

Biblická dějeprava pro národní školy

Napsal

Antonín Špale

S 48 obrázky Marie Urbanové-Zahradnické

Schváleno ministerstvem školství a národní osvěty
dne 4. května 1929 čís. 56443/29-I. a nejdůst. arcib. ordinariátem
v Praze dne 18. května 1928 čís. 5991.

Cena Kč 15.—

V Praze 1930.

Nakladatel A. Neubert, knihkupec.

Nechte maličkých přijíti ke mně
a nebraňte jim, neboť takových je
království nebeské.

Evangelium sv. Matouše, kapitola 19., verš 14.

„ „ Lukáše, „ 18., „ 16.

Biblická dějeprava pro národní školy

Napsal

Antonín Špale

S 48 obrázky Marie Urbanové-Zahradnické

Schváleno ministerstvem školství a národní osvěty
dne 4. května 1929 čís. 56443/29-I. a nejdůst. arcib. ordinariátem
v Praze dne 18. května 1928 čís. 5991.

Cena Kč 15.—

V Praze 1930.

Nakladatel A. Neubert, knihkupec.

Tato kniha nesmí býti prodávána drážce,
nežli za cenu udanou na titulním listě.

Do každé je vložena poukázka .
. na šestý výtisk zdarma.

Všecka práva vyhrazena.

U p o z o r n ě n í .

Tato učebnice biblického dějepisu jest určena po střední a vyšší stupeň národní školy, to jest pro 4. a 5. třídu školy obecné a pro celou školu měšťanskou nebo všeobecně pro 4. až 8. školní rok.

Čeho třeba z látky biblické při vyučování náboženském v prvních 3 školních letech, zpracováno jest metodicky a spolu se základními pravdami křesťansko-katolické nauky (katechismovými) obsaženo v učebnici náboženství pro tyto třídy obecné školy. Příslušné články jsou na konci knihy, v obsahu, označeny hvězdičkou. Když by jim však bylo vyučováno z této učebnice, bylo by ovšem potřebí upravovati je teprv katecheticky (metodicky) podle onoho stupně žactva.

Stati méně důležité a spíše se hodící pro vyšší stupeň žáků, jakož i vysvětlivky, pokud se v textu vyskytují, tištěny jsou písmem drobnějším jednak pro odlišení, jednak proto, aby objem knihy příliš nevzrostl.

ÚVOD.

Písmo svaté neboli bible je sbírka knih, které byly z vnuknutí Ducha svatého napsány a od církve katolické za slovo boží uznány.

Duch sv. spisovatelům těch knih jisté pravdy víry zjevil, k napsání jich je pohnul a při psaní proti omylům chránil.

Písmo sv. dělí se na Starý zákon a Nový zákon.

*

Písmo svaté Starého zákona obsahuje zjevení boží od stvoření světa až po Krista Pána. Bylo napsáno hebrejsky,*) to jest jazykem Izraelitů, později zvaných Židy.

Knihy Starého zákona:

a) dějepisné:

- 1.—5. — 5 knih Mojžíšových,
- 6. kniha Josue,
- 7. kniha Soudců,
- 8. kniha Rut,
- 9.—12. — 4 knihy Královské,
- 13.—14. — 2 knihy Kronik,
- 15.—16. — 2 knihy Esdrášovy,
- 17. kniha Tobías,
- 18. kniha Judit,
- 19. kniha Ester.

(K těmto náležejí pro svůj obsah i 2 knihy Machabejské.)

b) naučné:

- 20. kniha Job,
- 21. kniha Žalmů,
- 22. kniha Přísloví,
- 23. Kazatel,
- 24. Píseň písní,
- 25. kniha Moudrosti,
- 26. kniha Sirachovcova.

c) prorocké:

- 27. kniha proroka Isajáše,
- 28.—29. — kniha proroka Jeremiáše s Baruchem,

*) Jen něco málo bylo napsáno řecky a ještě méně aramejsky. Aramejštinu, jazyk hebrejštině příbuzný, přinesli si Židé ze zajetí babylonského. V době Kristově se jí v Palestině všeobecně mluvilo. Hebrejšтина byla tehdy již mrtva a lidu nesrozumitelná.

30. kniha proroka Ezechiele,
31. kniha proroka Daniele,
32. Oseáš,
33. Joel,
34. Amos,
35. Abdiáš,
36. Jonáš,
37. Micheáš,
38. Nahum,
39. Habakuk,
40. Sofoniáš,
41. Ageus,
42. Zachariáš,
43. Malachiáš,
- 44.—45. — 2 knihy Machabejské.*)

*

Písmo svaté Nového zákona obsahuje zjevení, jež dal Bůh lidem skrze Ježíše Krista a jeho apoštoly. Napsáno bylo řecky.**)

Knihy Nového zákona:

a) dějepravné:

- 1.—4. — Evangelia sv. Matouše, Marka, Lukáše, Jana.
5. Kniha skutků apoštolských.

b) naučné:

14 listů sv. Pavla:

6. — k Římanům,
- 7.—8. — 2 ke Korintským,
9. — ke Galatům,
10. — k Efeským,
11. — k Filipským,
12. — ke Koloským,
- 13.—14. — 2 k Thesalonickým,
- 15.—16. — 2 k Timoteovi,
17. — k Titovi,
18. — k Filemonovi,***)
19. — k Židům.

*) Obě tyto knihy Machabejské náležejí pro svůj obsah k dějepisným.

**) Jen evangelium sv. Matouše bylo původně napsáno aramejsky, ale dochovalo se nám také jen v řeckém znění.

***) Filemon byl vznešený občan koloský, od sv. Pavla obrácený. V jeho domě se shromažďovali křesťané k službám božím. — Potřebné vysvětlení k ostatním jménům, zde uvedeným, podává vypravování samo.

7 listů ostatních apoštolů:

- 20. — sv. Jakuba,
- 21.—22. — 2 sv. Petra,
- 23.—25. — 3 sv. Jana,
- 26. — sv. Judy.

c) prorocká:

- 27. — kniha Zjevení sv. Jana apoštola, jinak zvaná Apokalipse.

*

Písmo sv. bylo časem přeloženo do všech téměř jazyků na světě. Z těchto překladů pro nás, katolíky, zvláště je důležitý překlad latinský, jejž pořídil sv. Jeronym († 420) a jenž sluje Vulgata, to jest obecný, všude rozšířený, protože se po sv. Jeronymovi stal všeobecně známým a pro své přednosti před jinými (latinskými) nejvíce užívaným; později byl od církve přijat za úřední text Písma.

Svatí naši věrozvěstové Cyril a Metoděj přeložili Písmo sv. do jazyka staroslověnského. Do češtiny byla bible překládána po částech, a to záhy. Za Karla IV. měli jsme již přeloženy všechny biblické knihy. Nejnověji vydáno po česku Písmo (»Bible Česká«) Dědictvím sv. Jana Nepomuckého v Praze r. 1925.

Církev si přeje, aby věřící Písmo sv. čítali. Žádá však, aby užívali překladu od ní schváleného, vysvětlivkami opatřeného, a aby při hledání smyslu Písma dbáno bylo ducha katolické nauky.

*

Biblická dějeprava vypravuje stručně a v dějinné souvislosti, co bible podává obšírně.

STARÝ ZÁKON

I.

STVOŘENÍ SVĚTA.

Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.

Svět*) není tedy věčný a nevznikl sám sebou. Původcem jeho, stvořitelem, je Bůh. Neučinil ho však najednou, jak nyní jest, ale všemocí svou a v nejvyšší moudrosti stvořil**) nejdříve prvou hmotu, do té pak vložil zárodek života, své zákony a síly. Těmito zákony a těmito silami, Stvořitelem danými, neboli, jak obvyčejně říkáme, přírodními, stalo se teprv, a to v dobách, neznámo jak dlouhých, že svět nabyl nynější své podoby.

Při stvoření posledního a nejdokonalejšího tvora ve světě viditelném zasáhl však Bůh přímo. Řekl: »Učiňme člověka k obrazu a podobě naší; ať panuje nad rybami mořskými, nad ptactvem nebeským i nad zvířaty a nade vší zemí.« A utvořil tělo člověka z prachu země a vdechl do něho duši; tak se stal člověk bytostí živou. Jméno prvního člověka bylo Adam.

Štípil pak Bůh zahradu, ráj, v níž bylo všeliké stromoví, krásné, s ovocem chuti příjemné; strom také poznání dobrého i zlého vprostřed. Tam postavil Bůh člověka.

Ale toho štěstí měl si člověk zasloužiti. Měl zachovávat dané přikázání a tak projevit poslušnost, lásku a vděčnost

*) To jest země a všecko její tvorstvo i celý vesmír.

**) Tolik jako z něčeho učinil.

ke Stvořiteli. Proto řekl mu Bůh: »S každého stromu rajského smíš jísti, se stromu však, který jest uprostřed ráje, ať nejíš! Nebo kterýkoli den s něho budeš jísti, zemřeš!«

Řekl také Bůh: »Není dobře člověku býti samotén; učinme mu pomocníci, podobnou jemu.« A seslal na Adama tvrdý spánek. Když usnul, vyňal mu z těla žebro, ze žebra pak učinil tělo ženy, oživil ji vdechnuv do ní duši, a když se Adam probudil, přivedl ji k němu. I požehnal jim Bůh. Adam nazval ženu svou Eva.

*

Písmo svaté, chtějíc navésti člověka k tomu, aby světil den sedmý, rozděluje celé dílo stvořitelské na šest činů a klade je do šesti dob (dnů); nemá však při tom úmyslu vypisovati přesný pořad stvoření. Práví:

Řekl Bůh: »Budiž světlo!« A bylo světlo. To byl den první. Pak řekl Bůh: »Budiž obloha!« A byla obloha. Den druhý.

Potom řekl Bůh: »Shromažďte se vody v jedno a země zplod rostliny všech druhů!« I stalo se tak. Den třetí.

Poté řekl Bůh: »Buďte slunce, měsíc a hvězdy na obloze nebeské, označujte dny a roky a ozařujte zemi!« A stalo se tak. Den čtvrtý.

A ještě řekl Bůh: »Ať jsou ryby ve vodě a ptáci v povětří!« A stalo se tak. Den pátý.

Konečně řekl Bůh: »Vydej země živočišstvo v jeho družích!« I stalo se tak. Naposledy stvořil Bůh člověka, muže a ženu, k obrazu svému. Den šestý.

O sedmém pak dni praví Písmo sv.: »Odpočinul Bůh v den sedmý ode všeho díla stvořitelského, požehnal dni tomu a posvětil jej.«

*

Mimo viditelný svět stvořil Bůh též anděly, svět neviditelný. Všichni andělé byli původně svati a blaženi. Ale mnozí nesetrvávali v dobrém; zpyšněli a byli proto od Boha zavrženi. To jsou zlí duchové; první z nich sluje d'ábel.

II.

HŘÍCH, TREST A SLIB VYKOUPENÍ.

Adam a Eva v ráji byli dobří a proto také šťastni a blaženi. Bůh jednal s nimi laskavě jako otec se svými hodnými dětmi. Bolesti netrpěli žádné a umřítí neměli nikdy.**) Tyto dary a přednosti měli uchovati sobě i všemu potomstvu plněním příkazu božího, nejísti se stromu poznání dobrého a zlého.

Blaženost, již požívali první lidé v ráji, záviděl jim d'ábel. Usiloval proto svést je ke hříchu, aby je o ni připravil. Použil k tomu hada, nebo had byl lstivější nežli všecka zvířata, jež stvořil Bůh. Ten řekl Evě: »Proč vám zakázal Bůh jísti se všech stromů rajských?« Eva odpověděla: »Z ovoce všech stromů, které jsou v ráji, jísti smíme; z ovoce stromu však, který jest uprostřed, zakázal nám Bůh jísti, abychom nezemřeli.« »Nikoliv, nezemřete!« lhal d'ábel, »ale otevrou se oči vaše a budete jako Bůh, poznávající dobré i zlé.«

Eva patřila na strom. Byl krásný a zdálo se jí, že by ovoce jeho bylo i k jídlu velmi dobré. I vzala z něho a jedla; dala též muži svému a ten jedl také.**) Tu se otevřely oběma

*) Měli po blaženém životě pozemském beze smrti přejít (s tělem i s duší) do blaženosti nebeské.

**) Hrozil-li Bůh Adamovi: „Zemřeš!“ — znamenalo to, ztratíš tělesnou nesmrtelnost, to jest musíš dříve nebo později zemřít, ne však že by hned po hříchu, po neuposlechnutí, měl padnouti mrtev na zem.

oči: poznali s hanbou, že jsou naří. Sešli proto fíkové listy a zrobili si zástěry. Potom se skryli v rajsém stromoví. Ale Bůh zavolal Adama: »Kde jsi?« On odpovéděl: »Skryl jsem se před tebou, protože jsem nahý.« Tu řekl Bůh: »Že jsi nahý, poznal jsi jen tím, žes jedl se stromu, s něhož jísti jsem tobě zakázal.« Adam se vymlouval: »Žena mi dala s toho stromu.« Řekl tedy Bůh Evě: »Proč jsi tak učinila?« Odpovéděla: »Had mne obelstil.«

Tu pravil Bůh hadovi: »Žes to učinil, jsi zlořečený mezi všemi zvířaty.« Na d'ábla, vlastního svůdce Evina, vztahovala se další slova jeho: »Nepřátelství ustanovuji mezi tebou a Ženou. Ta rozdrtí hlavu tvou.«

Je to slib spásy, první radostná zvěst o ní, prvá předpověď vykupitelská. Žena, to jest Panna Maria, rozdrtí hlavu ďáblovu; tak totiž, že bude matkou Vykupitele (Mesiáše), jenž odstraní, zničí dílo ďáblovo, hřích a jeho následky, a tím vykoupí lidstvo.

Potom řekl Bůh Evě: »Rozmnožím tvé útrapy s dětmi. Pod mocí muže budeš, on bude panovati nad tebou.«

Adamovi pak řekl: »Pro čin tvůj zlořečena budiž země! Trní a hloží ti bude plodit. V potu tváři jísti budeš chléb,*)

*) To jest: S námahou budeš se z ní živiti.

dokud se nevrátíš do země, z které jsi vzat. Ano, z prachu jsi a v prach se navrátíš!«

Potom oděl Bůh Adama i ženu jeho sukněmi z koží a vyhnal je z ráje. A postavil před rájem anděly s mečem plamenným,*) aby se nemohli vrátiti.

Hřích tento je první hřích lidský a sluje dědičný. Jím pozbyli Adam a Eva svatosti, blaženosti a tělesné nesmrtelnosti. To vše ztratili s nimi také všichni jejich potomci, veškeré lidstvo. Každý člověk dědí po prarodičích i to, že se vůle jeho kloní k zlému.

III.

PŘÍPRAVA NA VYKOUPENÍ.

1. PRAVĚK.

Kain a Abel.

Adam a Eva měli syny a dcery. Nejstarší synové byli Kain a Abel. Byl pak Abel pastýřem ovcí, Kain rolníkem. Jednoho dne přinesl Kain Bohu oběti z úrody polní. Také Abel obětoval, a to nejlepší z mladých kusů stáda svého. I shlédli Bůh milostivě na Abele a na dary jeho: stád rychle mu přibývalo, jmění jeho vzrůstalo. Na Kaina však a dary jeho neshlédl.

I rozhněval se proto Kain a zlobně svěsil hlavu. Bůh pravil mu: »Proč se hněváš? Budeš-li dobře činiti, budeš mi tak milý jako bratr tvůj. Nepoddávej se hříšné žádosti, ale ovládni ji!« Kain však neuposlechl. Závist a hněv opanovaly jeho srdce. I povstal jednou na poli proti bratru svému a zabil jej. Po hrozném tom činu tázal se ho Bůh: »Kde jest bratr tvůj Abel?« Kain odpověděl vzpurně: »Nevím! Jsem já strážcem bratra svého?« Tu promluvil opět Bůh: »Co jsi to učinil? Krev bratra tvého ze země volá ke mně. — Bud' tedy nyní zlořečený na zemi! Když ji budeš vzdělávati, nedá tobě úrody. Budeš tulákem a poběhlíkem.« I řekl Kain: »Větší je hřích můj, než abych zasluhoval odpuštění.« A udělal Bůh

*) Meč plamenný — blesk.

Kainovi znamení. Kain nemohl od té chvíle vkročiti na půdu, již obdělával, aby nebyl upamatován na zločin, jehož se na ní dopustil. Odešel tedy s čeledí svou dále na východ. Tam jej však neúroda země a neklid duše poháněly s místa na místo.

Za Abele byl prarodičům dán Set. Potomci jeho vyznamenávali se pravou zbožností.

Abel, od bratra nevinně zabitý, je předobrazem Ježíše Krista, Vykupitele.

Rozptýlení lidstva.

Uplynula sta a sta let. Potomstvo Adamovo se zatím tak rozmnožilo, že dosavadní společná vlast (pravlast lidstva) mu nedostačovala. Proto se stěhovaly mnohé rodiny jinam, a to všemi směry.

Životní poměry v nových, často dalekých sídlech byly však odlišné od poměrů vlasti. Vystěhovalci se jim přizpůsobovali všestranně, i mluvou. Tvořili si nová slova pro nové předměty, pozměňovali některá rčení — a tím se pomalu měnila řeč, původně jediná, u všech stejná.

Jiné podnebí a jiné přírodní podmínky vtiskovaly člověku zvláštní svůj ráz; to vedlo ke změnám v barvě pleti, v tvaru lebky a obličeje.

Čím dál od vlasti a čím dále časem, tím víc ochabovali vystěhovalci ve víře. Zapomínali na Boha a místo něho, jediného pravého Boha, začali se klaněti slunci, měsíci a hvězdám, jiní prokazovali božskou úctu lidem, zvířatům i jejich obrazům a přinášeli jim oběti.

Těmito rozptýlenými se Písmo svaté neobírá. Všímá si dál pouze těch, kteří zůstali v pravlasti.

Noe. Potopa.

Potomci Kainovi starali se jen o blaho pozemské. Víra v Boha a touha po Vykupiteli u nich pohynuly a hřích se rozmohl nad pomyšlení. Od nich zkazili se však i potomci Setovi. Bezbožnost stala se všeobecnou.

Když to viděl Bůh, pravil: »Vyhladím člověka, kterého jsem stvořil, s povrchu země.« Jediný Noe našel milost před Hospodinem. Byl spravedlivý*) a s Bohem chodil.**)

*) Spravedlivý se říká v Písmě sv. nejen člověku, který dává, co komu patří, ale znamená také tolik, jako hodný, až i svatý člověk. Tento smysl má to slovo i zde.

**) S Bohem chodil — totéž jako byl zbožný.

syny: Sema, Chama a Jafeta. Tomu řekl Bůh: »Vystavěj si archu*) z dříví tesaného a vysmol ji uvnitř i zevně. Já uvedu na zem potopu, abych zahubil všecko, v čem je život. Ty však a s tebou synové tvoji, žena tvá i ženy synů tvých, vejďte do archy. A ze všech živočichů po dvou vezmeš s sebou a nabereš také potravin sobě i jim.«

To řekl Bůh, ale nevykonával toho hned. Dlouho, celý věk čekal shovívaje. Zatím Noe stavěl archu, jak měl přikázáno, a napomínal lidi k pokání. Ale marně. Řekl tedy konečně Hospodin Noemovi: »Vstup do archy. Ještě totiž sedm dní — a já deštiti budu na zem a vyhladím s povrchu jejího všecko živé tvorstvo.« Vstoupil tedy Noe a s ním rodina jeho do archy a vzali s sebou ze všech živočichů, jak rozkázal Hospodin.

Když uplynulo sedm dní, spustil se na zem nesmírný dešť, který trval čtyřicet dní a čtyřicet nocí, a moře vystoupilo z břehů. Vody zaplavily a zatopily všecko na povrchu země. Archa se však vznášela nad vodami. Tak zahynulo vše, co se hýbalo na zemi. Zůstal na živu jenom Noe a ti, kdo s ním byli v arše.

Vzpomenul pak Bůh na Noema a způsobil, že vody počaly opadávati. Archa spočinula na horách. Noe otevřel okno archy a vypustil krkavce; ten se již nevrátil. Po něm vypustil holubici; ta však, nenalézajíc, kde by odpočinula, vrátila se do archy. Po sedmi dnech vypustil opět holubici. Přiletěla k večeru, nesouc ratolest olivovou se zeleným listím. Poznal tedy Noe, že vody se země zmizely. Nicméně počkal ještě sedm dní a vypustil potom zase holubici; ta se již nevrátila. Povrch země byl suchý. Tu promluvil Hospodin k Noemovi: »Vyjdi z archy ty i všichni tvoji a všechny živočichy, kteří jsou u tebe, vyveď s sebou.« Vyšel tedy Noe s rodinou svojí a také všichni živočichové vyšli z korábu.**)

Archa, v níž se zachránil Noe se svou rodinou, byla předobrazem církve Kristovy, mimo kterou není spásy.

*) To jest plavidlo, koráb.

**) Tato potopa (biblická) zasáhla všecken kraj pravlasti lidstva a zahubila všechny jeho obyvatele, zkažené potomky Kainovy a s nimi i potomstvo Setovo, jež také na cestu hříchu zbloudilo. Nesmí však býti zaměňována se všeobecnou zátopou země, jejíž stopy se nalézají v kůře zemské po celém světě a jež sluje potopa geologická.

Noemova oběť. Jeho synové.

Pln vděčnosti vystavěl Noe oltář Hospodinu a přinesl na něm oběť. Tu se ukázala na obloze duha a Hospodin, žehnaje Noemovi a synům jeho, řekl: »Již nikdy nebude takové potopy na zemi. Svoji duhu v oblacích ustanovuji, aby toho byla znamením.«

Noe jal se zas vzdělávat půdu a štípil vinici. Jednou se napil vína a ležel potom rozhalen pod stanem. Viděl to Cham, syn jeho, a pověděl to venku oběma bratřím, posmívaje se otci. Ale Sem a Jafet vzali plášť a kráčejíce pozpátku přikryli otce svého. Když zvěděl Noe, co učinil Cham, zlořečil mu. Semovi však a Jafetovi požehnal.

Babel.

(Kolem roku 4000 před Kristem.)

Uplynuly zase dlouhé doby. Pravlast lidstva i okolní země byly znova hustě zalidněny.

Potomci Semovi (Semité) založili v nížinách u řeky Eufratu velikou říši. Ale domorodý lid chamitský*) byl četnější než oni.

*) Chamité — praotcem jejich byl Cham.

Aby v něm neutronuli, chtěli si vystavěti ústřední město a v něm mohutnou tvrz věžovitou. »Pojďme,« pravili si navzájem, »vystavějme si město a věž; vrchol její ať sahá k nebi. Proslavme tak jméno své!«

Záměr Semitů, pramenící z touhy po panství, po ovládnutí jiných, přičil se však úmyslům Hospodinovým. Měli býti opatrovateli pravé víry a naděje ve Vykupitele. Proto Hospodin snahy jejich překazil. Řekl: »Zmaťme jim jazyk, aby nerozuměl jeden řeči druhého.« A stalo se. Svornost mezi nimi zmizela, rozdělili se a rozdrobili, jazyk jejich stykem s Chamity přetvořoval se v různá nářečí. A tak Babel,*) to jest město a věž, stal se zmatkem, příčinou rozkladu dosavadní jednoty jejich.

2. DOBA PATRIARCHŮ (= ARCIOTCŮ).

Bůh si vyvolil Abrahama.

(Kolem roku 2200 před Kristem.)

Avšak i u Semitů, podobně jako tomu bylo u potomstva Chamova a Jafetova, prvotní víra v jednoho Boha kalila se časem a klesala v pohanství mnohobožství a modlářství.

Tehdy žil ve městě Haran v horní Mesopotamii muž nábožný a ctnostný, jménem Abraham. Toho si vyvolil Bůh ze všech potomků Semových, aby skrze něho zachoval pravou víru a naději v slíbeného Vykupitele. Privil mu: »Vyjdi z otčiny své a z příbuzenstva svého a pojď do země, kterouž ukáži tobě. Učiním tě praotcem národa velikého a požehnám ti; a v tobě požehnána budou všechna pokolení lidstva.«

Tímto požehnáním je míněno pozemské štěstí Abrahamovo i vyslovena předpověď mesiášská, že totiž z potomstva Abrahamova vzejde Vykupitel a Spasitel světa.

Vyšel tedy Abraham z Haranu. Vzal s sebou Sáru, manželku svoji, a Lota, syna bratrova, i všechn svůj majetek. Popásající stáda dostali se až do země, která slula Kanaan. Když se tam položili táborem,**) zjevil se Abrahamovi Hospodin

*) Babylon.

**) Bylo to u Sichemu.

a řekl mu: »Zemi tuto dám potomstvu tvému.« I postavil Abraham na tom místě oltář Hospodinu.

Země ta, protože ji Bůh slíbil potomkům Abrahamovým, nazývána bývá země Zaslíbená.

Abrahamova ústupnost a láska k bližnímu.

Abraham byl velice bohat, máje množství stád a služebného lidu. Také Lot měl svoje stáda. Nebylo však pro ně v kraji, kde právě pobývali,*) dostatek pastvin. Proto vznikl svár mezi pastýři stád Abrahamových a Lotových. A tu řekl Abraham Lotovi: »Prosím, ať není sváru mezi mnou a tebou, mezi pastýři mými a tvými; vždyť jsme bratři! Hle, celá země je ti volná; odluč se, prosím, ode mne. Půjdeš-li nalevo, půjdu já napravo; vybereš-li si stranu pravou, já si vezmu levou.« Lot pozvedl oči a viděl krajinu jordánskou. Byla krásná, jsouc hojně zavlažována. Tu si tedy zvolil a tak se oddělili od sebe. O něco později také Abraham odešel odtud a usadil se u města Hebronu na kraji dubového háje, který slul Mambre.

Abrahamova věrnost a nezištnost.

Když potom přebýval Lot v Sodomě, vtrhla tam knížata babylonská, zplenili Sodomu i okolní osady a obyvatelstvo s nejlepším majetkem odvěkli s sebou. Jak se dověděl Abraham, že Lot upadl do zajetí, shromáždil hned tři sta osmnácte svých lidí, vyzbrojil je narychlo a pustil se za nepřítelem. Podařilo se mu přepadnouti jej v noci a poraziti. A tak vysvobodil Lota i ostatní zajatce a přiváděl s sebou zpět odehnaná stáda. Vracejícímu se žehnal Melchisedech, král salemský,**) a podal na poděkování Bohu v oběť chléb a víno — byl totiž knězem Nejvyššího.***) A sodomský král, který vyšel Abrahamovi vstříc až k Salemu, pravil: »Dej mi toliko služebný můj lid, ostatek kořisti vezmi sobě.« Abraham pozdvihl ruku k nebi

*) V končinách Betelu. Aby stádům svým opatřil novou pastvu, měnil Abraham občas svoje stanoviště. Podobně i druzí patriarchové po něm.

**) Salem totožný s Jerusalemem.

***) Pravá víra se uchovala částečně neb ojedinele i mimo rod Abrahamův, mezi pohany. Ale byl to zjev velmi řídký.

a odpověděl: »Svědkiem je mi Hospodin, Bůh nejvyšší, jenž vládne nebem i zemí, že ničehož nepřijmu z majetku tvého.«

Melchisedech, král a kněz, obětující chléb a víno — předobraz Krista, Vykupitele. Ten, král a kněz své církve, obětuje se při mši svaté pod způsoby chleba a vína.

Víra Abrahamova.

Abraham žil v Kanaanu jako cizinec a proto v ustavičném strachu před domorodým lidem. Ještě více se bál, že umře bez potomstva a že tak zaslíbení Hospodinovo přejde na rod jiný. Ale Hospodin těšil jej u vidění nočním: »Neboj se, Abrahame! Já jsem ochráncem tvým a odplata tvoje bude velmi veliká.« I řekl Abraham: »Pane Bože, co mi dáš? Já sejdu bez dětí.« Tu jej vyvedl Hospodin ze stanu a pravil mu: »Vzhlédni k nebi a spočítej hvězdy, můžeš-li! Tak četným bude potomstvo tvé.« I uvěřil Abraham Bohu a bylo mu to přičteno k spravedlnosti.

Bůh hostem Abrahamovým.

Jednou seděl Abraham za největšího horka, o polednách, u vchodu do stanu svého. Když pozdvihl oči, viděl tři muže státi nedaleko. I běžel jim naproti, poklonil se až k zemi a řekl prvnímu z nich: »Pane, nalezl-li jsem milost v očích tvých, nepomíjej služebníka svého. Odpočiňte tu pod stromem; přinesu vám chleba, abyste se posilnili; potom půjdete.« A pospíšil do stanu k Sáře a pravil jí: »Rychle, napec chlebů z nejlepší mouky!« Sám pak běžel k stádu, vzal z něho pěkné telátko a dal je služebníku, aby je narychlo připravil. A přinesl máslo a mléko i tele pečené a předložil jim. A zůstal u nich, aby jim posluhoval.

Když pojedli, řekl mu první z nich: »Po roce touto dobou Sára, manželka tvá, bude mít syna.« Z toho poznal Abraham, že hostem jeho je sám Hospodin a s ním andělé.

Sodomu stihl trest boží.

Vzácní návštěvníci se potom zvedli a zaměřili k Sodomě. Abraham je doprovázel. I pravil Hospodin: »Hřích Sodomských a Gomorských volají k nebesům. Zahubím je i města jejich.« Abraham zaražen stanul. Bylo mu líto měst těch a mimo to v Sodomě bydlel Lot, přítel jeho. Teprve po chvíli

přistoupil k Hospodinu a přimlouval se: »Zahubíš spravedlivého s bezbožným? Bude-li v Sodomě padesáte spravedlivých, zahynou spolu a neušetříš města toho pro ně?« I řekl mu Hospodin: »Naleznu-li tam padesáte spravedlivých, odpustím pro ně celému městu.« Tu si dodal Abraham odvahy a pravil: »Že jsem již jednou začal, budu mluvit dále k Pánu svému, ačkoli jsem prach a popel.« A tak přimlouval se dál, až vyprosil od Hospodina, že se slituje nad městy těmi pro deset spravedlivých.«

Než ani deset spravedlivých tam nebylo. Andělé, kteří byli provázeli Hospodina, šli k rozkazu božímu do Sodomy. Přišli tam a řekli Lotovi: »Všecky, kteří jsou tvoji, vyved' odtud, neboť město zahlazeno bude pro veliké a mnohé hříchy!« Když Lot váhal odejít, nutili jej andělé řkouce: »Vstaň, vezmi ženu a dcery své, abyste i vy nezahynuli.« A když on ještě prodléval, chopili ho za ruku, i ženu i dvě dcery jeho, vyvedli je za město a varovali jej: »Neohlédej se zpět a nikde se v okolí nezastavuj, ale na horách se zachraň!« Utíkal tedy Lot do hor.

Hospodin deštil na Sodomu a Gomoru síru a oheň a zničil bezbožná ta města i celou okolní krajinu.**) Půda, na níž stála města, se propadla a sousední Mrtvé moře rozlilo přes ni své vody. — Lotova žena, jež se ohlédla za sebe, obrácena byla v sloup solný.**)

Syn Abrahamův Izák měl býti obětován.

Jak byl Hospodin slíbil, Sára povila syna.***) Abraham dal mu jméno Izák.

Když odrostl Izák, podrobil Hospodin Abrahama těžké zkoušce. Pravil mu: »Vezmi jednorozeného syna svého, kterého miluješ, a obětuj mi ho v oběť zápalnou na hoře Moria.« Abraham ihned vstal, osedlal osla, nasekal dříví k oběti a vzav s sebou dva služebníky a syna Izáka, vydal se na cestu. Dne třetího spatřil tu horu z daleka. I řekl služebníkům: »Počkejte

*) Podzemní hořlaviny se prudkým zemětřesením uvolnily, bleskem zapálené tryskaly vzhůru k obloze a padající zpět plnily vše vůkol ohněm.

**) Zemřela leknutím nebo zasažena ohněm. Tělo její pokryto a prostoupeno bylo pak solí mořskou.

***) Stalo se v Bersabe, na jižním pomezí Kanaanu.

tuto.« A vložil dříví k oběti na Izáka, sám pak nesl nádobu s ohněm a nůž. Když tak oba spolu kráčeli, řekl Izák: »Otče můj! Hle, oheň a dříví; kde však je dobytče k oběti?« Tu pravil Abraham: »Bůh sám si opatří oběť, synu můj.« A šli dál, až došli na vrchol hory. Tam vystavěl Abraham oltář a svrchu narovnal dříví; potom svázal Izáka, položil ho na hranici dřev a uchoпил nůž, aby jej usmrtil v oběť. Tu hle, anděl Hospodinův s nebe volal: »Abrahame, nevztahuj ruky své na pachole a nic mu nečiň! Toto praví Hospodin: ‚Že jsi k vůli mně nešetřil ani jediného syna svého, budu ti žehnat a rozmnožím potomstvo tvé jako hvězdy nebeské a jako písek na břehu mořském, a v něm požehnání budou všichni národové země.‘« Když pak se Abraham ohlédl, uzřel za sebou berana, vězíciho za rohy v trní. Toho vzal a místo syna přinesl v oběť zápalnou. A vrátil se, pln radosti, s Izákem k služebníkům a s nimi domů.

Izák, Abrahamův milovaný syn, nesoucí na horu dříví, na kterém měl býti sám obětován, jest předobrazem Krista Vykupitele, nesoucího na Kalvarii kříž, na kterém měl zemříti jako oběť pro spásu lidstva.

Izák dostal Rebeku za ženu.

Byl pak Abraham už stár*) a Izák dospěl mužných let. Maje péči o to, aby nepojal syn jeho za ženu kanaanskou pohanku, řekl Abraham Eliezerovi, prvnímu ze služebníků: »Půjdeš do vlasti mé k příbuzenstvu mému a vezmeš odtud manželku synu mému Izákovi.«

Vzal tedy Eliezer deset velbloudů, naložil na ně vzácných věcí — dary to pro nevěstu i její rodinu — a vydal se na cestu. Když přišel do Mesopotamie k městu Haran, odpočíval s velbloudy před městem u studnice. Byl podvečer, kdy chodívaly ženy pro vodu. I prosil Boha: »Hospodine, prokaž dnes milost pánu mému. Hle, dcery obyvatelů tohoto města budou choditi pro vodu. Požádám jich, aby mi daly píti. Odpoví-li některá: „Pij, a velbloudy tvé napojím také“, budu míti za to, že tu jsi určil pro Izáka.«

Ještě modlitby nedokončil, a hle, vycházela spanilá dívka, majíc na rameni džbán. Sestoupila ke studni, nabrala vody a vracela se. Tu k ní rychle přistoupil Eliezer a pravil: »Dej mi ze džbánu svého trochu se napítí!« Ona hned složila džbán na loket a řekla: »Pij.« Když se napil, dodala: »Velbloudy tvé napojím také.« A vylila džbán do žlabu, běžela zase k studnici, vážila vodu a dávala píti všem velbloudům. Eliezer díval se na ni mlčky. Když se velbloudi napili, tázal se jí: »Čí jsi dcera? A pověz mi, je u vás místa, abych tam mohl zůstatí?« Odvětila: »Jsem Rebeka, dcera Batuelova.**) Slámy a sena je u nás hojnost a místa dosti.« Tu se kořil Eliezer Hospodinu řka: »Požehnaný budiž Hospodin, který přímou cestou mne vedl k příbuzným pána mého.«

Tak uveden byl Eliezer do domu Batuelova. Když mu předložili jídlo, řekl: »Nevezmu do úst, dokud nevyřídím, co mi uloženo.« A vypravoval, proč přišel a co se stalo u studnice, jak mu Hospodin zjevil vůli svou. Tu odpověděl Laban, starší ze synů zemřelého již Batuela: »Od Hospodina vyšla věc tato. Budiž tedy Rebeka manželkou syna pána tvého.« Když to uslyšel Eliezer, padl k zemi a děkoval Hospodinu. Vyndav pak drahocenná roucha a jiné dary ze zlata a stříbra, dal je Rebece; také jejím bratrům a matce dary odevzdal. Potom jedli a pili pospolu. Druhého dne Rebeka, provázena požehnáním bratrů a matky, odjela s Eliezerem do Kanaanu. A stala se manželkou Izákovou.

Smrt Abrahamova.

Bylo pak života Abrahamova sto sedmdesát a pět let. A schážeje umřel klidně. Pochoval jej Izák vedle Sáro, man-

*) Tábořil opět u Hebronu.

**) Batuel byl syn bratra Abrahamova.

želky jeho, v jeskyni, kterou byl Abraham za rodinnou hrobku koupil u Hebronu.

Izák a jeho synové.

Po smrti Abrahamově ukázal se Izákovi Hospodin a řekl: »Já budu s tebou, dám potomstvu tvému všechny tyto krajiny a rozmnožím p o t o m s t v o t v é jako hvězdy nebeské; v n ě m p o ž e h n á n í b u d o u v š i c h n í n á r o d o v é z e m ě.«

Izák modlíval se za Rebeku, manželku svou, ježto neměli dětí. A Hospodin ho vyslyšel. Daroval jim dva syny.*) Dříve narozený byl všecek srstnatý. Dáno mu jméno Esau. Druhý nazván byl Jakub. Když dorostli, stal se z Esaua rolník a lovec, a měl divokou povahu; Jakub, člověk tichý, byl pastýřem. Izák miloval více Esaua a rád jídal z lovu jeho.

Jednou se vrátil Esau s pole zemdlen a hladov. Vida, že si Jakub uvařil pokrm z čočky, řekl: »Dej mi; jsem nesmírně zemdlen.« Jakub mu pravil: »Dej mi za to prvorozenství své.« Esau odpověděl: »Hle, umírám hlady; co je mi platno prvorozenství?« Jakub žádal ještě: »Odpřísáhni mi to.« Přisahal mu tedy Esau. Tak prodal prvorozenství svoje. A jedl a pil a potom odešel za nic nemaje, že prodal práva prvorozenská.

Prvorozený býval po otcí hlavou celé rodiny v širším smyslu, tedy náčelníkem. Dostávalo se mu dvojnásobného podílu otcovského a zvláštního požehnání, které bylo v dobách patriarchů spojováno se slibem, že z potomstva jeho vzejde Vykupitel. Otec však mohl kterémukoli ze synů dáti, čeho se obyčejně dostávalo prvorozenému.

Když zestaral Izák, zakalil se mu zrak, že neviděl. I povolal k sobě do stanu Esaua a pravil mu: »Synu můj! Vidíš, že jsem zestárl a nevím dne smrti své. Vezmi luk, jdi něco ulovit a připrav mi z toho pokrm, jaký víš, že rád jídám. Potom požehnám tobě.« Esau odešel, aby vůli otcovu vyplnil. Zatím co byl vzdálen, přinesl Jakub, který byl zvěděl o přání otcově, pokrm zvěřině podobný a pravil: »Otče, pojez tedy z lovu mého a požehnej mi!« Izák ho nepoznal; domníval se, že je to Esau. Když pojedl z předloženého pokrmu, dal mu

*) Za pobytu u Bersabe.

prvorozenské požehnání. Sotva Jakub vyšel ven, přinášel Esau otci připravený pokrm z lovu řka: »Vstaň, otče můj, a jez!« Izák se tázal: »Kdo pak jsi ty?« Odpověděl: »Jsem tvůj syn Esau.« Izák se zděsil a řekl: »Přišel bratr tvůj lstivě a vyloudil na mně požehnání, které náleželo tobě — —.« Tu vzkřikl Esau a hlasitě se rozevzlykal.

Jakubův útěk.

Od té chvíle Esau k smrti nenáviděl Jakuba. Proto Rebeka, v úzkosti o život jeho, řekla Jakubovi: »Synu můj, utec k Labanovi, bratru mému, do Haran a zůstaň tam, dokud se neutiší hněv bratra tvého.«

Prchal tedy Jakub před pomstou bratra svého. Po západu slunce jednou, když mu bylo nocovati pod širým nebem, položil si pod hlavu kámen a usnul. Ve snách viděl stupně od země až k nebi; andělé boží vystupovali po nich a sestupovali, nahoře pak byl Hospodin a pravil mu: »Já jsem Hospodin, Bůh Abrahamův a Bůh Izákův. Zemi, na které spíš, dám potomstvu tvému. A bude p o t o m s t v o t v é jako prach země a v n ě m p o ž e h n á n a b u d o u v š e c k a p o k o l e n í.« Když procitl Jakub, řekl si pln úžasu: »Vpravdě Hospodin je na místě tomto a já jsem nevěděl. Jak úctyhodné je to místo! Tu je dům boží*) a brána nebeská.« Ráno vzal kámen, který měl v noci pod hlavou, vztyčil jej na památku a polil olejem, což jej učinilo posvátným.

Potom se vydal Jakub na další cestu a dostal se šťastně k městu Haran. Tam uzřel studnici a stáda ovec u ní. I tázal se pastýřů: »Bratři, znáte Labana, syna Batuelova?« Řekli: »Známe. Hle, dcera jeho Rachel právě přichází se stádem.« Když ji spatřil Jakub, odsunul kámen, kterým studnice se zavírala, napojil stádo její a radostí slze oznamoval jí, že je syn Rebeky. Ona pak pospíšila, aby to pověděla otci svému. Laban slyše, že přišel syn sestry jeho, běžel mu vstříc, objal ho a zlíbal a vedl do domu svého.

I zůstal Jakub u Labana a pásł stáda jeho. Za manželku pojal Rachel a za služby své dostával něco z Labanových stád.

*) Dům boží — hebrejsky Betel.

Bůh žehnal pro Jakuba Labanovi a majetek jeho vzrostl velice. Zbohatl však i Jakub; měl čtená stáda, služebníky a služebnice, takže vzbudil závist rodiny Labanovy. Tu řekl mu Hospodin: »Navrať se do země otců svých, já budu s tebou.«

Jakubův návrat. Izákova smrt.

Vracel se tedy Jakub po dvaceti letech s rodinou svojí a s veškerým statkem, vracel se utrpením očištěn a zušlechtěn k Izákovi, otci svému. Když došel ke hranicím Kanaanu, poslal před sebou posly k Esauovi, prose jej o milost. I vrátili se poslové řkouce: »Bratr tvůj pospíchá proti tobě s lidem ozbrojeným.« Jakub bál se velmi a vroucně se modlil.

Bůh ho chtěl povzbudit, aby se nebál. Proto té noci k ránu objevil se před Jakubem anděl a pustil se s ním v zápas. Když spolu až do svítání zápolili, anděl jako přemožený žádal za ukončení boje. Jakub ustal v zápase, přidržel se ho však pevně a pravil: »Nepustím tě, leč dáš-li mi požehnání.« Tu řekl anděl: »Nebudeš se již jmenovati pouze Jakub, ale též Izrael, to jest bojovník boží, nebo když andělu božímu jsi odolal, tím více lidí budeš přemáhati.« A požehnal mu.

Jakub pozdvihl pak oči a viděl, jak přichází Esau se svým lidem. I vykročil a poklonil se před ním až k zemi. Tu Esau běžel mu vstříc, objal jej a líbaje ho plakal. Jakub mu potom nabízel darem něco svých stád. Esau však odmítaje to pravil: »Mám velmi mnoho sám, bratře; měj sobě své.« I řekl Jakub: »Nalezl-li jsem milost před očima tvýma, přijmi ten dárek z požehnání, kterým mě obdařil Bůh.« Jen po tak vřelé pobídce přijal to Esau a rozešli se.

Jakub se ubíral dále do země Kanaan a zastavil se u města Sichemu, kde koupil pole, jež zaujaly jeho stany, a vykopal tam studnici.*) Potom odebral se k Izákovi, otci svému, do Mambre.

Izák dožil se 180 let. Věkem jsa sešlý, zemřel. Synové jeho Esau a Jakub jej pochovali.

*) Studnice, v Novém zákoně zvaná Jakubova. U ní rozmlouval Pán se Samaritánkou.

Josef, nejmilejší Jakubův syn, prodán od bratří.

Přebýval tedy Jakub v zemi Kanaan a měl dvanácte synů. Nejhodnější byl Josef. Toho miloval otec nade všechny a dal mu udělati suknici pestrých barev, označuje ho tím za svého nástupce v náčelnictví. Bratři žárlili na Josefa.

Jednou měl Josef sen a vyprávěl jej bratřím. »Zdalo se mi,« pravil, »že jsme vázali snopy na poli. Snop můj se pozdvihl a stál, vaše pak snopy kolem dokola se před ním skláněly.« Bratři na to řekli uštěpačně: »Budeš snad králem naším?« A zanevřeli na něho.

Pasouce stáda dostali se jednou bratři Josefovi daleko od stanů otcových. Když dlouho již byli z domova, řekl Jakub Josefovi: »Jdi a viz, mají-li se bratři tvoji i stáda ve všem dobře.« Šel tedy Josef za bratry svými.

Bratři, když jej uzřeli z daleka, pravili vespolek: »Hle snář přichází. Pojd'me, zabijme ho! Tehda se ukáže, co mu prospějí sny jeho.« Ruben však, nejstarší, řekl: »Neprolévejte krve, ale vrzte jej — a ukazoval při tom na prázdnou cisternu

— do té cisterny.«*) To pravil, chtěje ho vysvobodit a vrátit otcí. Jak tedy přišel Josef k bratrům, svlékli ho ze suknice jeho barevné a spustili jej do cisterny, která neměla vody.

Posadili se pak, aby jedli. A tu spatřili cizí kupce, vezoucí na velbloudech rozličné zboží do Egypta. I pravil Juda bratrům: »Co nám prospěje, zabijeme-li bratra? Raději ho prodáme. Tak aspoň neposkvrníme rukou svých. Jeť on přece bratr náš.« Bratři souhlasili s řečí jeho. Vytáhli Josefa z cisterny a prodali jej kupcům za 20 stříbrných.

Když Ruben, za jehož nepřítomnosti se to stalo, přišel k cisterně a nenalezl tam pacholete, roztrhl roucho své na znamení smutku i bolesti a řekl: »Pacholete nevidět, a já — kam půjdu?« Ostatní bratři pak zabili kozelce, smočili v krvi jeho suknicí Josefovou a poslali ji otcí se vzkazem: »To jsme našli. Pohleď, není-li to suknice syna tvého.« Otec ji poznal a jal se bédovati: »Suknice syna mého to jest. Zvěř dravá sežrala Josefa.« A roztrhl roucho své a hořce oplakával syna svého.

*) Cisterna — nádržka dešťové vody, s úzkým otvorem nahoře. Byla-li z ní voda spotřebována nebo vyschla-li, byla cisterna prázdná, bez vody.

Josef v Egyptě. U Putifara, v žaláři.

Kupci prodali Josefa v Egyptě Putifarovi, dvořenínu faraonovu,*) veliteli osobní stráže. Hospodin byl s ním, takže všecko konal se zdarem. Proto našel milost před pánem svým, jenž ho ustanovil, aby spravoval všechny dům jeho. A žehnal Hospodin Putifarovi pro Josefa a rozmnožoval majetek jeho doma i na poli.

Po čase byl však Josef u Putifara křivě obžalován a Putifar dal ho vsaditi do žaláře. Avšak i tam byl Hospodin s Josefem a naklonil mu srdce žalárníka. Ten učinil jej dozorcem nad ostatními vězni.

V té době dva dvořenínové egyptského krále — jeden byl nad číšníky, druhý nad pekaři — provinili se proti pánu svému. Farao dal je do žaláře, v kterém byl Josef. Jednou ráno, když k nim Josef přišel, uzřel je oba smutné. I tázal se jich: »Proč jste dnes tak smutni?« Odpověděli: »Měli jsme sen, a není, kdo by nám jej vyložil.« Tu jim řekl Josef: »Povězte mi, co se vám zdálo. S pomocí boží vám to vyložím.«

Nejvyšší číšník vypravoval: »Viděl jsem před sebou vinný kmen, který měl tři ratolesti. Na těch vyrůstaly pupence, pak květy, potom zrály hrozny. V ruce jsem měl číši faraonovu. I bral jsem hrozny, vytlačil jsem je do číše a podal faraonovi.« Josef odpověděl: »Význam snu tvého je tento: Po třech dnech uvede tě faraο zase v dřívější úřad. Vzpomeň si jen na mne, až se budeš míti dobře, a přimluv se u faraona, aby mě dal odtud vyvésti. Jsem uvězněn nevinně.«

Vrchní pekař vypravoval: »Mně se zdálo, že jsem měl na hlavě tři koše. V nejhořejším bylo rozličné pečivo a ptáci jedli z něho.« Josef odpověděl: »Tři koše znamenají tři dny; po nich budeš oběšen a ptáci budou trhati tělo tvé.«

Třetího dne po tom byly narozeniny faraonovy. Při hodech se rozpomenul faraο na nejvyššího číšníka a vrchního pekaře. Onoho uvedl zase na místo jeho, tohoto dal oběsiti. Ale číšník, když se měl dobře, zapomněl na vykladače snu svého.

*) Tolik jako královskému. Egyptské slovo faraο je souznačné s našim slovem král.

Josef povýšen.

Po dvou letech měl farao podivný sen. Zdálo se mu, že stojí u řeky Nilu. Z vody vystoupilo sedm pěkných, velmi tučných krav a pásly se na břehu. Potom se vynořilo sedm krav hubených a pohltily krávy první. Tu se farao probudil. A když opět usnul, měl druhý sen. Sedm klasů vyrostlo na stéble jednom, plných a krásných. Potom vyrostlo tolikéž klasů prázdných a suchých; ty pohltily krásné první klasy. A zase procitl. Sotva nastalo jitro, poslal pro hadače a mudrce a vypravoval jim sny své. Ale nebylo nikoho, kdo by mu je mohl vyložit.

Nyní teprve rozpomněl se nejvyšší číšník, jak v žaláři Josef správně vyložil sen jeho i vrchního pekaře, a pověděl to faraonovi.

Tu hned na rozkaz králův přivedli Josefa. Farao vypravoval Josefovi, co se mu zdálo. Josef odpověděl: »Těmito sny Bůh ukázal tobě, co hodlá učiniti. Sedm krav pěkných a sedm klasů plných znamená sedm let úrody. Krávy hubené a klasy prázdné je sedm let budoucího hladu. Nejprve přijde úroda veliká po celém Egyptě; po ní však nastane taková ne-

úroda, že stráven bude všecken předcházející nadbytek, a hlad bude hubiti celou zemi. Proto si vyhledej, králi, muže schopného; ten ať dá přebytek plodin v letech úrody ukládati do sýpek na léta budoucího hladu.«

Rada tato zalíbila se faraonovi. Privil služebníkům: »Bude nám možno naléztí muže schopného, jako jest tento?« A Josefovi řekl: »Hle, ustanovuji tě nad celým Egyptem. Rozkazu úst tvých všecek národ bude poslušen; já pouze královským trůnem budu tebe převyšovati.« A vzal prsten s ruky své, navlékl mu jej, oděl ho v kmentové*) roucho a zavěsil mu zlatý řetěz kolem hrdla. Potom dal jej voziti na voze královském a kázal hlasateli svolávati, aby všichni před ním kolena skláněli u vědomí, že je vladařem celého Egypta.

Bratři Josefovi ubírají se do Egypta.

Nastala úroda sedmi let. Přebytek obilí dal Josef ukládati do sýpek královských. Když minulo sedm let úrodných, nastala neúroda, jak byl Josef předpověděl. Lid počal hladověti a volal k faraonovi o pokrm. On jim odvětil: »Jděte k vladaři!« A Josef otevřel sýpky a prodával obilí. Také ze všech zemí okolních, jež byly spolu hladem postiženy, přicházeli si lidé do Egypta nakupovati.

Když uslyšel Jakub, že se v Egyptě prodává obilí, pravil synům svým: »Jděte tam a kupte, čeho potřebujeme, abychom nezahynuli hladem.« Vydalo se jich tedy deset do Egypta. Benjamina, nejmladšího, zadržel otec doma, aby se mu snad na cestě nestalo nic zlého.

Po svém příchodu do Egypta uvedeni byli synové Jakubovi k Josefovi. Nepoznali ho, on však je poznal. Když se mu bratři poklonili, vzpomněl si na sen, který kdysi měl. Josef, který v srdci dávno již byl jim odpustil, chtěl poznati, jsou-li nyní lepší, než bývali. Jal se je tedy zkoušeti. Na oko přísně a skrze tlumočníka oslovil je: »Odkud přicházíte? Jste vyzvědači. Přišli jste si prohlédnout naši zemi.« Bratři odpověděli: »Nikoli, pane. My, služebníci tvoji, přišli jsme z Kanaanu na-

*) Kment byla nadmíru jemná látka sněhobílé barvy; odívaly se jí osoby vznešené.

koupit potravin. Dvanácte je nás bratří; nejmladší jest u otce doma, druhý pak — — není už na živě. V pokoji přicházíme a nezamýšlíme nic zlého.« I řekl Josef: »Zkusím vás, mluvíte-li pravdu. Jeden z vás zůstaň zde; ostatní jděte, dovezte domů koupené obilí a přiveďte ke mně nejmladšího bratra svého.« Bratři smutně si pravili vespolek: Zaslouženě toto trpíme, nebo jsme se prohřešili proti bratru svému. Viděli jsme úzkost duše jeho, když nás prosil, ale nevyslyšeli jsme ho. Proto nás stihlo takové soužení.« Josef se poněkud odvrátil a plakal. Potom dal před nimi svázati Simeona a odvésti do žaláře, služebníkům pak nařídil, aby jim naplnili pytle obilím a dali potravu na cestu.

Bratři, vezouce obilí na oslech, ubírali se odtud. Doma vypravovali otci svému vše, co se jim přihodilo. Jakub, velmi znepokojen, pravil: »Josefa již není, Simeon je ve vězení a Benjamina mi chcete odvésti. Nepůjde s vámi. Kdyby ho stihlo nějaké neštěstí, přivedli byste zármutkem šediny mé do hrobu!«

Bratři Josefovi jdou po druhé do Egypta.

Když došly zásoby z Egypta přinesené a hlad neustával, řekl Jakub synům: »Jděte zas a nakupte potravin.« Juda odpověděl: »Muž ten důrazně nám pravil, že nesmíme přijíti bez bratra svého nejmladšího. Pošli tedy pachole s námi, abychom nezahynuli. Já ručím za ně.« Tu jim řekl otec: »Musí-li tak býti, učiňte, jak myslíte. Nabeřte nejlepších plodin naší země a doneste muži tomu. Vezměte také dvakrát tolik peněz, co dříve. A Bůh můj všemohoucí vám jej nakloň, aby poslal zpět s vámi bratra, kterého vězní, i tohoto Benjamina. Já budu zatím opuštěný, jako bezdětný.«

Odebrali se tedy synové do Egypta. Když je spatřil Josef a Benjamina s nimi, přijal je vlídně a rozkázal správci domu svého: »Vystroj hody; tito muži budou jísti se mnou!« Bratři podávali mu dary a hluboce se skláněli. On dal k nim přivésti Simeona a tázal se jich: »Je živ ještě otec váš starý a je zdrav?« Odpověděli: »Otec náš žije posud a je zdrav.« Pohlédl pak na Benjamina a řekl: »To je tedy bratr váš nejmladší? Bůh ti žehnej, synu!« Potom hned odešel; byl dojat a slzy se mu draly do očí. A vyšed rozplakal se.

Po chvíli, když si byl umyl tvář, opět vešel a pravil služebníkům: »Noste jídla.« A posadil bratry ke stolu podle věku jejich. Bratři divili se tomu velice. Benjamina pak vyznamenával před ostatními. A tak jedli s ním a pili a byli veselí.

Josefova stříbrná číše.

Po hostině rozkázal Josef správci: »Napln pytle jejich obilím, nejmladšímu pak vlož do pytle moji stříbrnou číši.« I stalo se tak a bratři se druhého dne ráno vydali na cestu domů. Když byli za městem, zavolal Josef správce a pravil: »Pusť se za muži těmi; až je dohoníš, řekni: ‚Proč jste splatili dobré zlým? Z číše, kterou jste ukradli, pije pán můj.‘« Správce učinil, jak mu bylo nařízeno: dostihl jich a řekl, co říci měl. Bratři odpověděli: »My že jsme z domu pána tvého něco ukradli? U kteréhokoli z nás nalezneš, co hledáš, ať umře; my pak ostatní budeme otroky pána tvého!« A rychle složili pytle na zem a každý rozvázal svůj. Egyptan je prohledával a našel číši v pytli Benjaminově. Tu bratři roztrhli roucha svá, naložili znova pytle na osly a vrátili se.

Juda v čele bratří vstoupil k Josefovi a všichni padli před ním na zem. I pravil jim Josef: »Proč jste tak učinili?« Juda řekl: »Čím se můžeme poctivě omluviti? Bůh to na nás dopustil. Hle, všichni jsme otroky tvými!« Josef odpověděl: »Nikoli! Kdo ukradl číši, ten ať je mým otrokem; ostatní volni můžete odejít k otci svému.« Tu přistoupil Juda blíž a pravil odhodlaně: »Kdybychom se vrátili bez pacholete, stařícký náš otec umřel by žalostí, neboť srdce jeho lpí na něm. Já jsem se za ně zaručil. Zůstanu tedy v otroctví, a pachole ať jde s bratry.«

Josef se dává bratřím poznati.

Josef poznal ze všeho, že se bratři vskutku polepšili. Nemoha se déle zdržeti, dal se do hlasitého pláče a pravil: »Já jsem Josef, bratr váš, kterého jste prodali.« Bratři nemohli leknutím ani promluvit. I řekl jim laskavě: »Nebojte se! Pro záchranu vaši poslal mne Bůh před vámi do Egypta. Ne vaším záměrem, ale vůlí boží byl jsem poslán sem. Pospěšte k otci a

přived'te ho ke mně. Budu vás živiti všecky, neboť zbývá ještě pět let hladových.« A objímaje Benjamina plakal. Potom zlíbal všecky. Tu teprv odvážili se mluvit s ním.

Propouštěje bratry své dal jim Josef potraviny a vzácné dary. Více než ostatní obdaroval Benjamina. Také otci hojně darů poslal ze všeho bohatství Egypta.

Bratři vrátili se k otci svému Jakubovi a zvěštovali mu: »Josef, syn tvůj, je živ; vládne nad celým Egyptem.« Když to uslyšel Jakub, bylo mu, jako by z těžkého sna procitl, ale nevěřil jim zcela. Teprv, až mu vyložili všecko dopodrobna a uzřel vše, co byl Josef poslal, okřál duch jeho a on uvěřil. »Stačí mi,« pravil, »že jest Josef, syn můj, ještě živ; půjdu a spatřím ho, dříve než umru.«

Jakubova cesta do Egypta.

(Kolem r. 1900 př. Kr.)

Vydal se tedy Jakub na cestu do Egypta s celým rodem svým a se vším, co měl. Na hranicích Kanaanu zatanulo mu však na mysli, že sliby, Bohem dané otcům i jemu samému, vztahují se k zemi, již on opouští. Proto by byl rád zvěděl, zda

se jeho cesta nepříčí úmyslům Hospodinovým. Přinesl tedy Bohu oběti. A tu v nočním vidění pravil mu Bůh: »Vydej se bez bázně do Egypta. Já tam sestoupím s tebou a učiním tam z tebe veliký národ a já sám odtamtud jej povedu, až se bude vraceti.« A tak se bral Jakub dále, a přibyl do Egypta. Josef dal zapřáhnouti do svého vozu, jel otci naproti, padl mu kolem šíje a objímaje ho plakal radostí. Tu pravil otec: »Nyní již rád zemru, když jsem uzřel ještě tvoji tvář.«

Jakubův pobyt v Egyptě. Jeho smrt.

Josef oznámil faraonovi, že otec a bratři jeho se svými stády a se vším majetkem přišli z Kanaanu, a vykázal jim sídla v Gesenu, nejlepším kraji Egypta.

Tak přebýval Jakub v Egyptě ještě dlouho. Když pozoroval, že se blíží den smrti jeho, povolal k sobě Josefa a řekl mu: »Hle, umírám. Ale Bůh bude s vámi a přivede vás zase do země otců vašich. Ty pak slib mi, že mne odvezeš ze země této a pochováš ve hrobce předků mých.« Dal si také přivést syny Josefovy, Manase a Efraima, a přijal je za své; měli býti v počtu vlastních synů jeho. Potom vložil ruce na hlavy jejich a požehnal jim. A povolal k sobě i ostatní syny své a žehnaje jim promlouval ke každému zvlášť. Judovi pravil:

»Judo, před tebou budou se skláněti tvoji bratři!
Nebude odňato žezlo Judovi,
dokud nepřijde Ten, jenž má býti poslán
a jenž bude očekáváním národů.«

V těchto slovech obsaženo jest ustanovení, že Juda bude prvním mezi bratry, a proroctví, že kmen Judův bude prvním mezi všemi kmeny až do příchodu Vykupitele.

Potom umřel Jakub, maje 147 let věku. Tu plakal Josef a líbal tvář otcovu. Nařídil pak svým lékařům, aby mrtvé tělo balzamovali.*) Jak uplynula doba smutku, vydal se Josef na cestu, aby pohřbil otce. Doprovázen byl bratry svými a předáky

*) Aby tělo bylo trvale neb alespoň na delší dobu uchráněno hniloby, bylo balzamováno, to jest vyplněno a napuštěno myrhou, balzámem a jinými látkami. Myrha a balzám jsou vonné pryskyřice; zvláště balzám voní velmi lahodně.

Egypta. Přenesli jej do země Kanaan a pochovali v dědičné hrobce u Hebronu.

✱

Josef byl živ 110 let. Blízek smrti pravil bratřím: »Bůh navštíví vás a převede vás odtud do země, kterou slíbil Abrahamovi, Izákovi a Jakubovi.« — Josef byl předobrazem Ježíše Krista: Nenáviděn a prodán od svých bratří. Vyšel ze žaláře byl povýšen. Zachránil přemnohým život. Odpustil bratřím.

O trpělivém Jobovi.

V Edomské zemi žil za doby patriarchů Job. Byl to muž upřímný, bál se Boha,*) vystříhal se zlého a byl velmi vážený. Narodilo se mu sedm synů a tři dcery. Dobytky měl veliká stáda; také čeledi měl mnoho.

Bůh, aby ho zkusil a v dobrém utvrdil, dopustil na něho nehody zlé. Jednoho dne přišel k němu posel a pravil:

»Vpadl nepřítel, vzal všechna tvoje stáda
a lid tvůj pobili mečem.
Jediný já utekl jsem,
abych ti to oznámil.«

*) Také zde, jako v případě Melchisedechově, viděti, že pravá víra měla své vyznavače tu a tam i mimo kruh patriarchů biblických. — Edomci byli potomky Esauovými.

Když tento ještě mluvil, přišel druhý posel a řekl:

»Oheň boží*) spadl s nebe,
udeřil, a čeledť tvou usmrtil.
Jediný já utekl jsem,
abych ti to oznámil.«

Ještě také ten mluvil, a hle, přichvátal jiný posel a zvěstoval:

»Vichr od pouště zadul náhle,
opřel se do čtyř úhlů domu,
a ten do smrti zasul tvé děti.«

Tu Job roztrhl v žalosti roucho své. Potom se však v pokoře vrhl k zemi, klaněl se a řekl odevzdaně:

»Hospodin dal a Hospodin vzal,
jak se mu líbilo, tak se stalo;
budiž jménu Hospodinovu žehnáno.«

Ale Bůh dopustil na Joba ještě nové zlo. Ranil jej malomocenstvím.**)

Domácí lidé, nemohouce snést puchu z nemocného těla jeho, vynesli jej na hromadu smetí přede dvůr. Vlastní žena vysmívala se mu pro jeho prosté, Bohu oddané smýšlení. Job bránil se jen slovy:

»Jako jedna z bláhových žen mluviš.
Dobré-li věci jsme brali z ruky boží,
proč bychom nechtěli přijímati zlých?«

Tři jeho přátelé jej navštívili. Sotva ho poznali. S pláčem roztrhli roucho své a sypali si na hlavu prach. Usedli před ním na zem mlčky. Neodvážili se promluvit, neboť viděli, že nemoc jeho je náramně zlá a bolest jeho duše nesmírná. Také Job mlčel. Konečně, po sedmi dnech, promluvil Job, líče svoje veliké utrpení.

Po něm se ujali slova přátelé. Řeči jejich vyznívaly v ten smysl, že utrpení jeho je trestem za hříchy, kterých se nepochybně dopustil. Proto se k nim obrátil Job slovy, plnými hořké lítosti:

»Slitujte se nade mnou, slitujte se, aspoň vy, přátelé moji,
nebo ruka Páně dotkla se mne!«

A jsa vědom sobě, že nezhřešil, zmužile hájil před nimi svou nevinu. Projevil také pevnou důvěru v Boha, řka:

*) Blesk.

**) Strašlivá nemoc tato začíná skvrnami na povrchu těla. Z nich se vyvinoují uzlovité otoky a hnisavé vředy. Oči nemocného se kalí, vlasy vypadávají, z úst vychází odporný zápach. Konečně uhnívají prsty, nos, uši. Malomocní umírají po velikých, mnohdy léta trvajících útrapách.

»Na nebi, hle, mám svědka.
 Byť mne i zabil, v něho doufati nepřestanu!
 Víím, že vykupitel*) můj živ jest
 a že v poslední den ze země vstanu;
 zase budu oblečen svou koží
 a v svém těle uzřím Boha svého.
 Naděje tato je v nitru mém uložena.«

Obstál tedy Job ve zkoušce a Bůh jej potom hojně odměnil. Nabyt totiž opět zdraví, byl obdařen zase četnou rodinou a měl dvakrát větší stáda než dříve. A byl živ ještě dlouho, viděl syny synů svých a zemřel u velikém stáří.

3. MOJŽÍŠ.

Potomci Jakubovi v Egyptě.

Potomci Jakubovi, kteří se podle druhého jména praotce svého nazývali Izraelští,**) synové Izraelovi nebo krátce jen Izrael, vyrostli v Egyptě z nevelikého počtu v národ. Pozdější faraonové však neznali nebo nechtěli znáti zásluh Josefových o Egypt a počali se lekati rychlého vzrůstu Izraelských, aby snad, kdyby vypukla válka, nepřidali se k nepřátelům. Zapřáhli je tedy do tuhé práce při stavbách a přetěžovali je robotami na polích. Čím je však víc Egyptané utiskovali, tím více jich přibývalo. Tu rozkázal farao, aby každé pacholátko izraelské, jak se narodí, bylo vrženo do Nilu.

Mojžíšovo narození a mládí.

V té době jedna žena z kmene Levi***) povila krásné pacho-
 chole. Skrývala je tři měsíce. Když ho již déle tajiti nemohla,
 vzala ošitku ze sítí, vymazala ji smolou, dala do ní nemluvně
 a položila ji do rákosí u břehu řeky. Sestra dítěte, stojíc opodál,
 pozorovala, co se s ním stane. Tu hle, dcera faraonova sestupovala,
 aby se koupala v řece. Uzřevši ošitku v rákosí, poslala

*) Bůh, který dosvědčí nevinu jeho, vysvobodí jej z utrpení a k sobě vezme.

**) Také se užívá tvaru Izraelité.

***) Levi byl syn Jakubův. Národ dělil se na kmeny. Každý kmen byl potomstvem jednoho ze synů Jakubových. Jen potomci Josefovi tvořili dva kmeny: Efraim a Manase. Viz na str. 32 o závěti Jakubově.

pro ni jednu ze služebnic. Když ji přinesla, otevřela ji dcera královská a vidouc v ní chlapečka, an pláče, byla jata soustrastí a pravila: »To jest jedno z dětí izraelských.« Sestra dítěte hned přiběhla a nabízela se: »Přeješ si, abych zavolala ženu izraelskou, která by je odchovala?« Dcera faraonova odpověděla: »Jdi.« Dívka honem zavolala svoji matku. Ta když přichvátala, pravila jí dcera královská: »Vezmi tohoto chlapečka a odchovej mi ho, já ti zaplatím.« Sotva mohouc utajiti radost přijala žena pachole, živila je a vštěpovala mu, jakmile počalo chápati, víru v Boha i lásku k národu svému. Když pak dorostl chlapec, odevzdala jej dceři faraonově. Ta přijala ho za syna. Jméno jeho bylo Mojžíš.

Mojžíšův útěk.

Žije u dvora dcery královské, vyučil se Mojžíš veškeré moudrosti Egyptanů. Zůstal však věren lidu svému i jeho náboženství. Dospěv viděl útrapy svých bratrů izraelských a ujímal se jich zmužile. Ale když se to dověděl král, hrozilo Mojžíšovi, že odvahu svou zaplatí životem. Prchl tedy Mojžíš na východ do pouště a zastavil se až u Madianských a pásł

knížeti této krajiny stáda. V Egyptě zatím umřel král, který ho chtěl usmrtiti.

Mojžíš povolán od Boha.

Po letech jednou hnal Mojžíš ovce dál do pouště, až se s nimi dostal k hoře, zvané Horeb.*) Tam se mu zjevil Hospodin v ohni, šlehajícím z keře. Mojžíš viděl totiž, že keř hoří, avšak neshořívá. Šel se tedy k němu podívat. Tu volal Hospodin z plamene: »Nepřibližuj se sem a zuj obuv s nohou svých, neboť místo, na kterém stojíš, je půda svatá. Já jsem Bůh otců tvých.« I zul Mojžíš obuv a zahalil si tvář.

Hospodin mu pravil: »Viděl jsem útrapy lidu svého v Egyptě a slyšel jeho nářek. Chci jej vysvoboditi z moci Egyptanů a zavést do země, která teče mlékem a medem. Tebe pak pošlu k faraonovi, abys vyvedl lid můj z Egypta.« Mojžíš odpověděl: »Kdo jsem já, abych šel ke králi a vedl syny Izraelovy?« Ale Hospodin ujistil ho: »Já budu s tebou.«

Mojžíš se zdráhal. Pravil: »Neuvěří mi a neposlechnou mne.« Řekl mu tedy Bůh: »Vezmi hůl svou a vrz ji na zem.« Když to učinil, stal se z ní had, takže se dal Mojžíš na útěk. Tu řekl Hospodin: »Vztáhni ruku a chop se ho.« Vztáhl tedy Mojžíš ruku, chopil se hada a stala se z něho zase hůl. »To učiníš,« pravil mu Hospodin, »a uvěří tobě.« Mojžíš ještě namítl: »Prosím, Hospodine, nejsem výmluvný, jazyk můj je neohebný.« Tu pravil mu Hospodin: »Aron, bratr tvůj, je výmluvný; hle, on vyjde ti vstříc. Vkládej moje slova v ústa jeho; on mluvit bude za tebe.«

Mojžíšův návrat do Egypta.

Vracel se tedy Mojžíš do Egypta. Aron, starší bratr jeho, vyšel mu naproti. Mojžíš vypravoval mu všechna slova Hospodinova. Když přišli spolu do Egypta, shromáždili starší**) synů Izraelových. Aron opakoval před nimi slova, která byl Hospo-

*) Horeb je druhé jméno hory Sinai, v dalším vypravování zde častěji jmenované.

**) Jinde zvaní (častěji) starší lidu. Byla to knížata, náčelníci jednotlivých kmenů.

din mluvil k Mojžíšovi, Mojžíš učinil zázrak proměniv hůl v hada, oni pak uvěřili a klaněli se Hospodinu.

Poté vešli Mojžíš a Aron k faraonovi a řekli: »Toto praví Hospodin, Bůh Izraelův: ‚Propusť lid můj ze země své.‘« Farao však odpověděl: »Kdo je Hospodin, abych musil poslechnouti hlasu jeho? Neznám Hospodina a Izraele nepropustím!« A rozkázal potom, aby bylo Izraelským ještě víc práce ukládáno než dosavad.

Odebral se tedy Mojžíš s Aronem opět ke králi a oznámili mu znova rozkaz Hospodinův. Na potvrzení, že skutečně jsou od Boha posláni, vrhli před faraonem a služebníky jeho na zem hůl, a stal se z ní had. Farao však přes to neposlechl. Proto stihl Hospodin Egypt strašlivými pohromami.

Rány egyptské.

Nejprv se voda Nilu obrátila v krev, to jest zkalila se a rudě zbarvila. Po sedmi dnech vystoupily z ní žáby a pokryly Egypt. Pak se objevilo neobyčejné množství komárů a po nich veliké roje much. Vše to působilo lidu nesmírné obtíže.

Tu zavolal farao Mojžíše a Arona a pravil jim: »Já vás tedy propustím; prostě však Boha, by odvrátil to zlé ode mne i od lidu mého.« Mojžíš vyšel od faraona modlil se k Hospodinu. A mouchy zmizely. Avšak srdce faraonovo znovu se zatvrdilo.

Ztrestal tedy Hospodin Egypt morem dobytčím. Poté řádil mor i mezi lidem. Dostavila se pak děsná bouře, provázená krupobitím, jež způsobilo škody ohromné. A dílo zkázy dokonáno bylo kobyilkami.

Potom nastala hrozná tma a trvala tři dni. Farao dal povolati Mojžíše a Arona a řekl jim: »Jděte; jen stáda vaše ať zůstanou.« Mojžíš odpověděl: »Všecka stáda půjdou s námi; ani kopyta z nich zde nezůstane.« Tu pravil farao Mojžíšovi: »Vzdal se ode mne a varuj se předstoupiti před tvář moji! Ukážeš-li se, budeš synem smrti.«

*

Bůh použil k těmto »ranám« (pohromám) zjevů přirozených, v Egyptě obvyklých, ale v mimořádném způsobu, kterým se staly, byl zázračný ráz.

Odchod Izraelitů z Egypta.

(R. 1449 př. Kr.)

Mojžíš a Aron počali z rozkazu Hospodinova konati přípravy k odchodu z Egypta. Oznámili synům Izraelovým: »Čtrnáctého dne tohoto měsíce ať zabije k večeru každý hospodář beránka. Beránek ten budiž bez chyby, roční. Krví jeho potřete obě veřeje a horní podvoj domů svých. A budete jísti té noci pečené maso beránka a nekvašené chleby. Budete pak jísti rychle, již oděni na cestu, obuv na nohách a hole v rukou.«

Když se přiblížil ten den, učinili synové Izraelovi, jak byl Hospodin přikázal. O půlnoci pobil Hospodin všecky prvorozence Egyptanů od prvorozence faraonova až do prvorozence ženy poslední a nejubožejší. Ale domů Izraelových, jichž dveře byly značeny krví, pominul.

Beránek, který měl býti pečen v celosti — tedy nerozsekán, kosti jeho nezlomeny — předobrazoval způsob smrti Spasitelovy; krev jeho, zachraňující prvorozence izraelské, předobrazovala krev Beránka božího, vylitou k spáse lidstva.

Po této ráně, desáté a poslední, vzešel veliký křik v Egyptě, neboť nebylo domu, kde by neležel mrtvý. Farao povolal ještě v noci Mojžíše a Arona a pravil jim: »Vyjděte z národa mého! Vezměte s sebou také stáda svá, a modlete se za mne k Hospodinu!«

Hned tedy časně zrána vydali se potomci Jakubovi na cestu. Hospodin, aby jim ukazoval cestu a dodával myslí svou přítomností, krácel před nimi za dne v sloupu oblakovém, v noci pak ve sloupu ohnivém. Ale nevedl je cestou nejkratší k zemi Zaslíbené, protože tu by se byli musili probíjeti krajem Filištů, a to byl národ válečný, Izraelité však v boji nezkušení. Vedl je oklikou přes poloostrov Sinajský.

Přechod mořem Rudým.

Ale farao se zatvrdil opět. Litoval své povolnosti a vypravil rychle jízdní vojsko, jež se pustilo za odcházejícími robotníky. Dohonilo je v podvečer jednoho dne u moře Rudého. Synové Izraelovi báli se velmi a volali k Hospodinu. Ale Mojžíš řekl jim: »Nebojte se! Hospodin bude bojovati za vás.« Tu se

hned oblakový sloup Hospodinův postavil mezi Egyptany a Izraelské. Byl na stranu egyptskou temný, na stranu izraelskou světelný. A když se jízda faraonova položila táborem, aby ráno donutila Izraelity k návratu, vztáhl Mojžíš z rozkazu Hospodinova hůl nad moře a Hospodin prudkým a žhoucím větrem vody jeho rozehnal a vysušil. Tak vznikla cesta, po níž přešli synové Izraelovi se svými stády na východní břeh Rudého moře.

Když se počalo rozednívati a Egyptané zpozorovali, co se děje, pustili se průchodem mořským za Izraelity. Ale na rozkaz Hospodinův vztáhl Mojžíš ruku proti moři, vítr ustal, vody se najednou s prudkostí vrátily a jízdu egyptskou potopily. Tak vysvobodil Hospodin Izraele z moci Egyptanů. I bál se lid Hospodina a věřil mu i Mojžíšovi, služebníku jeho.

Cestou k Sinaji.

Izraelští táhli potom dále. Když přišli na poušť, nastala jim nouze o pokrm. I reptal lid proti Mojžíšovi a Aronovi: »Kéž bychom byli zemřeli v Egyptě! Tam jsme sedávali nad hrnci masa a najídali se chleba do sytosti. Proč jste nás vyvedli na tuto poušť? Abyste nás umořili hladem?« Bůh je těšil ústy Mojžíšovými: »Večer budete jísti maso, ráno pak budete nasyceni chlebem; a zvíte, že jsem já Hospodin, Bůh váš.«

Večer poté přiletěly křepelky a pokryly tábor. Lid si jich do libosti nachytil a připravil k jídlu. Ráno pak vznášela se nad táborem a kolem něho mlha. Ta když padla k zemi, ukázala se před stany drobná zrnka, podobná jíní. Synové Izraelovi hleděli na to udiveni. Mojžíš jim pravil: »To je chléb, který vám dal Hospodin. Nasbírej si každý tolik, co stačí k nasycení!« Pokrm ten, mana, měl chuť bílého pečiva s medem. A denně potom sbírali ráno jedenkaždý, co mohl snísti, dne šestého pak nasbírali si many dvojnásobně. Sedmého dne, v sobotu, vyšli někteří z lidu sbírat, ale nic nenalezli. I jedli synové Izraelovi manu, dokud nevešli do země Zaslíbené.

Mana byla předobrazem nebeského chleba, který nám Bůh při mši sv. každého dne dává, aby duše naše sytil a k životu věčnému živil.

Potom se utábořili Izraelité na jiném místě v poušti, a tam nebylo vody. Lid počal zase reptati proti Mojžíšovi, řka: »Proč jsi nás vyvedl z Egypta? Abys nás, děti naše i dobytek umoril žízní?« Mojžíš volal k Hospodinu o pomoc a Hospodin pravil mu: »Vezmi do ruky hůl, jdi před lid a udeříš do skály.« I učinil tak Mojžíš, a ze skály vyšel hojný pramen vody.

Voda ze skály naznačovala milost boží, které se nám dostává ze sv. svátostí, od Ježíše Krista ustanovených.

Zákony sinajské.

Třetího měsíce po vyjití z Egypta dostali se Izraelští k hoře Sinai. Oblak Hospodinův stanul na vrcholu jejím a lid rozložil u ní své stany. Mojžíš vystoupil nahoru a Hospodin mluvil k němu: »Sami jste viděli, co jsem učinil Egyptanům, kterak jsem chránil vás a kterak jsem vedl vás až sem. Budete-li poslušni hlasu mého a budete-li zachovávatí úmluvu, kterou s vámi zde učiním, budete mi národem vyvoleným. Pověz to lidu a nařid' mu, aby se dnes a zítra posvěcovali modlitbou a postem; a ať vyperou roucha svá. Tak se připraví ke dni třetímu. Až zazní roh, tu nechť lid přistoupí k hoře.«

Mojžíš sestoupil s hory, svolal starší lidu a vypravoval jim všecko a kázal lidu posvětit se.

Když třetího dne zasvitlo jitro, tu hle, mrak velmi hustý zakrýval horu; z něho začal se ozývati hrom a kmitaly se blesky; zvuk pak rohu víc a více zazníval.*) Mojžíš vyvedl lid z tábora k úpatí hory a Hospodin z mraku mluvil k lidu:

- I. V jednoho Boha věřiti budeš.**)
- II. Nevezmeš jména božího nadarmo.
- III. Pomni, abys den sváteční světil.***)
- IV. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi.
- V. Nezabiješ.
- VI. Nesesmilníš.
- VII. Nepokradeš.
- VIII. Nevydáš proti bližnímu svému křivého svědectví.
- IX. Nepožádáš manželky bližního svého.
- X. Aniž požádáš statku jeho.

Lid, chvěje se hrůzou, jedním hlasem sliboval: »Každé slovo, které mluvil Hospodin, vykonáme.« Mojžíš vzdělal potom na úpatí hory oltář a přinesl oběti Hospodinu. A nabral obětní krve, kropil jí lid a pravil: »Tato krev potvrzuje úmluvu, již s vámi učinil Hospodin.«

Z rozkazu božího vystoupil Mojžíš opět na horu, která se znovu zahalila mrakem, a zůstal tam čtyřicet dní a čtyřicet nocí. Dostalo se mu dalších rozkazů a zevrubného poučení, jak upravit má bohoslužbu a kterými pravidly má se řídit všechen život lidu. Když domluvil Hospodin, dal Mojžíšovi dvě kamenné desky, v něž byl vepsal desatero přikázání.

Zlaté tele.

Lid, nemoha se dočkati návratu svého vůdce a touže co nejdřív odtud odejít, shrnul se kolem Arona a žádal ho: »Udělej

*) Byly to snad sopečné zjevy, kterými doprovázel Bůh prohlášení svých zákonů, aby slovům svým dal náležitý důraz.

**) Takto zní první přikázání ve zkrácené úpravě katechismové. Podle Písma sv. zní: Já jsem Hospodin, Bůh tvůj. Nebudeš mít jiných bohů mimo mne. Neuděláš si sochy ani jakéhokoliv obrazu a nebudeš se jim klanět.

***) Rovněž ve znění katechismovém. Podle Písma sv. doslovně: Pomni, abys den sedmý (sobotní) světil.

nám obraz Boha, který by nesen byl před námi a vedl nás; nevímeť, co se přihodilo Mojžíšovi.« První ze zákonů Hospodinových, nedávno daných, obsahoval záповěď vyobrazovati Boha. Byla tedy žádost lidu hříšná. Aron neměl však odvahy vzepříti se. Ale byl by přece rád zabránil zlu. Proto řekl: »Vezměte zlaté náušnice svých žen a dcer a přineste je ke mně.« Myslil, že nepřinesou, oni však přinesli. Aron pak, nemaje zmužilosti Mojžíšovy, povolil. Dal jim zhotoviti ze dřeva mladého býka — náznak síly a moci božské dle pohanských představ egyptských — a zlatým plechem ze snesených skvostů jej pokryl. A tu oni vzdělali před ním oltář a přinášeli oběti. Potom jedli a pili, hráli a tančili, jako dělávali pohané při obětech. Chovali se tedy docela modloslužebnický.

Mojžíš, vraceje se s hory, nesl dvě desky zákona. Když viděl, jak lid hřeší, velmi se rozhněval, desky odhodil a rozbil je. Potom spálil tele zlaté a rozetřel je na prach. A pokáráv Arona za hříšnou jeho povolnost, volal: »Kdo je Hospodinův, připoj se ke mně!« I shromáždili se k němu Levité,^{*)} a on řekl jim: »Vezměte meč a ztrestejte smrtí každého, koho při modlářství postihnete!«

Druhého dne Mojžíš, chtěje uprositi Hospodina za hřích lidu, takto se k němu modlil: »Zhřešil lid tento hříchem převelikým. Odpusť mu však, prosím, tuto vinu, nebo ztrestej za to mne odnětím své lásky!« Hospodin odpustil a přikázal Mojžíšovi, aby vytesal nové dvě desky kamenné, jako byly první, a aby s nimi vystoupil znovu na vrchol hory Sinai. Když se tak stalo, Hospodin vryl zase do desek svoje Desatero. Při sestupu s hory a potom stále zářila Mojžíšovi tvář.

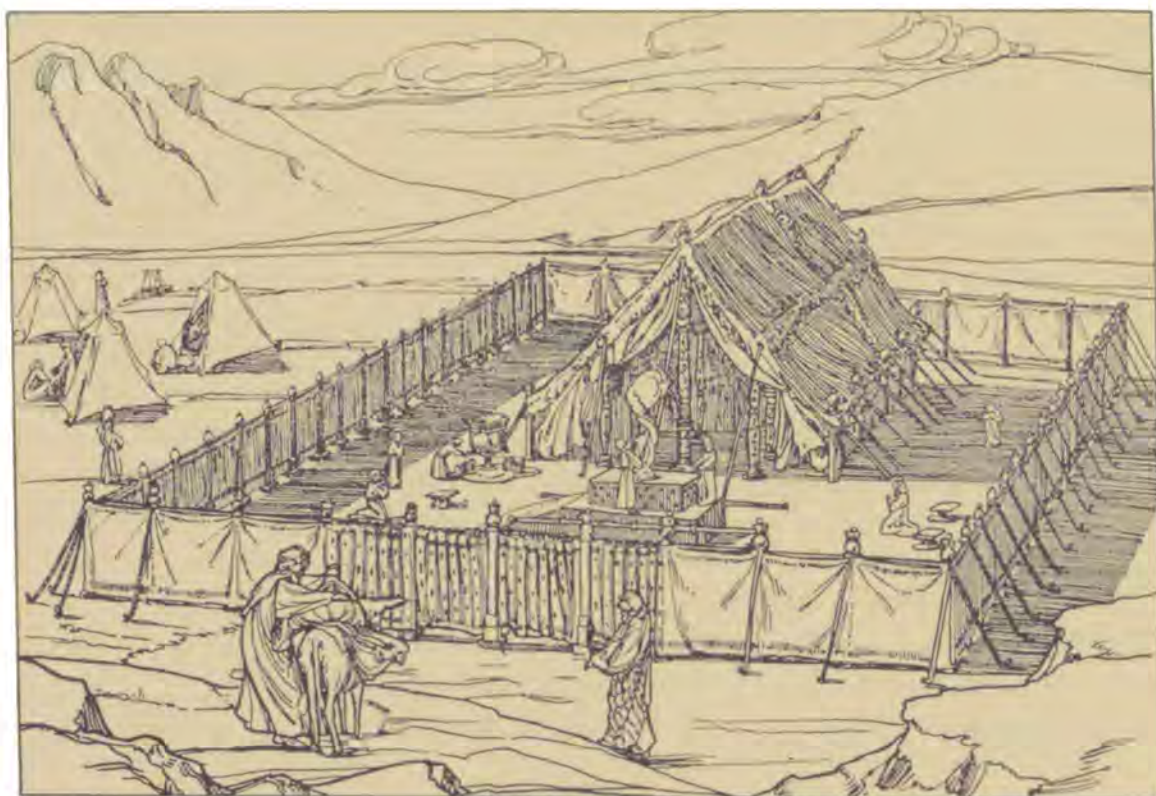
Stánek boží.

Po čas putování v poušti neměli Izraelité pevných příbytků; bydleli ve stanech. I příbytkem božím byl stan, který mohli snadno složiti, přenést a kdekoli znovu postaviti. Byl zbudován na rozkaz Hospodinův za pobytu u hory Sinaje. Lid daroval ochotně a s myslí zbožnou vše potřebné k jeho zřízení. Přihlásili se také dovední umělci; stavěli jej a zdobili.

Posvátný tento stan (stánek boží, Hospodinův) měl stěny ze vzácného dřeva, pobité zlatým plechem. Kryt jeho tvořily pokrývky, střechovitě napjaté; spodní byly tkané, svrchní z kůže. Vchod zastíraly závěsy vzácné práce tkalcovské.

Větší část stánku božího, svatyně, přístupná jen obětujícímu knězi, obsahovala: 1. stůl, obložený zlatem; na něm bývalo ve dvou sloupcích po šesti chlebech, které byly od kněží každou sobotu vyměňovány; 2. sedmiramenný svícen z ryzího zlata, v jehož lampách ustavičně hořel olej; 3. zlatý oltář kadidlový.

^{*)} Příslušníci kmene Levi.

Menší část posvátného stanu byla oddělena od větší drahoucennou oponou. To byla velesvatyně. Tam vstupoval toliko velekněz, a to jen o velikém dni smíru.*) Jediným zařízením této místnosti byla archa úmluvy. Byla to zlatá truhlice; na víku jejím byli dva andělé, rovněž ze zlata zhotovení, v rozích pak měla zlaté kruhy a jimi provlečeny zlacené tyče, aby mohla býti přenesena, když lid měnil stanoviště. V ní uloženy byly památné dvě desky zákona, jež i v daleké budoucnosti měly Izraelitům připomínati úmluvu sinajskou; odtud jméno archa úmluvy.

Kolem stánku bylo nádvoří, hrazené plachtami z kobercové látky. V něm stál měděný oltář k obětem zápalným, mající po stranách kruhy, do nichž vsunovány byly tyče, když jej bylo třeba přenést; stálo tam i měděné umyvadlo, v kterém se kněží před úkony bohoslužebnými umývali.

Když byl stánek Hospodinův dohotoven, Mojžíš jej posvětil. Oltáře byly pomazány olejem a oblak, naznačující přítomnost boží, snesl se nad stánek a na archu.

Osoby bohoslužebné.

Ke konání bohoslužeb povolal Hospodin kmen Levi. Z něho však pouze rodina Aronova určena byla k vlastnímu úřadu kněžskému, a to tak, že Aron pomazán byl od Mojžíše za velekněze,

*) Viz str. 46.

synové Aronovi pak posvěceni byli na kněze. Tento úřad byl v rodině Aronově dědičný; vždy nejstarší člen byl veleknězem, druzí pak byli kněžími. Ostatní příslušníci kmene, levité, vykonávali při svatyni služby pomocné.*)

Kněžstvo nosilo při bohoslužbě šat bílé barvy. Velekněz se odíval mimoto v kratší modré roucho z jemné látky, při dolním okraji lemované zlatými zvonečky. Na prsou se mu skvělo dvánácte drahých kamenů, do nichž vryta byla jména kmenů izraelských. Na pokrývce hlavy měl zlatou čelenku a do ní vryto: Zasvěcený Hospodinu.

Oběti.

Každého dne ráno i večer byl obětován beránek a mírka jemné mouky; zapalováno také kadidlo a přinášena oběť tekutá (víno). V sobotu a o dnech svátečních byly oběti hojnější. Mimo tyto oběti, které se konaly za celý národ, obětovali jednotlivci při rozličných příležitostech.

Zvířata, jež byla pokládána za nečistá, nesměla býti obětována. Obětní zvíře musilo býti bezvadné. Kdo je v oběť podával, vložil ruku na hlavu jeho, projevuje tím vědomí, že by vlastně sám za hříchy své zasluhoval smrt, Bůh však že se spokojuje a usmířuje pouhou smrtí zvířete.

Náklad na bohoslužbu.

Z toho, co lid odváděl ke svatyni na prvotinách**) i desátcích***) ze stád, úrody polní, z vinic a zahrad, udržován byl stánek Hospodinův a brány oběti; odtud měli také výživu kněží a levité, aby se mohli zcela věnovati posvátné službě. K témuž účelu Mojžíš uspořádal sbírku; přispěl k ní každý, komu bylo nejméně dvacet let.

Sváteční dni. Rok sobotní.

Posvátným dnem v týdnu byla sobota. Toho dne byl úplný klid a odpočinek od práce.

Výroční svátky byly:

1. Velikonoce, zavedené na památku vysvobození z poroby egyptské. Na počátku jich, čtrnáctého dne prvního měsíce, zabíjen byl a při večeři požíván beránek. Po celé pak osmidenní svátků požívány byly chleby bez kvasu.

*) Příslušníci kmene Levi sluli Levité; přísluhovači ve stánku (chrámu) byli levité!

**) Prvotiny — první plody země; z polí, z vinic, zahrad.

***) Desátky — desátý díl stád, úrody.

2. Letnice. Konaly se, v upomínku na zákonodárství sinajské, padesátý den po velikonocích. Později byla to spolu slavnost děkovací za úrodu polní.

3. Slavnost stánků. Byla oslavou pobytu Izraelských na poušti, kdy jim bylo bydlet pod stany. Proto stavěli si Izraelité v pozdějších dobách o této slavnosti stany na ulicích, v zahradách i na střechách domů a pokrývali je zelenými ratolestmi; v nich pak celou dobu slavnosti (7 dní) přebývali. Konána byla po ukončení sklizně všech plodin.

Na tyto troje svátky povinen byl každý Izraelita navštívit stánek Hospodinův, později chrám.

4. Den smíru. Byl to pátý den před slavností stánků. Toho dne byl přísný půst. Nejvyšší kněz sám vykonával bohoslužbu. Přinášel oběť nejprve za sebe a za kněžstvo, potom za hříchy lidu. Vstoupil pak do velesvatyně, okušoval archu úmluvy kadidlem a pokropil ji krví obětního zvířete.

*

Každý sedmý rok — sobotní — byl rokem odpočinutí ke cti Hospodinově a v tom smyslu tedy celý posvátný. Půda odpočívala, nebylo ji dovoleno vzdělávat. Co sama, bez práce lidské, dala, mohl si brát, kdo přišel. Toho roku nesměl věřitel vymáhati dluh.

A jako šest dní všedních a sobota byly jedním týdnem, podobně i šest roků obyčejných s rokem sobotním tvořily celek, sedmiletí neboli roční týden.

Očisty.

Kdo byl stížen malomocenstvím, byl pokládán za poskvrněného. Bylo mu bydlet mimo tábor, v pozdější době pak, kdy měli už Izraelité pevná sídla, mimo osadu. Dožil-li se malomocný toho, že se jeho nemoc vyhojila, musil se podrobiti očistě, to jest ukázati se knězi, aby bylo zjištěno, že je zdrav (v tomto případě se říkalo čist, očištěn), a aby podal oběť.

Za poskvrněnou měli také ženu, která povila děcko. Byl-li to chlapeček, přinesla čtyřicátého dne matka v oběť ročního beránka, obětující kněz se za ni modlil, a tak byla očištěna. Byla-li chudobná, podala dvě hrdličky nebo dvě holoubátka.

Výkup prvorozených.

Před odchodem z Egypta pomřeli z vůle Hospodinovy všichni prvorozenci egyptští, prvorozených synů izraelských však Bůh ušetřil; ale byli jeho, to jest měli se věnovati pouze jeho službě. Z této povinnosti mohli býti vykupováni, když u Sinaje byl určen ke službě při stánku kmen Levi sám. Vykupování to se dělo, když

se matka po prvé dostavila s novorozenátkem k Hospodinu,*) aby tam očišťovací oběť přinesla.

*

Stánek boží, archa úmluvy, posvátné osoby, oběti, svátky a všechny bohoslužebné obřady a ustanovení Starého zákona ukazovaly k zákonu Novému, majíce předobrazný význam.

Cesta od Sinaje. Vyzvědači.

Pobyt u Sinaje trval rok. K rozkazu Hospodinovu dali se Izraelští na další cestu k zemi Zaslíbené. Oblak Hospodinův, který byl nad stánkem, se zvedl a za pochodu vznášel se před nimi.

Když se blížili ke hranicím Kanaanu, poslal Mojžíš dvánácte vyzvědačů, aby tu zemi prohlédli. Vyzvědači se vrátili po čtyřiceti dnech. Nesli na tyči ratolest s hroznem vína; nesli také něco granátových jablek a fíků. Ukazujíce plody země té, vypravovali: »Země ta je velice úrodná; vpravdě teče mlékem a medem. Má však města preveliká a hrazená, obyvatele pak vysoké postavy a velmi silné; proti nim zdáli jsme se jako kobylky.«

I dal se lid do hlasitého reptání: »Kéž bychom byli zemřeli v Egyptě nebo zhynuli na této veliké poušti!« Josue a Kaleb, kteří se byli zúčastnili prohlídky země, jali se lid konejšiti: »Nebojte se lidu země té, neboť s námi je Hospodin!« Ale všecken lid křičel a chtěl je uházeti kamením. Tu promluvil Bůh k Mojžíšovi: »Jak dlouho ještě bude mne lid ten urážeti? Jak dlouho budou mi odpírati důvěru přese všechny divy, které jsem učinil před nimi? Rci lidu jménem mým: ‚Učiním vám podle řečí vašich. Zemřete na této poušti. Nevejdete do té země kromě Josue a Kaleba. Teprv až budou těla otců na poušti mrtva ležet, děti vaše tam uvedu.‘« A deset vyzvědačů, kteří popudili lid k reptání, ztrestáno bylo náhlou smrtí.

Spor o kněžské úkony.

Za dalšího pobytu v poušti povstali jednou levita Kore, Rubenovci**) Datan a Abiron a 250 jiných Izraelitů proti Mojžíšovi a Aronovi. Srotili se a pravili jim: »Jsme všichni Bohu

*) To jest do posvátného stanu, později do chrámu.

**) Z kmene Rubenova.

zasvěcení, a smíme se tedy k němu všichni stejně blížití.*) Proč vy se povyšujete nad lid?« Když to uslyšel Mojžíš, padl na tvář a modlil se k Bohu. Potom řekl: »Dostavte se ráno před Hospodina. Hospodin rozhodne.« Nazejtří shromáždil Kore své stoupence s dýmajícími kadidelnicemi v rukou před vchodem do stánku. Datan však a Abiron odepřeli se dostaviti. Mojžíš odebral se k jejich stanovištím a řekl lidu: »Vzdalte se od stanů těchto bezbožníků!« Odstoupili tedy kolkolem. A tu se rozestoupila země a pohltila je i stany jejich a všecken majetek. A z oblaku Hospodinova nad posvátným stanem vyšel oheň**) a usmrtil všechny, kteří přinášeli kadidlo.

Hospodin řekl potom Mojžíšovi: »Vezmi od každého z knížat kmenů Izraelových hůl a napiš jméno každého na hůl jeho. Jméno Aronovo budiž na holi kmene Levi. A polož je do stánku úmluvy. Koho z nich vyvolím ke službě kněžské, toho hůl vypučí!« Mojžíš oznámil to a každý náčelník dal mu hůl. On pak položil je všechny do stánku Hospodinova. Když druhého dne zase přišel, shledal, že hůl Aronova vypučela a rozkvetla. I vynesl všechny hole, ukázal je lidu a každý kníže vzal zase hůl svou. Tak bylo nade vši pochybnost zjištěno, že kněžství a jeho posvátné úkony jsou vyhrazeny Aronovi a synům jeho.

Hospodin pravil poté Mojžíšovi: »Zanes opět hůl Aronovu do stánku, ať je tam chována jako výstražné znamení.«

Pochyby o velikosti dobroty boží. Trest.

Na počátku čtyřicátého roku pobytu Izraelských na poušti opět se jim nedostávalo vody. I shlukli se a bouřili proti svým vůdcům. Mojžíš a Aron vešli do stánku a padli k zemi. Hospodin pravil Mojžíšovi: »Vezmi hůl, shromáždí lid, ty i Aron, bratr tvůj, uhoďte do skály před nimi, a ona vydá vody.« Vzal tedy Mojžíš hůl a shromáždil lid před skálu. Ale roztrpčen jejich netrpělivostí a nedůvěrou v Boha, jejich novým odbojem, pochyboval, že by Bůh byl ochoten znova pomoci, a řekl: »Slyšte, odbojníci! Budeme moci vyvésti vám vodu z této skály?« A udeřil holí do skály dvakrát. Tu vyšla hojnost vody,

*) Smysl: Všichni máme práva kněžská.

**) Vyšlehl blesk.

že lid se napil i dobytek. Ale Hospodin pravil Mojžíšovi a Aronovi: »Že jste mi nevěřili, neuvedete těchto zástupů do země, kterou jim dám.«

Smrt Aronova. Měděný had.

Brzy potom umřel Aron. Po jeho smrti počaly už lid mrzeti obtíže cesty; i reptal proti Bohu a Mojžíšovi. Za trest poslal Hospodin na ně hady. Jejich uštknutí pálilo jako oheň a usmrcovalo. Když mnoho lidu tak pomřelo, přišli k Mojžíšovi a zkroušeně vyznávali: »Zhřešili jsme, že jsme mluvili proti Hospodinu i proti tobě.« A prosili: »Modli se, aby Hospodin vzdálil od nás to zlo!« Mojžíš se tedy modlil. I pravil mu Hospodin: »Udělej hada měděného a vztyč jej na žerdi! Kdo jsa uštknut naň pohlédne, zůstane živ.« Učinil tedy tak Mojžíš, a když uštknutí pohlédali na hada měděného, uzdravovali se.

Měděný had na žerdi — předobraz Krista Spasitele na kříži. On uzdravuje smrtelné rány, zasazené hříchem, jen když se člověk s lítostí a v důvěře k němu obrací.

Proroctví Balaamovo.

Izraelští se pak dali podél moře Mrtvého, s východní jeho strany, a utábořili se blízko ústí Jordánu. Ale tu se hotovil napadnouti je král Moabů. Aby si zajistil úspěch, vypravil posly k věštci, jménem Balaamovi, který mimo božstva svoje pohanská znal i Boha izraelského. Vzkazoval mu: »Přijď a proklej lid tento; snad potom budu moci poraziti jej a zahnati.« Šel tedy Balaam s královskými posly. Když uslyšel král, že se věstec blíží, jel mu naproti. Vystoupili společně na výšiny, odkud bylo viděti tábor izraelský. Tu se na Balaama snesl duch boží, on dobrořečil místo zlořečení a končil slovy:

»Vidím jej, ale ne nyní,
patřím naň, ale ne zblízka:
Vychází hvězda z Jakuba,
povstává žezlo z Izraele.«

Proroctví toto, jako i jiné předpovědi mesiášské, dostalo se až k pohanům a udrželo se mezi nimi po staletí. Proto novozákonní mudrci (svatí tři králové), jakmile spatřili neobyčejnou hvězdu, hned si vzpomněli na to proroctví a pevně za to měli, že ona hvězda naznačuje příchod Krále, Vykupitele lidstva. Hned se také vydali na cestu do země, jejímuž lidu byla božská zaslíbení o spáse dána a kde se měla státí skutkem.

Poslední chvíle Mojžíšovy. Jeho smrt.

Konečně přiblížil se čas, kdy národ vyvolený vejíti měl do země Zaslíbené. Přišel i den smrti Mojžíšovy.

Na rozkaz Hospodinův Mojžíš zavolal Josue a přede vším lidem vložil na něho ruce, čině jej tak svým nástupcem a ukládaje spolu všem, aby ho poslouchali. Potom připomínal jim všechna dobrodiní Hospodinova, jeho lásku, projevovanou od hory Sinai až do té chvíle. A znova lidu, a to důtklivě, vložil na srdce úmluvu sinajskou, zvláště její příkaz: »Miluj Hospodina, Boha svého, celým srdcem, celou duší a vší silou,« všechny naděje vykupitelské pak oživil v něm předpovědí: »Proroka z tvého národa, z tvých bratří, jako mne vzbudí tobě Hospodin, Bůh tvůj; toho budeš poslouchati.« Na konec pravil: »Hle, dnes vám předkládám požehnání a zlořečení, život a smrt:

požehnání, budete-li poslouchati příkázání Hospodina, Boha svého; zlořečení, sejdete-li s cesty, kterou vám ukazují. Vyvolte si tedy život!«

Když domluvil Mojžíš, požehnal ještě jednotlivým kmenům a vystoupil na horu Nebo. S ní přehlédl velikou část Kanaanu a potěšil se tím velmi. Hospodin řekl mu: »To je ta země, o které jsem přislíbil Abrahamovi, Izákovi a Jakubovi, že ji dám potomstvu jejich.« I zemřel tu Mojžíš, služebník Hospodinův. Bylo mu 120 let.

Mojžíš byl předobrazem Vykupitelovým. 1. V útlém věku unikl smrti, jež mu hrozila z ustanovení faraonova. Ježíš Kristus ušel pronásledování krále Heroda. 2. Mojžíš byl povolán od Boha, aby vysvobodil národ izraelský z otroctví faraonova. Ježíš byl poslán vyprostiti lidstvo z otroctví ďábla a hříchu. 3. Mojžíš vedl lid po poušti do země Zaslíbené, mlékem a medem oplývající. Kristus Pán vede nás pouští tohoto života do nebe.

4. JOSUE A SOUDCOVÉ.

Od r. 1409 do r. 1053.

Josue. Vstup do země Zaslíbené.

(R. 1409 př. Kr.)

Po smrti Mojžíšově řekl Hospodin Josuovi: »Zdvihni se a přejdi Jordán. Jako jsem byl s Mojžíšem, tak budu s tebou!«

Hnul tedy Josue tábořem. Když kněží, nesoucí Hospodinovu archu úmluvy, omočili nohy na kraji Jordánu, zastavila se voda shora proudící a utvořila takořka hráz, ostatní voda pak odtekla, a lid přecházel. Jakmile všichni přešli a kněží s archou vystoupili z Jordánu a počali kráčet po suché zemi, tekla voda, jako prve tékávala.

Synové Izraelovi rozložili stany své u Jericha. Tam slavili velikonoce a jedli z úrody země. Mana přestala.

Jericho bylo pevně hrazené město. I řekl Hospodin Josuovi: »Obejděte město jednou za den a čiňte tak po šest dní. Sedmého pak dne obejděte město sedmkrát a kněží, jdouce před archou úmluvy, ať troubí na rohy. Až budete obcházeti po sedmé, ať vzkřikne všecken lid křikem velikým!« Oznámil to tedy Josue a Izraelští učinili podle vůle Hospodinovy. Dne sedmého, když

všechn lid křičel a rohy zvučely, zdi Jericha se sesuly a každý do města vnikl místem, které bylo proti němu.*)

Dobytí a rozdělení země. Smrt Josuova.

Potom Josue s pomocí Hospodinovou opanoval celou zemi, vyhubil po většině její modloslužebné a zvrhlé obyvatelstvo a rozdělil ji na dvanáctero dílů; ty losem přikázal dvanácti kmenům izraelským. Pokolení Levi nedal Josue žádného území; vykázal mu jen některá města v údělech kmenů ostatních. Údělem příslušníků pokolení toho, kněží a levitů, byl sám Hospodin.

Když zestárl Josue a cítil na sobě, že se blíží konec jeho života, shromáždil všechny kmeny izraelské k posvátnému stánku do Silo. Napomínal je, aby se báli Hospodina a sloužili mu celým srdcem, přijal od nich slib, že zůstanou Hospodinu věrni, a žehnal jim.

Kdo byli soudcové.

Po smrti Josuově, když vymřeli pamětníci zázraků, jež konal Hospodin, aby zemi Zaslíbenou lidu svému v majetek odevzdal, sešel národ na scestí. Přátelili se s pohanskými Kanaanci, kteří mezi nimi ještě zbyli, a sloužili bohům jejich. Bůh trestal je tím, že je vydával v porobu sousedním národům. Kdykoli zas Izrael, utrpením dohnán, k němu se vracel, smilovával se Bůh nad ním a vzbuzoval mu osvoboditele. Ti pak, když byla země zbavena cizí nadvlády a lid útisku a když tak úkol jejich osvoboditelský byl skončen, požívali veliké vážnosti a bývali žádáni ve sporech o rozhodnutí. Odtud jméno jejich soudcové.**)

Gedeon.

Jednou tak vydal Hospodin Izraele v ruce Madianských.***) Ti přicházeli po několik let, sotvaže bylo zaseto, od východu přes

*) Také zde snad působil Bůh přirozenými, ač mimořádnými, zjevy, a to i při zázračném přechodu přes Jordán i při dobytí Jericha. V prvním případě mohlo to býti ucpání řečiště za povodně, kdy Jordán s sebou nosívá spousty vytrhaných stromů a keřů, v druhém pak země-třesení. Zázračnost zjevů těch záležitostí v tom, že se to stalo, kdy a jak Bůh chtěl.

**) Vlastní moc soudní náležela náčelníkům jednotlivých kmenů (knížata, starší) a Levitům.

***) Madianští sídlili za Jordánem v sousedství Moabů, ale také u Horebu, jak se o tom vypravuje na str. 36 a 37.

Jordán, spásali svými velbloudy, co se zelenalo, brali všechno a ne- nechávali k živobytí ničehož nic. Izrael, snížen a utlačen, volal k Hospodinu o pomoc.

Tu přišel anděl Hospodinův ke Gedeonovi z kmene Manasova, když mlátil obilí, aby je skryl před nepřítelem, a pravil mu: »Hospodin s tebou, nejsilnější z mužů! Jdi a vysvoboď Izraele z ruky Madianských!« Gedeon odpověděl: »Prosím, pane můj, čím vysvobodím Izraele? Rod můj poslední je v Manase, a já jsem nejmenší v domě otce svého.« Ale Hospodin řekl mu ústy anděla: »Já budu s tebou, a porazíš Madianské jako jediného muže.«

I pojal Gedeona duch Hospodinův. Sebral rychle mužstvo ze svého kmene i z okolních a vytáhl proti Madianským. Když se za večera přiblížil k táboru nepřátelskému, řekl mu Hospodin: »Je příliš mnoho lidu s tebou, a nebude vydán Madian do jeho rukou, aby se nemohl chlubit Izrael: ‚Svojí silou jsem se osvobodil.‘ Mluv k nim: ‚Kdo je bázlivý, ať se vrátí.‘« Gedeon učinil tak, a tu většina jich odešla domů. Ale Hospodin řekl Gedeonovi: »Ještě je toho lidu mnoho. Zaveď je k vodě.« A bylo těch, kteří v rychlosti a s ostražitostí pili tak, že si vodu podávali k ústům, tři sta. Vše ostatní množství klesalo na kolena a pohodlně pilo. I řekl Hospodin Gedeonovi: »Těmito třemi sty vysvobodím vás; všechn ostatní lid ať se vrátí domů.«

Gedeon rozdělil potom oněch tři sta mužů na tři oddíly; dal každému z nich do rukou roh a džbán, do džbánu doutnající pochodeň a řekl jim: »Co uvidíte mne činiti, čiňte po mně!« A dostal se s lidem svým potichu až na pokraj ležení nepřátelského, každé oddělení s jiné strany. O půlnoci zatroubil, rozbil svůj džbán a doutnající pochodeň v plamen rozdmýchal. Drže ji vzhůru, křičel: »Meč Hospodinův a Gedeonův!« Totéž činili po něm i vojínové na třech místech kolem tábora. Vzkřikli, rozbíjeli džbán o džbán a troubili na rohy. Tak bylo všechno ležení nepřátel uvedeno ve zmatek, jeden obrátil meč proti druhému a vraždili se navzájem. Unikla jich pouze hrstka. Země pak měla pokoj mnoho let, dokud Gedeon spravoval lid.

O moabské Rut.

Když přicházeli Madianští se svými stády také do úrodných niv betlemských a tam vše spásali, rozkrádali a pustošili, nastal v té končině hlad.

Tu se vystěhoval z Betlema člověk jeden s manželkou a se dvěma syny. Slul Elimelech a žena jeho Noemi. Usadili se v Moabsku. Synové vzali si tam za ženy Moabky, z nichžto jedna jméno měla Orfa, druhá pak Rut. Po čase však zemřel otec a po něm též oba synové. I vstala Noemi, aby se vrátila do vlasti, neboť byla slyšela, že Hospodin shlédł na lid svůj a dal mu chleba — byl totiž

mezitím Madian zahnán Gedeonem a domácí půda opět mohla vyživiti lid.

Vydala se tedy Noemi na cestu a snachy její obě ji provázely. Když daleko již s ní došly, pravila jim Noemi: »Vraťte se každá do domu matky své. Hospodin buď vám milostiv, jako jste byly vy synům mým i mně!« Tu Orfa políbila tchyni a vrátila se. Ale Rut zůstala. Na domluvy své tchyně pak odpověděla: »Nenuť mne, abych tě opustila, abych odešla! Kamkoli půjdeš ty, půjdu i já. Bůh tvůj je Bohem mým a vlast tvoje vlastní mou.« Šly tedy spolu a přišly do Betlema. Byla právě doba žní ječných.

Chtějíc opatřiti výživu sobě a tchyni své, šla Rut a sbírala klasy za ženci. Z vůle boží se stalo, že pole, na kterém sbírala klasy, náleželo Bózovi, muži bohatému z příbuzenstva Elimelechova. Ten když přišel k žencům a spatřil Rut, tázal se: »Čí je tato mladá žena?« Dozorce dělníků pravil: »Je to Moabka, která přišla s Noemi; prosila, aby směla za námi sbírat klasy.« Tu řekl Bóz k Rut: »Slyš, dcero! Nechoď na jiné pole sbírat, a bude-li se ti chtít píti, napij se s mými lidmi, a až bude čas k jídlu, pojez s nimi!« Rut poklonivši se řekla: »Odkud mi to, že jsem našla milost před očima tvýma, já cizinka?« Bóz odpověděl: »Vše mi bylo oznámeno, cos učinila pro tchyni po smrti muže svého. Odplatiž ti Hospodin skutek tvůj!« A přikázal svým služebným: »Odhazujte úmyslně něco ze snopků a nechávejte ležeti —!« V čas jídla posadila se tedy Rut vedle ženců; i jedla, nasytila se a ještě jí zbylo. Potom sbírala zas až do večera, a co sebrala, prutem vymlátila. Nesouc ječmen vrátila se k tchyni své a dala jí z pokrmu, kterým se byla nasytila. I přidružovala se Rut k žencům Bózovým tak dlouho, dokud všeho obilí nesklidili.

Po žních řekl Bóz k Rut: »Veškeren lid, jenž bydlí v městě našem, ví, že jsi žena ctnostná.« A vzal si ji za manželku. Hospodin pak požehnal sňatku jejich a daroval jim syna.

Tento syn Bóza a Rut moabské byl otcem Isaje a Isai byl otcem Davida krále. A protože Ježíš Kristus, náš Pán, pocházel jako člověk z královského rodu Davidova, byla Rut jeho pramátí.

Samuel.

Po nějakém čase, když klesl Izrael pod nadvládu Filištů a krutě byl od nich utiskován,*) žil na horách Efraimských levita, který jméno měl Elkana. Žena jeho Anna neměla dětí a rmoutila se proto velmi. Jednou se vydali spolu ke svatyni Hospodinově v Silo. Tam plačíc modlila se Anna k Bohu a

*) Tehdy povolal Bůh hrdinného Samsona, aby byl mstitelem bratří trpících. A Samson vskutku perně splácel Filištům všeliké zlo, jež činili Izraelovi.

učinila slib: »Hospodine, rozpomeneš-li se na mne a dáš mi syna, zasvětim jej tobě na všechny dni života jeho.« I vyslyšel Hospodin prosby její a daroval jí syna, který byl nazván Samuel. Když jej odchovala, přivedli ho s Elkanou do Silo, aby posluhoval ve svatém stánku.

V té době byl veleknězem Heli. Měl dva syny a oba byli nehodní. Dopouštěli se hrubých poklesků v samém stánku božím a tak lid pohoršovali. Když uslyšel Heli, co činí synové jeho, domlouval jim, oni však neposlechli.

Samuel pak, ač teprv útlé pachole, konal službu při stánku Hospodinově a rostl a líbil se Bohu i lidem. Heli spával ve svém stanu nedaleko svatyně, Samuel u vchodu jejího. Jedné noci zavolal Hospodin: »Samueli!« Ten v domnění, že ho volá Heli, běžel k němu a řekl: »Tu jsem.« Heli však pravil: »Ne-volal jsem; jdi zas a spi.« Třikráte volal takto Hospodin a třikráte přišel Samuel k Helimu. Velekněz porozuměl, že to volá pacholíka Bůh. I řekl mu: »Jdi a spi. Uslyšíš-li ještě jednou volání, rci: ‚Mluv, Hospodine, nebo služebník tvůj poslouchá.‘« Když tedy odešel Samuel a lehl si, zavolal Hospodin jako prve. Tu se ozval Samuel podle návodu Heliho. Hospodin řekl mu: »Hle, přichází den, kdy ztrestám Heli a syny jeho; syny pro hříchy jejich, Heli pak proto, že věděl, jak nešlechtně jednají, a netrestal jich.« Ráno zavolal Heli Samuele a prosil ho, aby netajil před ním nic z toho, co mu bylo řečeno. Samuel mu to tedy pověděl. Heli však, v stařecké slabosti, nechal syny své hřešiti dále.

*

Tehda vzchopili se Izraelští a postavili se Filištům na odpor. Ale sotva došlo k bitvě, dali se na útěk a utrpěli veliké ztráty. Tu řekli starší: »Přinesme si sem archu úmluvy.« Domnívali se, že jim tak spíše dá Bůh vítězství. Poslali tedy do Silo a vzali odtud archu. Oba synové Heliho ji provázeli. Ale Bůh neposkytl pomoci těm, kteří toho nebyli hodni. V boji, který potom nastal, poražen byl Izrael úplně, archy zmocnil se nepřítel a synové Heliho zahynuli. Když uslyšel Heli, co se stalo, klesl naznak a zlomiv si vaz umřel.

Filištové vnesli doma archu do chrámu svého pohanského boha a postavili ji vedle něho. Ale ráno ležela modla obličejem

na zemi před archou Hospodinovou; hlava její pak a obě ruce byly uraženy na prahu. Kromě toho zlé pohromy stíhaly zemi filištskou i její lid. Poslali tedy Filištové archu zpět do země izraelské.

*

Izrael dále zakoušel útisky Filištů a nesl své ponížení. Konečně však utekl se k Samuelovi. Ten pravil: »Vrátíte-li se celým srdcem k Hospodinu a budete-li jemu jedinému sloužiti, vytrhne vás z ruky Filištů.« Odstranili tedy dosavadní modloslužbu, postili se a v kajícnosti hlasitě vyznávali: »Zhřešili jsme Hospodinu!« Samuel se jim pak postavil v čelo a s pomocí Hospodinovou způsobil Filištům takovou porážku, že nevešli na území izraelské, pokud byl Samuel soudcem.

5. DOBA KRÁLŮ.

Od r. 1053 do r. 587.

Saul, první král izraelský.

(R. 1053 př. Kr.)

Když zestaral Samuel, přišli k němu starší lidu a řekli: »Ustanov nám krále, jako mají všichni národové!« Samuel byl zarmoucen tou žádostí. Proč neměl býti Hospodin sám nadále králem jejich, jako byl dosud? Modlil se tedy k Bohu o radu, co by měl činiti, a Bůh mu řekl: »Poslechni hlasu lidu, ale upozorni je na povinnosti, které budou míti ke králi, jenž panovali bude nad nimi.« Samuel učinil tak, lid však stál na svém.

Žil tehdy v kmeni Benjaminově muž, jménem Saul. Nebylo ze synů Izraelových krásnějšího nad něj; od ramene vzhůru převyšoval každého. Ten přišel brzy po tom k Samuelovi. A Samuel, upozorněn na něho hlasem božím, vzal nádobku oleje, vylil mu jej na hlavu a tak pomazal ho za krále nad Izraelem. Když pak shromáždil lid a představil jim Saula, vzkřikli všichni: »Ať žije král!«

Hospodin provázel Saula zprvu svou přízní. Ale Saul nevytrval v dobrém; spustil se Boha, a Bůh opustil jej. Stalo se to tak: Amalekové znepokojovali Izraele loupežnými výpravami. To bylo příčinou, že Saul vytáhl proti nim. Hospodin

vzkázal mu po Samuelovi: »Neber sobě nic z majetku Amalekova!« Saul však, dobyv vítězství, nedbal zákazu Hospodinova; ponechal si z kořisti nejlepší část. Na rozkaz boží vyšel mu Samuel vstříc, a když se setkali, tázal se: »Jaký je to hlas, který slyším?« Ozývala se totiž ukořistěná stáda. Saul odpověděl: »Lepší kusy ze stád vzal s sebou lid, aby obětovány byly Hospodinu.« »Ustaň!« — přerušil Samuel jeho lživé výmluvy; a dále mu řekl:

»Lepší je poslušnost než oběti.
Proto, žes zavrhl řeč Hospodinovu,
zavrhl tebe Hospodin.«

David pomazán na krále.

Samuel velmi toho želel, že byl Saul od Hospodina zavržen. Po nějaké době řekl Hospodin Samuelovi: »Dokavad budeš litovati Saula? Naplň roh olejem a jdi do Betlema k Isajovi; mezi syny jeho vyhledal jsem si krále.« Odebral se tedy Samuel do Betlema. Když uzřel nejstaršího ze synů Isajových, řekl mu Hospodin: »Nehleď na tvář ani na vysokou jeho postavu. Toho jsem nevyvolil. Nesoudím já člověka podle vnějšku.«

I povolal Isai po sobě ještě šest synů před Samuele. Žádného však z nich nevyvolil Hospodin. Samuel tázal se Isaje: »To již jsou všichni synové tvoji?« Isai odpověděl: »Ještě zbývá nejmladší, David; pase ovce.« I řekl Samuel: »Pošli pro něj!« Poslal tedy a přivedl ho. Tu pravil Hospodin Samuelovi: »Nuže, toho pomaz; ten je to.« Vzal tedy Samuel roh s olejem a pomazal ho za krále. Stalo se to tajně, jen v přítomnosti bratří.*) A obrácen byl duch Hospodinův na Davida od toho dne.

Saul těžce nesl, že byl od Hospodina zavržen. Stal se zádumčivým. Odstoupil od něho duch Hospodinův a opanoval jej duch zlý. Služebníci radili mu, aby si dal vyhledati člověka, který by před ním hrál na harfu, že by se mu tím ulehčilo. A jeden z nich pravil hned: »Znám syna Isaje, Betlemana, jenž umí dobře hrát.« Vypravil tedy Saul k Isajovi posly, a tak přišel David k Saulovi a sloužil mu. Saul zamiloval si ho velmi. A kdykoli jej zádumčivost napadla, brával David harfu a hrál, Saul pak se rozveseloval. O tom však, že byl David posvěcen na krále, Saul se nedověděl.

Davidův boj s Goliášem.

Tou dobou vpadli zase Filištové do území Izraelských. Saul shromáždil ozbrojený svůj lid, vytáhl proti nim a sešikoval jej na výšině s jedné strany údolí; Filištové byli na druhé straně.

I vyšel z tábora Filištů muž obr, jménem Goliáš, v těžké zbroji: přílbu, pancíř a holeně z mědi na sobě, v rukou pak štít a kopí. A stoje volal na zástupy Izraelovy: »Vyberte ze sebe muže, aby se mnou bojoval! Porazí-li mne, budeme my poddanými vašimi; přemohu-li však já jeho, budete vy sloužiti nám.« A tak činil potom Filišt každého dne. Izraelité báli se velmi.

Na počátku této války vrátil se David domů, ježto tři z jeho bratří odešli za Saulem na vojnu. Jednou poslal ho Isai za nimi, aby jim donesl potravu a zvěděl, jak se mají.

Když tak přišel David do tábora, opět se ukázal Goliáš a volal hanlivě na Izraelské. I tázal se David okolostojících: »Kdo odejme tuto potupu od Izraele?« A vida, že se nikdo nemá

*) Bylo se obávati, že by se Saul dopustil násilí na Samuelovi, kdyby o tom zvěděl.

k boji s obrem, dal se dovésti k Saulovi a řekl mu: »Já půjdu a budu bojovati s tím Filištem.« Ale Saul mu pravil: »Nemůžeš postaviti se proti němu, nebo tys mládeneček, on však je válečník od svého mládí!« David odpověděl: »Když jsem pásal a když napadl stádo lev nebo medvěd, ubíjel jsem je. Nuže, půjdu a zbavím lid potupy. A Hospodin, který chránil mě v zápasu se lvem a medvědem, ten ochrání mne i v zápasu s tímto Filištem.« Vstavil mu tedy Saul na hlavu měděnou svoji přílbu, oblékl jej ve svůj pancíř a opásal jej mečem. Ale David se nemohl v té zbroji dobře pohybovati, nejso tomu zvyklý. Sňal ji tedy se sebe, vzal hůl svou a vybral si pět hladkých kamenů z potoka, vložil je do pastýřské mošny své a s prakem v ruce šel na Filišta.

Goliáš, uzřev Davida, řekl pohrdavě: »Jsem já pes, že přicházíš na mne s holí? Pojď ke mně, a dám tělo tvé ptákům nebeským a zvířatům zemským!« David odpověděl: »Ty jdeš na mne s mečem, s kopím a se štítem; já však přicházím na tebe ve jménu Hospodina, Boha vojsk Izraelových, která jsi potupil.« A sáhl spěšně do mošny, vyňal jeden kámen a vloživ jej do praku zatočil jím a udeřil Filišta tak prudce do čela, že klesl mrtev k zemi. Filištové vidouce, že jejich největší hrdina padl, dali se na útěk. Izraelské mužstvo hnalo pak Filišty až za hranice.

David pronásledován od Saula. Šlechtnost Davidova.

Když se vraceli z boje, vycházely jim ze všech měst ženy s jásotem vstříc a hrajíce prozpěvovaly. Slova jejich zpěvů však větší chválou zahrnovala Davida než krále. Z toho vznikla v Saulovi obava, že přízeň, kterou si David u lidu získal svojí odvahou a statečností, mohla by mu napomáhati k tomu, aby se stal králem místo něho. Od toho dne nelibě hleděl na Davida.

A zase propadal Saul záдумčivosti a David hrával před ním na harfu jako dříve. Jednou mrštil po něm Saul kopím, zamýšleje přibodnouti ho ke stěně. David se však uhnul a prchl. Když pak se znova vyznamenal v boji proti Filištům, dobyl si tím lásky všeho Izraele. Proto nenáviděl ho Saul a stal se nepřítelem jeho navždy. David nebyl před ním potom už nikde životem jist. Stále pronásledován skrýval se na mnoha

místech, v poušti, v horách i v cizině. Nezoufal však. Pln důvěry v Boha říkal: »Pán jest ochráncem života mého.« — »Bože, ty jsi útočiště mé duše, do stínu tvých křídel utíkám se!« — »Ty, Hospodine, síla má jsi, bezpečný můj hrad!«

Jednou, skrývaje se v horách Judských, zvěděl David, že Saul je nablízku s ozbrojeným zástupem. I vstal v noci a vnikl potichu se zbrojnošem do ležení krále. Nalezli Saula, an spí ve stanu, maje v zemi u hlavy vetknuté kopí; kolem spalo pak mužstvo. Zbrojnoš řekl Davidovi: »Vydal Bůh dnes nepřítele tvého do rukou tvých. Probodnu jej tedy jedním rázem.« David však pravil: »Nezabíjej ho; nebo kdo vztáhne ruku na pomazaného Hospodinova, a bude nevinný? Ale vezmi kopí, které má u hlavy, a odejděme!« Učinili tak a nikdo jich nepozoroval, nikdo se neprobudil. Když pak přešli na protější stranu a David stál na vrcholu hory, volal: »Proč jste nestřehli pána svého? Hle — kopí královo, které měl u hlavy!« Saul procitnuv ozval se: »Není-liž to hlas tvůj, Davide?« David odpovídal: »Můj hlas je to, pane můj, králi! Proč mne pronásleduješ? Co jsem učinil?« Tu řekl Saul: »Tys ušetřil dnes života mého! Je zřejmo, že jsem si pošetile počínal, že jsem chyboval příliš.« A vrátil se domů s lidem svým.

Zanedlouho potom Filištové podnikli novou výpravu válečnou do země izraelské. Saul vytáhl s vojskem proti nim, ale podlehl v boji a zahynul.

David králem.

(R. 1011 př. Kr.)

Konečně tedy vstoupil David na trůn. Poraziv s pomocí Hospodinovou Filišty a jiné nepřátelské sousedy, zabezpečil svou říši. Dobyl také v Jerusalemě*) pahorku a tvrze Sionu, jehož si až do té doby uhájili pohanští domorodci, a učinil pak Jerusalem hlavním městem. Když jej potom opevnil a stavbami zvelebil, přenesl do něho v slavném průvodu za nadšeného zpěvu a za zvuků hudby archu úmluvy. Všecek Izrael účastnil se při tom. David sám kráčel před kněžími, archu nesoucími; zpíval a hrál na harfu. Cestou v přestávkách přinášeny byly

*) Jerusalem jest Salem doby Abrahamovy. Viz str. 16.

hojné oběti; větší pak ještě byly podány, když byla archa postavena v novém stánku na Sioně.

David byl velmi dobrý panovník. Konal horlivě právo a spravedlnost a snažil se býti svému lidu vzorem šlechtnosti. Všeemožně také pečoval o bohoslužbu. Rozdělil kněze na 24 tříd, které po týdnech, v pořádku losem určeném, ve stánku Hospodinově konaly bez ustání svatou službu. Podobně rozdělil i levity; z nich vybraní zpěváci a hudebníci měli ve stánku ke chvále boží svaté písně pěti a na rozličné nástroje hráti.

Žalmy.

Již od mladosti své David rád oslavoval Boha zpěvem a hrou na harfu. Jest také původcem krásných písní, zvaných žalmy, jichž obsahem jest chvála boží a pro něž bývá nazýván »žalmista Páně«.

Žalm první.

Blaze muži, který
podle rady bezbožných nechodí,
na cestu hříšníků nevstupuje,
ve sboru posměvačů neseďá,
ale v zákoně božím má zálibu.

Bývá jak strom, štípený
u tekoucích vod,
jenž dává ovoce časem svým,
jehož list neuvadá.

Nikoli tak bezbožní, nikoli tak;
ale jak pleva, již vítr se země svívá.

Ze žalmu 18.

Nebesa vypravují slávu boží
a díla rukou jeho hlásá obloha.
Den dni výmluvně podává tu zprávu
a noc noci dává to poučení.

Není to mluva, aniž jsou to řeči,
jejichžto hlasů bylo by možno neslyšet.
Po celé zemi rozléhá se zvuk jejich
a až na kraj světa jejich slova.

Ze žalmu 90.

Pod záštitou Nejvyššího přebývá,
ve stínu Boha nebes odpočívá,
kdo říká Pánu: »Tys ochrana má a hrad můj,
Bůh můj, v něhož naději svou skládám.«

Neboť on vysvobodí tě z osidla,
perutěmi svými zastíní tě,
pod křídly jeho najdeš útočiště,
štítem obestře tě věrnost jeho.

Žalm poslední (150.).

Aleluja!

Chvalte Pána v jeho svatyni,
chvalte ho na jeho mocné obloze.
Chvalte ho pro jeho veledíla,
chvalte ho pro jeho velikou vznešenost.
Vychvalujte ho zvukem rohu,
vychvalujte ho harfou i citarou,
chvalte ho strunami i píšťalou,
vychvalujte ho cinkotem zvonců,
vychvalujte ho třeskotem puklic!
Vše, co dýchá, chval Hospodina!

Aleluja!

Davidova proroctví mesiášská. Boží slib o Vykupiteli.

Bůh žehnal Davidovi, dáváje zdar všem jeho podnikům, a
dal mu i dar proroctví. Hlavní jeho mesiášská proroctví jsou:

O Mesiášově božském původu.

(Vykupitel mluví:)

Hospodin pravil ke mně: »Syn můj jsi ty.«

O jeho narození.

Králové budou podávat mu*) dary.

O jeho utrpení.

Já spíše červ jsem nežli člověk,
pohanění lidí a povrhel chátry.
Všichni, kteří mne vidí, smějí se mi,
šklebí ústa a potřásají hlavou.
Zbodli ruce mé i nohy moje,
mohou sčítat všechny moje kosti.
Rozdělují sobě roucha moje,
o můj oděv metají si los.

O jeho zmrtvýchvstání.

(Mesiáš mluví k Bohu, svému Otci:)

Nenecháš duše mé v podsvětí**)
a svému svatému nedopustíš,
aby zakusil porušení.

O jeho nanebevstoupení.

Vystoupil jsi do výše, zajatce†) veda.

O jeho oslavě: a) nebeské.

Řekl Hospodin mému Pánu:††)
»Zasedej po mé pravici.«

b) na zemi.

Klanět se budou mu králové světa
a všichni národové mu sloužit.
Požehnané bude jméno jeho na věky.

•

*) Kristu, Spasiteli.

**) Po smrti Kristově na Kalvarii vešla duše Ježíšova do předpekli (podsvětí), kde meškaly duše spravedlivých Starého zákona, očekávající vykoupení. Vbrzku však spojila se opět s tělem v hrobě, které tak a následujícím zmrtvýchvstáním uchráněno bylo před porušením (hnilobou).

†) Duše spravedlivých Starého zákona z předpekli.

††) Otec nebeský svému Synu, Ježíši Kristu.

Nejvíce však vyznamenal Bůh Davida, když ústy Natana proroka mu slíbil, že z jeho (Davidova) rodu vzejde Vykupitel: »Vzbudím ti potomka a upevním trůn království jeho na věky. Já budu jemu otcem, a on bude mi synem.«

Davidův hřích a jeho pokání.

Bohužel, i David ve slabé chvíli zhřešil.

Zalíbila se mu žena Uriáše, jednoho z bojovníků, kteří právě stáli proti Amonským, a on zatoužil po ní za manželku. I napsal a vrchnímu veliteli vojska poslal list tohoto znění: »Postavte Uriáše v čelo boje, aby padl.« Rozkaz královský byl splněn, a tak Uriáš zahynul.

Ale když si potom vzal David vdovu po Uriášovi, přišel k němu prorok Natan a vytýkal mu jeho těžké provinění. David zkormoucen vyznal: »Zhřešil jsem Hospodinu!« Bolestné pak svoje pokání vyjádřil v kajícím žalmu:

Smiluj se nade mnou, Bože, dle svého velkého milosrdenství
a dle množství svých slitování zahlad' nepravost mou.
Úplně omyj mne od mé nepravosti
a od hříchu mého očisti mne.
Nebo svou nepravost já poznávám
a hřích můj přede mnou je vždycky.
Pokrop mě yzopem,*) abych očištěn byl,
omyj mě, abych byl nad sníh zbílen.
Srdce čisté stvoř ve mně, Bože,
a ducha pravého obnov v útrobach mých.
Pane, rty mé rač otevřít,
a má ústa zvěstovat budou tvoji chválu.
Neboť kdybys byl chtěl obět, byl bych dal ji ovšem,
ty však v zápalných obětech si nelibuješ.
Obětí Bohu milou duch je zkormoucený,
a duchem zkroušeným a pokorným, Bože, nepohrdáš.

Po tomto upřímném vyznání viny, po tak žhavě vzbuzené lítosti, po této úpěnlivé prosbě za odpuštění, ohlásil mu Natan: »Hospodin ti promíjí hřích tvůj, ale nejmladší syn ti umře!« A stalo se tak.

Avšak ještě další trest čekal na Davida.

*) Přirovnává svůj hřích k malomocenství. Vonných větévek yzopu, svázaných v kytičku, bývalo používáno ke kropení při očišťování poskvrněných.

Absalomův odboj.

Ve všem Izraeli nebylo muže tak sličného, jako byl Absalom, syn Davidův. Od paty nohy až do temene hlavy nebylo na něm poskvrny. Zvláště krásné byly jeho dlouhé vlasy. Ale to právě jej zavedlo. V pýše své pomýšlel svrhnouti otce svého s trůnu a státi se králem místo něho. Když si byl strojenou srdečností naklonil mnoho lehkověrných, odešel do Hebronu a tam se dal prohlásiti za krále. Přivrženci jeho počali se ve zbrani k němu sbíhati a rychle jich přibývalo.

I přišel posel k Davidovi a řekl: »Všecek Izrael jde za Absalomem a táhnou k Jerusalemu!« David, takto překvapen, dal se s hrstkou svých věrných na útěk. S pláčem a bos vystupoval na horu Olivetskou. Za Jordánem shromáždil se k němu branný lid ze všeho Izraele.

Avšak i tam pospíšil za ním Absalom. Byl tedy David přinucen brániti se. Absalom byl poražen. Prchal z boje lesem, sedě na mezku. Když projížděl pod košatým dubem, uvázl za vlasy ve větvích a mezek pod ním odběhl. Zvědév o tom vůdce vojska Davidova, přikvapil a třemi střelami proklál Absalomovi srdce. A vzali jej potom, hodili ho v lese do jámy a snesli na něho velikou hromadu kamení, jako památník hanby.

Když o tom David po rychlém poslu dostal zprávu, dal se do pláče a naříkal: »Synu můj, Absalome, Absalome, synu můj!« A odpustil potom všem, kdo se byli vzpoury zúčastnili.

Posledek života Davidova.

Zestaryl pak David a dal za budoucího krále nad Izraelem pomazati syna svého Šalomouna. Když přišel čas smrti jeho, svolal do Jerusalema knížata i všecku obec izraelskou a promluvil k nim:

»Slyšte mne, bratři moji a lide můj!

Myslil jsem, že vystavím dům Hospodinu; i připravil jsem všecky věci k stavbě. Bůh mi však řekl: „Nesmíš stavěti domu mého, protože jsi vedl války a proléval jsi krev. Ale Šalomoun, syn tvůj, vystaví mi dům, a já upevním království jeho, bude-li vytrvale plniti příkazy mé.“ — Potom odevzdal David Šalomounovi, synu svému, vše, co přichystal ke stavbě chrámu: sklady cedrového dříví a tesaného kamene i množství zlata na bohoslužebné náčiní a na vnitřní úpravu svatyně. Odevzdal mu také plán chrámu, který sám z vnuknutí božího zhotovil. — »Vzchop se

tedy,« pravil mu na konec, »a dej se do díla! Hospodin bude s tebou.«

Obrátiv se pak k veškeré obci, mluvil dále: »Dílo toto je veliké, nebo ne člověku chystán je příbytek, ale Bohu. Já podle veškeré svojí možnosti připravil jsem k tomu potřeby. I vy naplňte dary ruce své a oběťujte Hospodinu!« A věnovali hojně knížata i lid na stavbu domu božího, král pak radoval se z toho radostí velikou.

Potom usnul David s otci svými a pochován byl v pokoji.

Král Šalomoun. Jeho moudrost.

(Od r. 972 př. Kr.)

Šalomoun, stav se králem v mladém ještě věku, pamětliv byl napomenutí otce svého, aby sloužil Bohu srdcem celým a myslí ochotnou. Než počal vládnouti, modlil se k Bohu: »Hospodine, tys učinil, že kraluji místo Davida, otce svého. Já však jsem ještě mlád a nezkušený. Dej mi tedy schopnost, abych lid tvůj náležitě mohl spravovati.«

Hospodinu líbila se prosba Šalomounova. I řekl mu: »Žes nežádal o dlouhý věk, ani o bohatství, ani o životy nepřátel, ale žes o moudrost prosil: hle, dávám ti moudrost takovou, že rovného tobě nebylo před tebou, aniž po tobě bude. Ale i to, zač jsi neprosil, dávám ti, totiž bohatství a slávu. Budeš-li pak zachovávatí příkazy mé jako otec tvůj, dám tobě i dlouhý věk.«

*

Brzy potom měl Šalomoun příležitost ukázati, jak veliká byla moudrost, kterou jej Bůh obdařil. Předstoupily totiž před něho dvě ženy a jedna z nich pravila: »Prosím, pane můj, já a žena tato bydlely jsme v jednom domě. Každá z nás měla malého chlapečka. I zemřelo dítě její v noci; zalehla je ve spánku. Ale ona vstala tiše, zatím co já jsem spala, vzala mi synáčka mého od boku, svého pak, který byl mrtev, položila ke mně. Ráno nalezla jsem dítě mrtvé. Ale když jsem pohlédla na ně pozorněji za jasného dne, poznala jsem, že to není dítě mé.« Druhá žena jí však odporovala: »Není tak, jak pravíš; ale tvůj syn umřel a můj je živ.« Tu zase první řekla: »Lžeš!« A tak se hádaly před králem. Kázal tedy král: »Přineste meč!« Když přinesli meč, pravil: »Rozdělte dítě živé na dvě a dejte polovici jedné a polovici druhé!« Tu žena, jejíž syn to byl, v bázni o život jeho prosila krále: »Prosím, pane, dejte jí to dítě a nezabíjejte

ho.« Druhá však pravila: »Ať není ani mé, ani tvé, ale budiž rozděleno!« I řekl král: »Dejte je té, která prosila za život jeho, neboť to je matka jeho.«

•

Šalomoun projevil moudrost, od Boha mu propůjčenou, také v krásných průpovědích. Některé z nich:

Počátek moudrosti jest báti se Hospodina.

Kletha Páně lpí na domě bezbožného,
příbytkům však spravedlivých žehná Bůh.

Zajdi si k mravenci, lenivý člověče,
pozoruj cesty jeho a zmoudři!
Maličko ještě podřímneš, maličko pospíš,
maličko složíš ruce v klín,
i přijde na tebe bída jako kurýr
a nouze jako muž ozbrojený.

Památce spravedlivého žehnáno bude,
ale jméno bezbožných shnije s nimi.

Kdo jde poctivě svou cestou, jde jistě.

Ohavností Pánu jsou rty lživé.

Ruka příčinlivých stává se paní,
lenivá však robotnicí.

Na stezce spravedlnosti je život,
ale cesta hříchu vede k smrti.

Odpověď vlídná krotí hněv.

Pýcha předchází pád.

Lépe být trpělivým než obrem,
lépe ovládati sebe, než dobýti města.

Lepší kus suchého chleba a k němu pokoj,
než plný dům hodů a při nich sváry.

Půjčuje Hospodinu, kdo nad chudým se smilovává.

Činiti milosrdně a spravedlivě
více se líbí Hospodinu než oběti.

Lepší jest jméno dobré než bohatství velké.

Lepší rány od toho, kdo tě miluje,
než lstivé polibky toho, kdo ti nepřeje.

Poctivě kdo chodí, zachován bude;
kdo však jde cestami křivými, pojednou padne.

Když vládnu spravedliví, veselí se národ;
ale když vlády se domohou bezbožní, lká lid.

Šalomounův chrám.

O víru v jediného Boha a tím i o naděje vykupitelské získal si Šalomoun největší zásluhy zbudováním chrámu v Jerusalemě.

Vhodné místo k tomu vybral již David. Byla to výšina v severním sousedství Sionu, zvaná Moria. Od Sionu se k ní stoupalo.

Chrám podobal se stánku Mojžíšovu, byl však stavěn z kamene, z krásných žlutobílých kamenů tesaných, byl mnohem větší a nádherněji vyzdoben. Stál uprostřed dvou nádvoří.

V nádvoří vnitřním, kněžském, mimo oltář zápalů bylo měděné umyvadlo, zvané pro svou velikost »moře«. Spočívalo na hřbetech dvanácti měděných býků, kteří po třech obrácení byli ke čtyřem světovým stranám. Vnější chrámové nádvoří, o něco nižší než nádvoří kněžské, bylo pro lid.

Vlastní budova chrámová měla vnitřní stěny a strop obloženy dřevem cedrovým, jež bylo řezbami cherubů,*) palem a květin zdobeno a zlatem kryto. Také podlaha, z desek cypřišových zhotovená, pobita byla zlatým plechem. Plochá střecha měla svrchu kamenné dlaždice.

Náčiní, jehož užíváno bylo při bohoslužbě, bylo většinou ze zlata.

•

*) Andělů. Na starověkých památkách mívají cherubové nejčastěji podobu okřídlených lvů nebo býků s tváří lidskou.

Když byl chrám po sedmi letech dohotoven, sešel se k posvěcení jeho celý národ. Král Šalomoun a knížata kráčeli vpředu slavnostního průvodu, v němž archa úmluvy přenášena byla z posvátného stanu na Sioně do nového chrámu. I vnesli ji kněží do velesvatyně. Když pak vyšli do nádvoří, počali s levity hráti na rozličné nástroje a všichni společně velebili Boha slovy: »Chvalte Hospodina, nebo dobrý jest, nebo na věky trvá milosrdenství jeho!« A tu naplněn byl dům boží oblakem.

Prve než byl zanícen oheň pod oběťmi na oltáři zápalů, padl Šalomoun před ním na kolena, rozpíal ruce k nebi a takto se modlil:

»Hospodine, Bože Izraelův! Nemohou-li nebesa tebe obsáhnouti, čím méně dům tento, který jsem vystavěl. Avšak shlédni na modlitbu služebníka svého a všeho národa izraelského: Oči tvé buďtež upřeny na dům tento ve dne i v noci, abys vyslyšel, začkoli bude kdo prositi na místě tomto.«

Když se Šalomoun domodlil a vstal od oltáře, sestoupil oheň s nebe a strávil oběti. V noci pak ukázal se Hospodin Šalomounovi a řekl: »Vyslyšel jsem modlitbu tvoji. Posvětil jsem dům tento, usídlil jsem se v něm a budou tu oči mé i srdce mé po všechny dni.«

Slavnost posvěcení trvala sedm dní a vzbudila v lidu mohutný dojem. Pohled na velkolepou stavbu chrámovou vryl se nesmazatelně v paměť každého Izraelity. Název hory chrámové Moria ustoupil jménu Sion a Sion, sídlo Hospodinovo, býval od té doby uváděn i místo celého Jerusalema.

Při vší své nádheře byl Šalomounův chrám jen pouhým stínem svatosti chrámů našich, kde Bůh přebývá ne pouze v náznaku, ale ve skutečnosti.

Šalomounova sláva a úpadek.

Vedle samého chrámu vystavěl si Šalomoun nádherný palác. V něm byl trůn ze zlata a slonové kosti. Nádobí královského stolu bylo všechno zlaté, i náčiní vše bylo ze zlata nejčistšího. Lodi Šalomounovy totiž přivážely z cizích zemí hojnost zlata a všechny jiné vzácnosti.

Za dnů jeho byl v celé zemi blahobyť nebývalý a mír se sousedy všeobecný. Každý sedal pod svým vinným kmenem a pod svým fíkem beze strachu.

Tak dostoupil Šalomoun vrcholu slávy. Pověst o něm rozhlásila se široko daleko. Což divu tedy, že královna ze Sáby*) přišla, aby se přesvědčila o bohatství a moudrosti jeho.

Avšak sláva Šalomounova i lesk jeho říše zkalily se v pozdějších letech. Z nákladných totiž staveb a z přepychu dvora vznikala lidu břemena daní a robot. I začínala v něm klíčiti nespokojenost, ozývaly se stesky. On sám pak oddával se životu rozmařilému, ano dal se svést k modloslužbě. Proto se Hospodin na něho rozhněval a řekl mu: »Že jsi tak hluboko klesl, odtrhnu po smrti tvé část království tvého a dám ji služebníku tvému.«

Rozdvojení říše.

(R. 932 př. Kr.)

Po smrti Šalomounově stal se králem syn jeho Roboam. Severní kmenové použili změny na trůně, aby se domohli nějakých úlev. Náčelníci jejich sešli se k Roboamovi s prosbou: »Otec tvůj přetěžké jho vložil na nás; ty nyní zmírni je, a budeme sloužiti tobě.« On řekl jim: »Odejděte a třetího dne opět se dostavte ke mně.« Když odešli, radil se se svými rádci, jak by měl odpovědět. Starší mu pravili: »Vyslyšíš-li je a promluvíš-li s nimi přívětivě, budou služebníky tvými po všechny dni.« Mladší však, kteří s ním vyrostli, radili mu: »Takto k nim promluv: ,Otec můj vložil na vás jho těžké, já však

*) Krajina v Arabii.

přidám na jho vaše; otec můj mrskal vás bičíky, ale já mrskati budu vás biči uzlovatými.'« Když přišli náčelníci třetího dne, dal jim Roboam tuto tvrdou odpověď. Tu však oni hned zdvihli pokřik odboje a zvolili si za krále Efraimovce*) Jeroboama, jenž býval Šalomounovým úředníkem nad robotami.

Tak zůstalo královskému rodu Davidovu jen pokolení Judovo a Benjaminovo. A ježto kmen Benjamin byl územím i počtem malý, pojmenována tato část bývalé jednotné říše po kmeni Juda království »judské«; příslušníci jeho sluli Judovci (= Židé). Hlavním městem byl Jerusalema. Říše ostatních deseti kmenů, z nichž nejsilnější byl Efraim, přikládala si jméno »izraelská«, protože, jsouc o mnoho větší, osobovala si právo představovati celý národ. Hlavním městem jejím byl s počátku Sichem, později Samař. Mezi oběma státy bylo téměř ustavičně nepřátelství a mnohdy docházelo i k bojům.

Jeroboam se bál, že kmenové, kteří ho za svého pána uznali, zase jej opustí, budou-li, poslušni jsouce zákona, dále choditi k svátkům a k obětem do Jerusalema, do jeho chrámu. Dal tedy udělati dvě zlatá telata a postavil jedno na jihu říše druhé na severu. Lid ve své většině je uctíval a nechodil již do Jerusalema. Tak svedl Jeroboam přemnohé k odpadu od Hospodina. A nástupci Jeroboamovi na trůně izraelském namnoze nebyli o nic lepší.

Bohužel také judští králové opouštěli často zákon Hospodinův a veškeren Juda s nimi.

Hospodin, aby přivedl krále i lid obou říší na dobrou cestu, posílal k nim proroky. Ti kázali pokání slovem i příkladem, zvěstovali hrozící tresty boží a předpovídali Vykupitele. Bůh pak ověřoval jejich poslání zázraky.

Prorok Eliáš.

Z králů izraelských nejhorší byl Achab. Za ženu měl Feničanku, jménem Jezabel. S ní bylo do země izraelské zavedeno pohanství fenické a bohu Bálovi vystavěn v Samaři chrám. Takto byl sváděn lid k modloslužbě, v níž měl zálibu král a jeho dvůr.

*) Efraim, jeden ze synů Josefových. Viz str. 32 a 35.

Tu přišel k Achabovi prorok Eliáš a ohlásil mu trest boží: »Jako že živ je Hospodin, před jehož obličejem stojím, nebude rosy ani deště, dokud nepromluví ústa má.«

Hospodin, aby uchránil proroka před Achabem, který počal tajně ukládati o život jeho, řekl mu: »Skryj se v údolí Karit;*) tam z potoka pij a krkavcům jsem přikázal, aby tě živili.« Odešel tedy Eliáš a učinil podle slova Hospodinova. Krkavci přinášeli mu ráno chléb a večer maso a z potoka pil.

Po čase však potok vyschl. Tu oslovil Eliáše Hospodin: »Vstaň a jdi do Sarepty sidonské;**) tam jsem přikázal jedné vdově, aby tě živila.« Vstal tedy Eliáš a šel do Sarepty. Přicházeje k bráně města viděl ženu, sbírající dříví. Zavolal ji a řekl: »Dej mi trochu vody, abych se napil.« A když mu pro ni šla, volal za ní: »Přines mi také, prosím tě, kousek chleba!« Žena odpověděla: »Nemám chleba, jen hrstku mouky a maličko oleje. Právě sbírám několik dřívěk, pak půjdu a udělám to sobě a synu svému, abychom to snědli a potom zemřeli.« Eliáš jí pravil: »Neboj se! Udělej nejdřív mně z té mouky chlebiček a přines mi jej; sobě pak a synu svému uděláš potom. Neb toto praví Hospodin: „Neubude ti mouky, aniž oleje ti ubude do dne, kdy dá Hospodin zase dešť na zemi.“ Šla tedy a učinila podle slova Eliášova; a jedl on i ona i dům její. Od toho dne mouky neubývalo, aniž ubylo oleje.

Za nějakou dobu se roznemohl syn té ženy a umřel. I volal Eliáš k Hospodinu: »Bože můj, ať se vrátí život pacholete do těla jeho!« Hospodin vyslyšel modlitbu Eliášovu a pachole ožilo. Plna radostného úžasu pravila žena Eliášovi: »Nyní poznávám, že jsi muž boží a že v ústech tvých je slovo Hospodinovo.«

Oběť na Karmelu.

Když země dlouho již trpěla suchem a hlad byl všude, slitoval se Hospodin nad lidem a byl ochoten seslati dešť. Z rozkazu jeho dostavil se Eliáš ke králi. Achab s hněvem a hrozivě mu vytýkal: »Zda ty nejsi ten, který zavinil soužení Izraele?«

*) Některé z četných údolí na levém břehu jordánském, kterými jen v době dešťů téká voda, jinak jsou zpravidla bezvodá.

**) Sidon, přímořské město fenické. Sarepta sidonská — tolik jako Sarepta v území (kraji) sidonském.

Eliáš odvětil mu s odvahou, proroka hodnou: »Soužení to jsem nezavinil já, ale ty a dům tvůj, kteří jste opustili Hospodina a šli jste za bohy pohanskými. Nyní však shromáždí ke mně na horu Karmel všecken lid izraelský, jakož i kněze Bálovy.«

Achab učinil tak a Eliáš jal se promlouvati k lidu: »Dokud budete kulhati na dvě strany? Je-li Hospodin Bohem, jděte za ním; pakli Bál, jděte za tímto.« Lid mu neodpověděl ani slova; tak živě cítil spravedlivost výtky. Eliáš dohodl se potom s nimi, že budou přichystány dvě oběti, od kněží Bálových jejich bohu, od Eliáše Hospodinu; a bůh, který sešle oheň na svoji oběť, že bude uznán za Boha pravého.

Vzali tedy kněží Bálovi býka, zabili ho a vložili na oltář. A tančili kolem, jak bývalo jejich zvykem při obětech, a vzývali Bála od rána do poledne, aby seslal oheň. Když bylo již poledne, pravil jim Eliáš: »Křičte hlasitěji! Snad rozmlouvá s někým, nebo je na cestě, nebo snad spí a třeba ho vzbudit.« Křičeli tedy hlasem velikým, řezali se podle obyčeje svého a bodali, až byli zkrváceni.

Když pak bylo již po poledni, ozval se Eliáš: »Pojďte ke mně!« A vystavěl z dvanácti kamenů oltář, narovnal dříví, rozsekal býka na kusy, vložil je svrchu a dal tolik vody vylíti

na oběť i na dříví, že tekla kolem oltáře. Potom přistoupil a modlil se: »Hospodine, Bože Abrahamův, Izákův a Jakubův, ukaž dnes, že ty jsi Bůh, a obrať k sobě srdce lidu tohoto!« I spadl oheň Hospodinův*) a spálil oběť i dříví, ano i vodu, která byla kolem, strávil. Když to uzřel lid, padl k zemi a volal: »Hospodin je Bůh, Hospodin je Bůh!«**)

Potom Eliáš vystoupil na vrchol Karmelu, klekl a skloniv se k zemi modlil se vroucně k Hospodinu. A tu, ještě když trval na modlitbě, hle, obláček malý jako šlépěje člověka, vystupoval z moře. Brzy se nebesa zatáhla mraky, spustil se veliký dešť a svažil vyprahlou zemi.

Vinice Nabotova.

Achab a Jezabel neustali však v modlářství. I jinak se ještě prohřešili, a tak urychlili soud boží nad sebou.

V Jezraeli totiž, vedlejším sídle královském, u samého paláce Achabova měl vinici muž, jménem Nabot. Achab pravil jednou k němu: »Postup mi vinici svou, já si z ní udělám zahradu.« Nabot odpověděl: »Chraniž mne Bůh, abych dal dědictví otců svých tobě!« Tehdy vrátil se Achab do Samaře ve hněvu. Doma vrhl se na pohovku, odvrátil tvář svou ke stěně a nejedl.

Když k němu vešla Jezabel, tázala se: »Čím to, žes tak zasmušilý? A proč nejíš?« Achab vypravoval jí příčinu svého hněvu. I řekla mu Jezabel. »Vstaň, pojez a buď dobré mysli! Já ti opatřím vinici Nabota jezraelského.« A napsala potom list jménem Achabovým, zapečetila jej prstenem jeho a poslala starším v Jezraeli. Obsah listu byl: »Postavte dva muže, kteří by svědčili proti Nabotovi, že se rouhal Bohu a urazil krále;†) pak ho vyved'te a ukamenujte!« I stalo se tak a psi lízali krev Nabotovu.

Vinice Nabotova připadla králi.††) Ale když po prvé Achab do ní vešel, vkročil mu v cestu prorok Eliáš a pravil mu: »Zabil jsi a ujal ses už dědictví? Toto praví Hospodin: „Jako lízali psi

*) Sjel blesk.

**) Ve smyslu: On jediný jest pravý Bůh.

†) Obojí — rouhání i urážka osoby královské — bývalo trestáno smrtí.

††) Majetek odsouzených k smrti pro jisté zločiny zabíral stát nebo panovník.

krev Nabotovu, také tvoji krev budou lízati; Jezabelu pak žráti budou psi na půdě jezraelské.«

Achab zanedlouho po tom byl těžce raněn v boji a vykrvácel na voze. A když pak v Samaři myli vůz ten, lízali psi krev Achabovu. — Jezabel svržena byla v Jezraeli z okna na rozkaz nového krále, když ujímaje se vlády vjížděl do města. Dopadla na cestu před něho a družinu jeho, koňská kopyta po ní šlapala a psi potom mrtvé tělo její ožírali.

Smrt Eliášova.

Když se přiblížil Eliášovi čas odchodu s tohoto světa, odešel z vnuknutí božího k Jordánu,*) provázen sluhou a žákem svým Eliseem. Tam vzal svůj plášť a svinuv jej udeřil jím na vodu; ta se rozdělila na dvě strany, že přešli oba. I brali se dále rozmlouvající. Tu aj, vůz ohnivý a koně ohniví oddělili je od sebe, a Eliáš vystoupil u vichru do nebe. Zdvihl pak Eliseus plášť, který byl Eliášovi spadl, a spočinul na Eliseovi duch Eliášův i zázračná moc jeho.

Eliáš byl předobrazem Ježíše Krista, jeho nanebevstoupení.

Prorok Eliseus.

Takto uveden v úřad prorocký jako v dědictví po Eliášovi, vracel se Eliseus do Samaře. Když přicházel k Betelu, kde stála jedna ze zlatých model, posmívali se mu chlapci, vyšlí z města, pokřikující: »Stoupej lysý; stoupej lysý!« Prorok hrozil jim ve jménu Hospodinově. Tu vyšli dva medvědi z blízkého lesa a roztrhali mnohé z nich.

*

Po čase uzdravil Eliseus zázračně Námana, velitele syrského vojska, který byl stížen malomocenstvím. Náman dověděl se o Eliseovi a jeho divotvorné moci od dívky, jež byla ve službě u manželky jeho a pocházela ze země izraelské. Odebral se tedy s družinou svojí a s hojnými dary do Samaře a zastavil se u dveří domu Eliseova. Prorok poslal k němu služebníka se vzkazem: »Jdi a umyj se sedmkrát v Jordáně, a budeš čist!« Náman se rozhněval. »Domníval jsem se,« pravil, »že vyjde ke mně a že vzývati bude jméno Boha svého a tak mě uzdraví.

*) V končinách jeriškých.

Proč se mýti mám v Jordáně? Zda nejsou lepší řeky naše v Syrii než všechny vody izraelské?« Služebníci jeho však mu domlouvali: »I kdyby ti velikou věc uložil prorok, měl bys ji vykonati; čím spíše, řekl-li jen: Umyj se, a budeš čist?!« Odebral se tedy Náman k Jordánu a umyl se v něm podle řeči prorokovy. A bylo tělo jeho zase čisté. I navrátil se k Eliseovi a řekl: »Nyní vím, že není jiného Boha, kromě Boha izraelského. Přijmi, prosím, dar od služebníka svého!« Ale prorok nevzal nic.

*

Eliseus učinil ještě mnoho jiných zázraků. I v hrobě zázrakem oslavil jej Bůh. Jednou totiž ubíral se pohřební průvod kolem jeho hrobu. Účastníci pohřbu zpozorovali náhle tlupu lupičů moabských, a hledali spásu v útěku. Ti, kdo mrtvolu nesli, nechtějíce ji nechat nepohřbenu, odvalili ve spěchu kámen od hrobu Eliseova a hodili ji tam. Sotva se však mrtvý dotkl kostí Eliseových, ožil a postavil se na nohy.

Prorok Oseáš.

Přese všechno úsilí Eliáše a Elisea setrvali však obyvatelé říše izraelské při modloslužbě a mravně klesali čím dále, tím hlouběji. Svému poslání mesiášskému se zpronevěřili úplně. Rozhodl tedy konečně Bůh, že bude říše izraelská vyvrácena. Prorok za prorokem to oznamoval a každý tak činil se srdcem žaluplným. Vždyť milovali proroci národ svůj, třeba bloudící!

Oseáš, jeden z nich, předpovídal:

»Král Samaře zmizí
jako pěna na povrchu vody.
Zkaženy budou modlářské výšiny, hřích Izraelův,
trní a hloží bude bujeti na oltářích jejich.«

Prorok Jonáš.

Chtěje užiti Asyrů za vykonavatele soudu svého, poslal Bůh proroka Jonáše do jejich hlavního města Ninive, aby je pohnul k pokání a polepšení, a zachoval tak říši jejich před zkázou, která jí hrozila tou dobou pro mravní úpadek. Ale Jonáš nechtěl napomáhati k záchraně nebezpečných sousedů svého národa. A tak, místo aby se bral na východ, šel k západu a sedl v Jope na loď, která plula do zámořské krajiny.

Na moři však nastala veliká bouře a lodi hrozilo, že se ztroskotá. Plavci se báli a volali každý k bohu svému. Byliť pohany. Jonáš spal uvnitř lodi. I přišel velitel lodi, vzbudil jej a řekl mu: »Co ty se poddáváš spánku? Vstaň, vzývej boha svého, aby nás zachránil!« Lodníci pak řekli si vespolek: »Vrzme losy, abychom zvěděli, čím vinou nás to neštěstí potkalo!« Když metali losy, padl los na Jonáše. A ten vyznal, čím se provinil: že se chtěl útekem vyhnouti rozkazu božímu. »Vezměte mě,« pravil pak, »a vrzte do moře; přestane se bouřiti. Já vím, že pro mne bouře tato veliká přišla na vás.« Plavci váhali to učiniti; moře se však ještě více vzdouvalo. Vzali tedy Jonáše a svrhli jej. I přestalo se moře bouřiti. Ale Hospodin připravil rybu velikou, a ta pozřela Jonáše. A byl v nitru té ryby živ až do třetího dne. Modlil se k Bohu, aby ho při životě zachoval a z nebezpečí vysvobodil. A ryba vyvrhla Jonáše na pevninu.

I vstal Jonáš, odešel do Ninive a tam ve jménu Hospodinově kázal: »Ještě čtyřicet dní a Ninive bude vyvráceno!« Ninivští uvěřili poslu božímu. Vyhlásili půst a činili pokání. Sám král sestoupil s trůnu a oblékl se v roucho kající. Jonáš vyšel potom z města a usadil se proti němu na pahorku, aby viděl, co se stane. Když projevíli Ninivští tak dobrou vůli polepšiti se, Bůh ušetřil města. Ale Jonáš se proto horšil. Poučil jej tedy Bůh o svém milosrdenství. Dal vyrůst keři bujně nad hlavu Jonášovu, aby skýtal mu stín v žáru slunce. Jonáš měl z toho velikou radost. Ale Bůh nastrojil druhého dne ráno červa, který keř podhlodal; keř uschl a listí opadlo. Když pak vzešlo slunce, pralo na hlavu Jonášovu, až omdléval; i rmoutil se proto Jonáš velmi. Tu řekl Hospodin: »Ty žalost máš nad keřem, který jsi nesázal a který jedné noci vzrostl a jedné noci zahynul; a já bych neměl soucit míti s městem velikým, ve kterém jsou tisíce jen dětí nevinných, což teprve dospělých lidí?«

Jonáš jest předobrazem Ježíše Krista, jeho uložení v hrob a zmrtvýchvstání třetího dne.

Zánik říše izraelské.

(R. 721 př. Kr.)

Záhuba říše izraelské konečně se dostavila. Salmanasar, král asyrský, vtrhl do země, poplenil ji a hlavní město Samař oblehl. Nástupce jeho Sargon třetího roku dobyl Samaře, obyvatelstvo země odvedl s sebou do zajetí a vykázal jim bydliště porůznu v Asyrii a Médii.

Místo lidu, zavlčeného do cizích krajů, přiveden byl jiný ze Syrie, z Arabie a z Babylonska. S tím splynuly zbytky

Izraelitů v jeden národ, který jméno měl na severu Galilejští, na jihu Samaritáni (Samařští) a za Jordánem Perejští.*) Náboženství jejich byla směs pohanství a židovství. Podrobeni byli králi asyrskému a spravováni jeho místodržícím. U Židů (Judovců) byli v opovržení pro svoji rodovou i náboženskou porušenost.

Tobiáš.

Mezi zajatci izraelskými v Ninive žil bohabojný Tobiáš. Muž ten plnil zákon boží, jsa ještě pacholetem. Později také vždy vyhýbal se společnosti bezbožných a chodíval do Jerusalema ke chrámu Hospodinovu. V zajetí navštěvoval spoluzajatce, napomínal je k dobrému a těšil je, lačné krmil, nahé odíval, mrtvé pečlivě pochovával. Zatím přikvapilo stáří a s ním i nouze navštívila Tobiáše, nebo byl vše rozdal strádajícím krajanům. Ne reptal však, ani když k tomu ještě oslepl, ale vytrval pevně v bázni boží. Příbuzní a známí posmívali se mu. Říkali: »Kde je tvá odměna za to, žeš dával almužny a pochovával mrtvé?« A když i žena jeho činila mu výčitky, zastenal Tobiáš a modlil se s pláčem.

*

Bídou dohnán odhodlal se poslati syna svého Tobiáše do médkého města Rag**) pro peníze, jež tam kdysi půjčil. Pro případ, že by se nedožil synova návratu, napomínal jej takto:

»Slyš, synu!

Až si vezme Bůh duši mou, měj povždy v účtě matku svoji. A až se dokoná čas i jejího života, pochovej ji vedle mne.

Po všecky dni života svého měj na paměti Boha a varuj se, abys nikdy nesvolil ke hříchu.

Jak jen budeš moci, buď milosrdný. Budeš-li míti mnoho, dávej mnoho; budeš-li míti málo, hleď i z mála rád udělovati.

Čeho nechceš, aby od jiného dalo se tobě, nečiň ty jinému.

Neboj se, synu můj! Žijeme sice chudě, dostane se nám však mnoha dobrého, budeme-li se báti Boha, vystříháme-li se všelikého hříchu a budeme-li činiti dobře.«

Tobiáš odpověděl: »Vše, co jsi mi přikázal, učiním, otče.«

A dále mu pravil otec: »Jdi teď a vyhledej si nějakého spolehlivého člověka, který by šel s tebou.« Vyšel tedy Tobiáš k bráně města a našel sličného jinocha. Ten znal cestu a byl ochoten jíti s ním. I vedl jej Tobiáš k otci svému. Když připravili vše, co bylo třeba vzíti s sebou, rozžehnal se Tobiáš s otcem i s matkou, kteří jej i průvodce jeho propouštěli, řkouce: »Šťastně jděte; Bůh s vámi buď na cestě a jeho anděl vás provázej!«

*

*) Země jimi obývané byly: Galilea, Samařsko, Perea.

**) Slulo Ragy.

K večeru prvního dne přišli k řece. Když si na kraji v ní Tobiáš umýval nohy, tu hle, připlula dravá ryba. Tobiáš se jí lekl a vzkřikl: »Pane, dává se do mne!« I řekl mu druh jeho: »Popadni ji za žábry a táhni k sobě.« Učinil to tedy a vytáhl ji na sucho. Tu pravil druh: »Zabij a vykuchej ji a schovej si z ní žluč; ta je k úspěšnému hojení velmi potřebná.« Tobiáš uposlechl rady jeho.

Když se blížili k městu, kde žil Tobiášův soukmenovec, jménem Raguel, řekl průvodce Tobiášovi: »Zde, v tom městě, je tvůj příbuzný. U něho se zastavíme. Má jedinou dceru, jménem Sárú. Požádej o ni, a dostaneš ji za ženu.« Vešli tedy k Raguelovi; ten je přijal nadmíru vlídně a dal Tobiášovi dceru svoji v manželství. Na prosbu Tobiášovu šel druh jeho sám do Rag a přinesl půjčené peníze.

Po dnech svatby zdržoval Raguel zetě svého. Ten však se zdráhal déle zůstat. Pravil: »Já vím, že otec můj a matka počítají nyní každý den a srdce jejich se trápí.« Odevzdal mu tedy Raguel Sárú i polovici všeho majetku svého a propustil je.

*

Doma zatím měl otec starost o syna, že se dlouho nevrací. A matka plakala usedavým pláčem a každodenně vybíhala a sedávala u cesty na návrší, odkud bylo daleko vidět, aby zdaleka jej uzřela, až se bude vraceti. Jednou, hledíc v dáli, poznala ho. I běžela a povídala to muži svému. A tu již také přiběhl pes, kterého byl Tobiáš s sebou vzal, jakoby s poselstvím, a dával najevo radost. Slepý otec povstal a dal se vésti synovi v ústřety. Objev jej políbil ho, podobně učinila i matka a oba se dali radostí do pláče. Z návodu věrného průvodce svého vzal Tobiáš rybí žluč a pomazal otcí svému oči. Tu sešlo s nich bělmo a tak otec nabyl opět zrak. Všichni pak plesali a chválili Boha.

Potom, chtějíce dáti odměnu jinochovi, který šel s Tobiášem, prosili ho, aby přijal zavděk polovici všeho, co přinesli. On však řekl: »Děkujte Bohu, neboť on mě poslal.« A Tobiášovi starému pravil: »Modlitba s postem a s almužnou jest lepší, než schovávati poklady zlata. Když jsi se modlil s pláčem a pochovával mrtvé, já jsem přednášel modlitby tvé Hospodinu. Jáť jsem Rafael, jeden z andělů, kteří stojíme před ním.« Když to uslyšeli, zachvěli se a padli na tvář. On pak zmizel. I dobrořečili Bohu a vypravovali podivuhodné skutky jeho.

Ostatek života Tobiášova byl radostný. Dověřiv 102 roky, zemřel v pokoji.

Judský král Oziáš.

Na královském trůně judském vystříдалo se po Roboamovi několik panovníků, málo slavných a málo hodných, až nastoupil

Oziáš. Ten činil, co pravé bylo před Hospodinem. A ježto hledal Hospodina, měl zdar ve všem. Ale když se vzmožil, pozdvihlo se srdce jeho na vlastní zkázu: přestal dbáti Boha svého. Lid pak, maje před očima špatný příklad krále i dvora, spouštěl se Hospodina také.

Prorok Isajáš.

V posledním roce vlády Oziášovy povolán byl k úřadu prorockému Isajáš. U vidění spatřil Hospodina, sedícího na trůně, vysoko vyzdviženém. Andělé vznášeli se nad ním a volali:

»Svatý, svatý, svatý
Hospodin, Bůh zástupů,*)
plna jest všecka země slávy jeho.«

A slyšel hlas Hospodinův: »Jdi a mluv k lidu!« Šel tedy a mluvil:

»Slyšte nebesa, pozoruj země,
neb Hospodin mluví:
,Syny jsem vychoval, vyvýšil,
oni pak pohrdli mnou.
Zná býk hospodáře
i osel jesle pána svého;
Izrael však mne nezná.
Běda národu hříšnému,
dětem zkaženým!
Slyšte slovo Hospodinovo:
,Čistě se umyjte,
odstraňte zlé smýšlení své,
přestaňte jednati zvrhle,
učte se činiti dobře!
A vaše hříchy, byť jak šarlat**) byly,
jak sníh budou zбіleny.
Nebudete-li však chtít,
meč vás pohltí!«

Tak a podobně promlouval Isajáš. Lid však málo dal na jeho slova.

Za něho vstoupil na trůn Achaz, vnuk Oziášův. Ten ke hněvu popouzel Hospodina, Boha otců svých. Dal zavřítí dveře domu božího, nadělal oltářů na každém rohu v Jerusalemě a páčil na

*) Zástupů nebeských, to jest andělů.

**) Látka jasně červeně zbarvená.

nich kadidlo bohům cizím. Také v údolí jerusalemském tak činil, ano i jednoho ze synů svých Molochovi*) tam za oběť přinesl. Obětoval též na výšinách, pod každým stromem ratolestným.**)

Král Ezechiáš.

Mezitím padla Samař a říše izraelská zanikla. Byla to hrozná výstraha pro říši judskou. Pod tímto mocným dojmem Ezechiáš, který byl králem po smrti Achaza, otce svého, prováděl očistu: rozmetal oltáře, ztroskotal modly, posekal háje, v nichž bylo bohům obětováno. Potom shromáždil kněze a levity a mluvil k nim: »Zhřešili otcové naši. Činili, co zlé je před Hospodinem: opustili ho, k domu jeho se obrátili zády; zavřeli dveře, zhasili lampy, kadidla nepálili, zápalných obětí nepodávali. My však nyní vraťme se k Hospodinu!« A dal otevřít chrám a zavedl v něm znova dřívější bohoslužebný řád. K velikonocům sezval do Jerusalema všechen lid izraelský a konal je se slávou, dávno nebývalou. Vůbec činil Ezechiáš, co dobré bylo před Hospodinem.

Když přitáhl asyrský král Senacherib proti němu s velkým vojskem, uzavřel se Ezechiáš v Jerusalemě, chystaje se k odporu. Naplněn opravdovou zbožností neklesal na mysli, ale skládal naději svou v Hospodina. A Hospodin vzkázal mu jednoho dne po Isajášovi: »Nevejde do města, nevstřelí do něho šípu. Cestou, kterou přišel, se vrátí.«

Ráno pak viděti bylo v ležení asyrském plno mrtvol. Dostavil se totiž náhle mor, a vojsko jím bylo tak oslabeno, že nezbývalo Senacheribovi, než spěšně se vrátiti domů.

Obrácení lidu za Ezechiáše bylo však jen vnější. Isajáš to vyjádřil slovy:

»Hospodin řekl:
 ,Lid tento blíží se ke mně
 toliko ústy a ctí mne jen rty svými,
 ale srdce jeho daleko jest ode mne.«

A prorockým zrakem svým viděl už trest boží — záhubu hlavního města a s ním i celé země:

*) Moloch byl bůh pohanských Kanaanců.

**) V době hříšného krále Achaza žil vedle Isajáše i prorok Micheáš. Od něho pochází předpověď, že se Vykupitel narodí v Betlemě.

»Odstupte ode mne,
hořce budu plakat;
neusilujte, abyste mě potěšili,
neboť přichází od Pána
na město Jerusalelem den zabíjení
a deptání a pláče.«

Proroctví Isajášova o Vykupiteli.

Nejdůležitější z Isajášových proroctví vykupitelských jsou:

O jeho původu z panny, o jeho božství.

Aj, panna počne a porodí syna;
zván bude jménem »S námi Bůh«.

Že bude pocházeti z rodu Davidova.

Prut vzejde z pahýlu Jeseova,*)
výhonek z kořene jeho vykvete
a spočine na něm duch Hospodinův.

O jeho úřadu učitelském.

Hospodin pomazal**) mne,
abych zvěstoval radost trpícím, poslal mne,
abych léčil zkrušené srdcem,
abych hlásal čas milosti Hospodinovy.

O jeho božství a zázracích.

Bůh sám přijde a spasí vás.
Tehdy otevrou se oči slepých,
i uši hluchých odemknou se.
Tehdy poskočí chromý jak jelen
a rozvázan bude jazyk němých.

O jeho utrpení.

Vpravdě bolesti naše vzal na sebe,
ano, co my jsme trpět měli, on snášel.

*) Jese jest Isai, otec krále Davida.

**) Pomazávání a tím posvěcování bývali k svému úřadu v Starém zákoně velekněží a králové. Označení jejich, a zvláště králů, »Pomazaný« (hebrejsky Mesiáš, řecky Kristus), bylo pak přeneseno na Vykupitele.

Raněn byl pro hříchy naše,
rozdrčen pro nepravosti naše;
tresty pro naši spásu na něho dolehly
a jeho zsinlostí jsme uzdraveni.

Obětoval se, protože sám chtěl.
Jako ovce k zabití veden jest
a jako beránek před tím, kdo jej stříhá,
oněmí, tak neotevřel úst svých.

O jeho oslavě.

Státi bude jakožto znamení národům.
Pohané budou ho hledati
a hrob jeho bude slavný.

O hrdinné Judit.

Vojsko asyrského krále, vedené Holofernem, vtrhlo v té době do země izraelské a oblehlo Betulii. V městě tom žila bohabojným životem vdova, která jméno měla Judit. Byla velmi krásná a muž zanechal jí veliké bohatství. Ta, když lid hlavně pro nedostatek vody pomýšlel již vzdáti se nepříteli, vybízela je, aby důvěřovali v Boha, v jeho pomoc, a radila činiti pokání dodávajíc: »Metly Hospodinovy, jimiž nás tresce, přišly k nápravě a ne k záhubě naší.« Osaměvši pak poklekla a volala k Hospodinu v horoucí modlitbě. Potom vstala, svlékla šaty vdovské a oblékla roucho slavnostní. Provázena služebnou vyšla z obleženého města a sestoupila do tábora nepřátel.

Holofernes, když ji k němu stráž pustila, okouzlen byl zjevem jejím i řečí. Vykázal jí stan k obývání a dovolil, aby podle libosti vycházela z ležení a vracela se do něho. Čtvrtého dne vystrojil hody, rozjařil se a pil vína velmi mnoho. Bylo již k ránu, když usnul a hosté se rozešli. Tu chvíli vyhlédla si Judit ke lsti válečné. Přiblížila se k loži Holofernovu, sňala meč, který tam visel na sloupě, a stala mu hlavu. Potom vyšla, dala hlavu Holofernovu služebné a prošly obě ležením.

U brány města zavolala Judit, a strážní otevřeli. I sběhli se všichni a obstoupili ji, ona pak jala se mluvit: »Chvalte Hospodina, Boha našeho, jenž neopustil těch, kteří doufali v něho: rukou mojí zabil nepřitele národa svého!« A ukázala jim hlavu Holofernovu. Tu se všichni klaněli Hospodinu a velebili ji: »Požehnaná tys od Hospodina nade všechny ženy na zemi.«

Hned potom učinili obležení výpad s velikým hřmotem a křikem. Velitelé asyrští nemohouce vzbuditi vůdce svého rachotem u stanu, vstoupili dovnitř a spatřili tělo jeho bez hlavy, v krvi. Tu strach a hrůza padly na ně. Když pak zvědělo vše vojsko, že

byl Holofernes zabit, pozbylo úplně mysli a hledalo záchranu v nohách.

Tak uchránila Judit rodné svoje město, svou vlast, před zkázou a byla proto vážena a slavena po veškeré zemi Izraelově, a když umřela, byla ode všeho lidu oplakávána.

Judit byla předobrazem Panny Marie, která skrze syna svého Ježíše Krista potřela hlavu ďábla, nepřítele člověčenstva. Za to blahoslavena jest ode všech národů.

Prorok Jeremiáš.

Hříchy králů i lidu svolávaly na říši judskou trest Hospodinův, kterým měla býti ztráta samostatnosti, zpusťování země a vyhnanství. Ale ještě jednou nabízel jí Bůh svou milost, aby odvrátil od ní blížící se zkázu: poslal jí velikého proroka Jeremiáše. Ten volal jménem božím:

»Užasni se nebe
a brány jeho zkormuťte se velmi
nad tím, co spáchal můj národ:
Mne opustili, pramen vody živé,
a kopali sobě cisterny, cisterny rozpukané,
které nemohou držeti vody!«

A hrozil:

»Ale nyní stíhati bude tě zloba tvoje
a tvůj odpad bude tebe trestat.
I zviš a zakusíš, jak zlá a hořká věc to jest,
opustiti Hospodina, Boha svého!«

Těmito a podobnými slovy horlil Jeremiáš, a co mluvil, náznácnými úkony zdůrazňoval. Tak od hrnčíře vzal jednu hliněný džbán a s sebou některé ze starších lidu a kněží a šel s nimi do údolí jerusalemského. Tam rozbil džbán před očima jejich a řekl: »Toto praví Hospodin: ‚Tak rozbiji tento lid a toto město.‘« Jindy zase nosil na šíji dřevěné jho, jaké upevňováno bývalo na krk zvířatům, táhnoucím v poli pluh nebo vlekcím náklady, a říkal lidu: »Hospodin praví: ‚Jho železné položím na šíji vaši, a budete sloužiti králi babylonskému.‘« Tím naznačoval, že, nenastane-li polepšení, Babylon bude nástrojem v trestající ruce boží.

Ale oni si nedali říci. A pronásledovali jej, i o život mu ukládali.

Přes to vřele a s dojemnou tklivostí je zval:

»Vraťte se zas, praví Hospodin,
neboť já jsem Pán váš!
Vraťte se, synové odpadlí,
a uzdravím vás z následků odpadu vašeho!«

Lid však setrval na cestě hříchu: šel za bohy cizími a sloužil jim. Dal tedy konečně Bůh království judské v ruce Babyloňanů.

Zánik říše judské.

(R. 587 př. Kr.)

Nabuchodonosor, královský syn babylonský, vrací se z vítězné výpravy proti Egyptu, zmocnil se po krátkém obléhání Jerusalema, zavázal Židy slibem věrnosti a vzal s sebou vznešené z nich jako rukojmí.*) Židé však odvrhli zakrátko vrchní panství babylonské. Tu se znova objevil Nabuchodonosor, tentokrát již král, před branami hlavního jejich města.

Jerusalem bránil se hrdinsky půl druhého roku. Když se ho konečně Nabuchodonosor zmocnil, dal syny královské a všechny vznešené Židy před Sedekiášem, posledním králem judským, pobíti, jeho pak dal oslepiti a v řetězích vésti do Babylona. Z chrámu Hospodinova byly pobrány a do Babylona odvezeny posvátné nádoby i součásti zařízení. Město bylo spáleno a zdi kolem zbořeny. Lid odveden byl do zajetí. Jen něco chudých venkovanů ponecháno bylo za vinaře a rolníky. Země izraelská pak připojena k říši babylonské.

Žalozpěvy Jeremiášovy. Útěcha.

Jeremiáš použil dobrodiní vítěze a zůstal ve vlasti. Chtěl býti zbylému lidu ochráncem a těшитelem. Těžce, přetěžce nesl, co národ stihlo. Svému hoři ulevoval žalozpěvy, které jsou v Písmě svatém uchovány a mají název Pláč Jeremiáše proroka.

Z Pláče Jeremiášova:

(Prorok:)

Ach, jak opuštěno sedí tu město,
plné kdysi lidu!
Jako by ovdověla
paní národů.
Kněžna nad zeměmi
octla se v porobě!

Bolestně pláče celé noci,
slzy kanou jí po lících.
Cesty k dceři Sionské**) truchlí,
neb nikdo na slavnost nejde.

*) Stalo se r. 605 př. Kr. Od toho roku začíná se počítati 70 let. zajetí.

**) Miněn Sion, Jerusalema.

Nepřítel vztáhl svou ruku
na všechny poklady její;
ano, viděla, kterak pohané vcházejí
do její svatyně.

(Sion:)

Ó vy všichni, kteří mimo jdete cestou,
pohleďte a vizte,
je-li bolest jako bolest má!

(Modlitba prorokova:)

Rozpomeň se, Hospodine, co nás potkalo,
popatř a viz naše pohanění!

Zmizela radost našeho srdce,
obrátil se v kvílení rej náš.
Spadla koruna s hlavy naší;
běda nám, že jsme zhřešili!

Obrať nás, Hospodine, k sobě,
obnov nám bývalé časy!

Útěchou bylo Jeremiášovi, co byl vzkázal po něm Hospodin Židům, kteří byli první odvedeni do Babylonska*): »Až se počne plnění sedmdesáte let, přivedu vás zase, neboť zamýšlím vaše blaho a ne utrpení,« a že mu bylo přáno dohlédnouti prorockým zrakem až k Novému zákonu. Pravit totiž Hospodin k němu:

*) Roku 605. Viz str. 85.

»Přijdou dny, kdy učiním s domem Izraelovým úmluvu novou; ne jako byla úmluva, kterou jsem učinil s otci jejich a již oni zrušili. Ale tato bude úmluva, kterou s nimi učiním: Vložím zákon svůj do jejich útrob a do srdce jim jej napíši; budu jejich Bohem, a oni budou mým lidem!«

6. ZAJETÍ (BABYLONSKÉ).

Od r. 587 (605) do r. 535.

Povaha zajetí. Úkol proroků.

Zajetí bylo strašlivou ranou pro Židy, přísným trestem pro ně. V cizím, dalekém kraji, v zemi pohanů, kterými pohrdali, ale kteří byli jejich pány, s pláčem vzpomínali na domov. Svědčí o tom žalm, tehda vzniklý:

U řek babylonských sedajíce lkáme
za vzpomínek na Sion;
na vrby prostřed země jsme zavěsili
své hudební nástroje.
Neb od nás tu žádali, kteří jali nás:
»Zapějte nám z písní sionských!«
Jak bychom mohli Hospodinovu píseň
zpívat v zemi nám cizí?!

Duševní trýzeň jejich byla tím větší, že se jinak neměli zle.

Avšak ani v zajetí neopustil Bůh svého lidu. Vzbudil mezi nimi proroky. Úkolem jich bylo vyvolati v zajatcích vědomí, že trest, který je stihl, je spravedlivý a že nutno vrátiti se kajícně k Hospodinu. Byli ochránci víry lidu a spolu těžiteli jeho. Ezechiel na venkově babylonském, Daniel v hlavním městě.

Ezechiel.

Ezechiel, kněz, nesa se spoluzajatci celou tíží trestu božího, těšil je sliby, že Hospodin zase shromáždí rozptýlený svůj lid a dovede jej zpět. Tu myšlenku pak rozprávěl v duchu mesiášském, že Bůh shromáždí v církvi, předobrazené vlasti Izraele, národy celého světa.

Hospodin oslovil ho jednou: »Rci lidu: Toto praví Pán Bůh: ,Vezmu vás z národů, shromáždím vás a přivedu do vaší země. A dám vám srdce nové, ducha svého vložím do vás. Budete mým lidem, a já budu vaším Bohem.«

Jindy těšil jej Hospodin viděním nového chrámu a nádherné bohoslužby v novém Jerusalemě, v obnovené vlasti. Pod prahem

chrámovým pak viděl prorok vyvěrati pramen, který rostl a rostl, až nebylo možno jej přejíti. Na břehu jeho s obou stran bylo stromoví velmi mnoho a vody sestupovaly na nížiny pouště a měnily je v zemi úrodnou; a byli uzdraveni všichni, kdo z těchto vod pili: nebylo u nich bolesti, slabosti, ani nedostatku.

Toto vidění vedle toho, že jest útěšnou předpovědí o obnově Jerusalema a jeho chrámu, naznačuje i příští řády Nového zákona, církev Kristovu, její bohoslužbu, štěstí a blaho z ní plynoucí do lidských duší všech dob.

Daniel a jeho druhové.

Mezi židovskými zajatci v Babyloně byli jinoši ze vznešených rodin. Nabuchodonosor nařídil, aby z nich byli vybráni, kteří byli sličné postavy, vnímaví a ukáznění. Mělo se jim dostatí vzdělání v palácové škole. Král také vykázal jim stravu ze svých pokrmů a víno, jež sám píval. Po třech letech měli před ním konati službu.

Z těchto vybraných jinochů Daniel a tři jeho druhové*) umínili si, že nebudou ničeho požívatí se stolu králova, aby snad nepožili nic, co zákon Mojžíšův zapovídal.***) Prosil tedy Daniel dozorce, aby jim byla dávána k jídlu zelenina a k pití voda. Ten byl ochoten vyhověti, bál se však, že uvalí na hlavu svoji soud králův. Tu řekl Daniel: »Zkus nás, prosím, deset dní.« Dozorce tak učinil. Po deseti dnech se ukázalo, že tváře jejich jsou plnější nežli všech ostatních jinochů, kteří požívali pokrmu královského. Dostávali tedy dále zeleniny a vodu.

Daniel a jeho druhové prospívali ve vědách velmi. Bůh obdařil je moudrostí a Danielovi mimoto udělil dar prorocký. Když se dokonaly tři roky, stanovené pro přípravu jinochů ke dvorní službě, uvedeni byli všichni před krále. Ten rozmlouval s nimi, a nenalezl mezi všemi takových, jako byl Daniel a tři jeho druhové. I vzal je do služby své a svěřil jim důležité úřady. Oni pak sloužili věrně i Bohu svému.

Druhové Danielovi zachráněni z ohně.

Nabuchodonosor dal postavití zlatou modlu, jež nad jiné vynikala velikostí a krásou. K slavnostnímu odhalení jejímu

*) Jmenovali se Ananiáš, Misael, Azariáš.

**) Maso mohlo býti ze zvířat, jež byla pokládána za nečistá, nebo z čistých sic, ale obětovaných modlám; víno rovněž z obětí.

shromáždili se všichni velmoži říše. Také druhům Danielovým bylo se dostaviti. Hlasatel volal: »Jak uslyšíte zvuk rohů, padněte a klanějte se zlaté soše, kterou dal postavit Nabuchodonosor král. A kdyby se někdo neklaněl, uvržen bude do peci, do ohně.«*) Účastníci slavnosti, jak uslyšeli zvuk rohů, padli hned a klaněli se zlaté modle. Jenom druhové Danielovi se neklaněli. Daniel nebyl přítomen.

Král poručil, aby neposlušní byli přivedeni před něho. Když se tak stalo, opakoval svůj rozkaz i hrozbu a doložil: »Který je bůh, jenž by vás vytrhnouti mohl z ruky mé?« Oni odpověděli: »Bůh náš může vytrhnouti nás z ohně a z rukou tvých, ó králi, vysvoboditi. Avšak i kdyby to nebyla vůle jeho, bohů tvých ctíti a zlaté modle, kterou jsi dal postavit, klaněti se nebudeme!« Tehdy vzplanul Nabuchodonosor hněvem a poručil, aby rozpálena byla pec mnohem více než obyčejně. A dal je svázati na nohou a uvrhnouti do peci.

Ale v tu chvíli sestoupil k nim anděl Páně, vyrazil odtud plamen, a ten zasáhl a spálil muže, kteří je tam uvrhli. Mládenců však plamen se nedotkl a žár jim neublížil; toliko provazy, jimiž byli svázáni, shořely. A oni jali se jako jedněmi ústy chváliti Boha.

Král nahlédl do peci a ztrnul. I řekl dvořanům: »Zda jsme neuvrhli do ohně tři muže svázané? A hle, vidím čtyři muže rozvázané a není žádné poruchy na nich, čtvrtý pak je neobyčejně krásný.« A přistoupil ke dveřím peci a zvolal: »Služebníci Boha nejvyššího, vyjděte ven!« I vyšli tři mládenci. Přítomní shledali s úžasem, že ani vlasy jejich nebyly opáleny. Tu vykřikl Nabuchodonosor: »Požehnaný jejich Bůh! On poslal anděla svého a ochránil služebníky své, kteří doufali v něho. Není jiného boha, jenž by mohl tak vysvoboditi!« Poté vrátil jim úřady, jichž byli dříve zbaveni, a vydal rozkaz, aby smrtí byl ztrestán, kdo by mluvil rouhavě proti Bohu jejich.

Znesvěcení posvátných nádob. Trest.

Když vojsko perského krále Kyra obléhalo Babylon, vystrojil Baltazar, královský vladař babylonský, skvělé hody

*) Upáliti v peci byl trest u Babyloňanů obvyklý.

svým velmožům. V bujnosti, vzbuzené vínem, dal přinést po-
sváté nádoby, ukořistěné kdysi z jerusalemského chrámu,
a pil z nich a pili i velmoži a ženy jeho.

V tu chvíli ukázala se nahoře na stěně ruka a cosi psala.
Tehdy zděsil se Baltazar a třásl se na celém těle. I vzkřikl,
aby přivedli hadače a věštce. Ale ti nedovedli ani písma pře-
čísti, ani výkladu podati.

Tu dal král zavolati Daniele. Daniel pravil: »Ó králi! Proti
panovníku nebes pozdvihl jsi se, nádoby domu jeho přineseny
byly před tebe, a ty i velmoži a ženy tvé víno z nich jste pili.
Proto dal napsati na stěnu: »Sečteno, zváženo, rozděleno.«*)
Smysl těch slov jest: Sečteny jsou dni tvého království; Bůh
učinil mu konec. Zvážen jsi byl na váze spravedlnosti, a byl jsi
shledán lehký. Rozdělena bude tvá říše a dána Médům a
Peršanům.«

Mezitím, co Daniel četl a vykládal záhadný nápis, naplňo-
valy se již hrozby v něm obsažené. Nepřátelé ještě tu noc
vnikli do města a Baltazar byl zabit. Říše babylonské zmocnili
se pak Médové a Peršané.**)

Daniel v jámě lví.

Daniel, těšící se veliké vážnosti u králů babylonských, ne-
pozbyl jí ani potom, když nad jejich zeměmi panoval perský král
Kyros. Dostal se k nejvyšším důstojenstvím, ano stal se spolu-
stolovníkem syna Kyrova, který jménem otcovým v Babyloně
vládl, jsa označován také názvem král.

*

Babyloňané měli modlu, jež slula Bél. Každý den obětovali
jí víno, jemnou mouku a ovce. I král ctil Béla, chodil se mu
denně klanět a domníval se jako všechen lid babylonský, že
Bél stravuje sám obětní dary. Daniel pravil mu jednou:
»Nemyl se, králi! Bél jest uvnitř hlína, zevnitř měď, aniž co jí.«
Aby jej o tom přesvědčil, šel s ním Daniel do chrámu Bélova.
Když byly pokrmy před Béla nakladeny a kněží vyšli, dal při-
nésti Daniel popela a potrousil jím celý chrám před očima krále.
Potom vyšli spolu, zavřeli dveře a zapečetili je prstenem krá-
lovým.

*) Hebrejsky: Mene, Tekel, Fares.

**) R. 539 př. Kr.

Druhého dne při prvním úsvitu král vstal a šel s Danielem do chrámu. Pečeti na dveřích byly neporušeny. Jak otevřeli dveře, král pohleděl na oltář a vzkřikl: »Veliký jsi, Béle, a není u tebe žádné lsti!« Daniel však se zasmál a ukázal na podlahu. Král pravil: »Vidím šlépěje mužů, žen a dětí!« A nalezena byla skrytá dvířka, kterými v noci vcházeli pohanští kněží se svými rodinami a vystrojovali si z obětních darů hostinu. Tu rozhněval se král pro podvod kněží a ztrestal je na hrdle.

Babylonští klaněli se také velikému hadu. Král řekl Danielovi: »Hle, o tom nemůžeš říci, že to není bůh živý.« Daniel odpověděl: »Dovol mi, králi, a já zabiji hada bez meče a bez kyje.« Král svolil. Vzal tedy Daniel smolu, tuk a chlupy, svařil to, nadělal šišek a dal je hadovi do tlamy. Had pošel. To když se stalo, řekl Daniel: »Hleďte, toho jste měli za boha!«

Když o tom uslyšeli Babyloňané, vzbouřili se. Zástup jich za volání »Král stal se Židem« vnikl až ke králi a tam žádali: »Vydej nám Daniele!« — připojujíce hrozbu: »Jinak zabijeme tebe a pohubíme rodinu tvoji!« Král, tak donucen, vydal jim ho. Oni pak uvrhli jej do jámy na pospas lvům, kteří v ní byli chováni.

Dne sedmého přišel král k jámě, aby Daniele oplakával.

Pohleděl tam, a hle, Daniel seděl mezi lvy. Tu zvolal král: »Veliký jsi, Bože Danielův!« A dal vytáhnouti Daniele, ty pak, kteří jej zahubiti chtěli, dal vmetati do jámy, a byli sežráni v okamžiku před ním. Potom rozhlásiti dal po celé říši: »Bojte se všichni Boha Danielova, neboť on činí divy na zemi; on uchránil Daniele v jámě lví!«

Předpovědi Danielovy.

Takto tedy zmužile vyznával a hájil Daniel víru svou a lidu svého a těšil sebe i je proroctvím Jeremiášovým, že bude zajetí trvati toliko sedmdesát let, že se lid potom zase vrátí do své vlasti a že Jerusalema i chrám budou znova vystavěny.

Od Daniele pochází slavné prorocství, které určitě a přesně udává čas smrti Vykupitelovy: »Od vyjití výroku, aby zase vystavěn byl Jerusalema,*) až do smrti pomazaného knížete bude ne celých 70 ročních týdnů,**) a jiné o pozdější zkáze Jerusalema, kdy ohavnost zpuštění bude na místě posvátném.***)

7. DOBA PO ZAJETÍ.

Od r. 535 až do narození Páně.

Návrat ze zajetí. Esdráš a Nehemiáš.

(R. 535 př. Kr.)

Strasti zajetí a úsilí proroků způsobily, že se Židé upřímně obrátili k Bohu. A proto se stalo z vnuknutí božího, že dal perský král Kyros rozhlásiti po veškeré zemi své: »Kdo patří k národu Hospodina, Boha nebes, ať jde do Jerusalema a staví dům Hospodinův!« A vydal posvátné nádoby, jež byl Nabuchodonosor odnesl z chrámu jerusalemského. Izraelité, kteří použili dovolení králova, byli převážnou většinou příslušníky bývalého království judského a v těch zase nejčetněji zastoupen byl kmen Juda. Ti tedy vrátili se pod vedením potomka judských králů Zorobabela roku 70. zajetí do vlasti.

Zbudovali pak v Jerusalemě nejdřív oltář, kde původně býval, a podávali na něm oběť Hospodinu ráno i večer. Potom byly slavnostně položeny základy k novému chrámu. Samariťáni se nabízeli, že budou při stavbě pomáhati. Byli však od-

*) Stalo se za krále perského Artaxerxa I. roku 458.

**) Viz str. 46.

***) Týká se vyvrácení Jerusalema od Římanů r. 70 po Kr.

mítnuti, protože se Zorobabel obával, aby stykem s nimi nekazila se víra lidu. Za to překáželi Samaritáni Židům ve stavbě a stali se vůbec jejich nepřáteli. Když byl přece po delší době dokončen chrám, vnitř i vně podobný Šalomounovu, byl slavně posvěcen a přineseny v něm hojné oběti.*)

Všeobecnou radost při tom kalil toliko stesk starců, pamatujících ještě svatyni Šalomounovu. Nový chrám nebyl totiž tak nádherný jako dřívější. Ale prorok Ageus těšil je: »Brzo přijde Žádoucí všem a naplní dům tento slávou. Větší bude sláva tohoto domu nového, nežli byla prvního.«

Hradební zdi a domy jerusalemské zůstávaly však dále v rozvalinách. Teprve, když Esdráš kněz přivedl nové zástupy lidu ze zajetí do staré vlasti**) a když přichvátal za ním i zbožný Nehemiáš, počato s obnovou městských zdí. Ale Samaritáni opět se postavili na odpor a činili stavbě překážky. Bylo tedy třeba práce i obrany. A tak polovice mužstva pracovala, polovice hotova byla k boji. Ti pak, kdo stavěli, jednou rukou pracovali, v druhé drželi zbraň. A střídal se lid na noční stráž a na denní práci.

Když bylo opevnění dokončeno a město znovu vystavěno, předčítal Esdráš a vykládal shromážděnému lidu zákon boží a obnovil s ním úmluvu, jíž se otcové u Sinaje Hospodinu zavázali.***)

Po návratu ze zajetí byli Židé pod svrchovaností perskou. Žili klidně a nerušeně. Ve věcech víry byli úplně svobodni. V čele jim stál nejvyšší kněz.

Ester. Židovské osady.

Mezi Židy, kteří se nevrátili ze zajetí, ale zůstali v říši perské, vynikla Ester. Byla to dívka neobyčejně krásná. Zalíbila se králi

*) Scházela v něm archa úmluvy. Prorok Jeremiáš ji před zkázou Jerusalema skryl, ale po návratu ze zajetí nebyla již nalezena. — V této době, po návratu, zřizovali si Židé i sbornice, jak tomu zvykli v zajetí. Tam se totiž scházeli k společným modlitbám a k poučování náboženskému v domech zámožných a zbožných soukmenovců, ano stavěli si k tomu účelu i zvláštní budovy a těm se říkalo synagogy, sbornice.

**) Stalo se r. 458. Rok ten, kterého dal perský král Artaxerxes I. dovolení k výstavbě Jerusalema a kterého se Esdráš vrátil, je důležitý také tím, že se od něho začínají počítati Danielovy roční týdny.

***) V Samařsku byl potom vystavěn Židům navzdor chrám na hoře Garizim u Sichemu. Tím se nepřátelství mezi Židy a Samaritány ještě více zostřílo.

Asuerovi*) tak, že vstavil na hlavu její korunu a učinil ji královnou. Židé byli však obviněni u krále, ač neprávem a z pouhého záští, že zákonů říše dbáti nechtějí a královskými příkazy pohrdají. Tak se stalo, že král vydal rozkaz, aby všichni Židé, usedlí porůznu v říši perské, byli vyhlazeni. Když se to rozhlásilo a Židé naříkali, Ester odvážila se jíti hned ke králi a prositi za národ svůj, ač v Persii nedovoloval zákon pod trestem smrti nikomu vejíti před krále, nebyl-li od něho volán. Vzávajíce v duchu Boha předstoupila před krále. Tomu, jak ji spatřil, přelétl tváří mrak nevole. Tu zbledla Ester a omdlela. Král rychle k ní seskočil s trůnu, a když okřála, řekl jí vlídně: »Neboj se, neumřeš! Ne pro tebe, ale pro jiné všecky ten zákon vydán jest. Jaká je žádost tvá, královno? I kdybys polovici království mého žádala, dostaneš ji!« Ona mu odpověděla: »Nalezla-li jsem milost před očima tvýma, ó králi, daruj život národu mému. Za to prosím.« A král vydal rozkaz na ochranu Židů.

Ester je předobrazem královny nebeské, Panny Marie. Ta jediná byla vyňata ze zákona o hříchu dědičném a stále se za nás přimlouvá u Boha.

Ze Židů, kteří dobrovolně zůstali v říši perské, vycházeli mnozí do zemí okolních a usazovali se v nich; zakládali tam své obce a stavěli si sbornice. A jako v době zajetí pronikala známost o Bohu pravém a o zaslíbení mesiášských od Židů k pohanům, mezi kterými přebývali, podobně i při tomto stěhování a zakládání osad hojně se tak dělo.

Židé pod vládou makedonskou a egyptskou.

Když Alexander Veliký, král makedonský, učinil konec říši perské a Židé se dostali pod vládu jeho,**) poměry jejich se nezměnily. Byly dobře snesitelné.

Všude, kam vítězná vojska Alexandrova vnikla, vzrůstaly se řecké osady, s nimi se pak ujímal i řecký jazyk a řecká vzdělanost. I Židé podléhali velmi tomu vlivu. Od Řeků byl dán Judsku, Samařsku a Galilei název »Palestina«, to jest země Filištů (= Filištů), jelikož Filištové, bydlící u Středozemního moře na jih od Fenicie, byli jim dříve známi než obyvatelstvo vnitrozemské. Po nich nazvali celou zemi.

Po smrti Alexandrově rozpadla se veliká jeho říše. Židé se octli v poddanství egyptském***) a čteně se do Egypta stěhovali, takže se jim stal Egypt znenáhla druhou vlastí a později i novým východištěm, odkud zakládali své obce v krajích při moři Středoze-
zemním.

*) Je to Xerxes, známý z bojů s evropskými Řeky.

**) R. 330 př. Kr.

***) R. 323 př. Kr.

Pronásledování Antiochovo.

Potom*) se zmocnili Palestiny Syrové. Jeden z jejich králů, Antioch,**) umínil si vnutiti Židům pohan­ské náboženství. Z rozkazu jeho byly posvátné knihy vyhledávány a ničeny, zákon boží zachovávatí bylo pod trestem smrti zakázáno. V chrámě jerusalemském, na oltáři, dal postaviti modlu pohanského boha, jemuž měli Židé obětovati.

*

Mnozí se podrobili z hříšné bázně. Jiní však — a nebylo jich málo — hotovi byli raději zemřítí, nežli svatý zákon boží přestoupiti. K takovým náležel i Eleazar, jeden z předních učitelů zákona, muž úctyhodného věku. Jsa nucen jísti vepřové maso, aby dal najevo, že pohrdá zákonem Mojžíšovým, šel raději na popravu. Přátelé jeho prosili jej potajmu, aby si dal přinéstí maso, které směl jísti, aby se zdálo, jako by podle rozkazu králova jednal. On však odmítl a pravil: »I kdybych ušel nyní mukám lidským, přec neunikl bych ruce Všemohoucího, ani živ, ani mrtev. A mladší lidé domnívajíce se, že devadesátiletý Eleazar odpadl k pohanství, dali by se svéstí.« Tak dokonal život svůj, zanechav netoliko mládeži, ale všemu národu příklad stálosti ve víře.

*

Také sedm bratří s matkou nuceno bylo jísti vepřové maso. Ale nejstarší z nich jménem všech řekl králi: »Hotovi jsme raději zemřítí než otcovské zákony přestoupiti!« Král rozhněvav se dal mu vyříznouti jazyk, usekati ruce a nohy a po tom všem kázal jej péci na rozžhavené pánvi.

Když první zemřel, přivedli druhého. Na otázku, bude-li jísti, odpověděl jazykem otců svých: »Neučíním toho!« Protož i ten utrpěl muky jako starší bratr jeho. Maje již duši vypustiti, takto promluvil: »Nešlechtníče, ty odnímáš nám život vezdejší; král světa však nás, pro zákony jeho zemřelé, vzkřísí k životu věčnému!« Po něm byl mučen třetí. A když ten skon­al, přivedli čtvrtého, po něm pátého a potom šestého. I podivil se král a družina jeho, že za nic nepokládali muka.

Antioch usiloval všemožně získati aspoň nejmladšího. Sliboval mu, odstoupí-li od zákona otců, že jej obohatí a že ho

*) Roku 202 př. Kr.

**) Antioch IV. Epifanes.

bude míti za přítele. Když se k tomu jinoch neměl, povolal matku a domlouval jí, aby byla synovi radou na jeho záchranu. Ona však, nachýlivši se k němu, řekla: »Synu můj, pohleď na nebe a zemi a na všecky věci, které jsou v nich, a vzpomeň si, že je z ničeho Bůh učinil. Neboj se toho kata, ale hoden jsa svých bratří podstup smrt, abych tě v životě věčném zase našla.« A když ona ještě mluvila, řekl jinoch: »Na co čekáte? Neposlechnu rozkazu králova.« Tu král, rozpáliv se hněvem, krutěji se na něho rozlítíl než na ostatní bratry. Nejposléze, po synech, byla usmrcena i matka.

Boje za svobodu.

Matatíáš.

V té době žil na venkově judském kněz Matatíáš a měl pět synů. Když se dověděl, jak násilně a krutě je vnucováno Židům modlářství, a o hanebném zneuctění jerusalemského chrámu, rmoutil se velmi. Zdáloť se mu, jako by pravá víra a spojené s ní naděje vykupitelské měly býti pohřbeny. Ale potom vzkřikl hlasem velikým: »Každý, kdo horlí pro zákon boží, nechť vyjde za mnou!« I utekl on a synové jeho do hor;

k nim se připojili, kdo zůstali věrni Hospodinu, bránili zákon ozbrojenou rukou proti pohanům a bořili jejich oltáře.

Juda Machabejský.

Po smrti Matatiášově nastoupil v čelo horlivců pro zákon boží syn jeho Juda. Pro svoji udatnost zván byl Machabejský, to jest kladivem tlukoucí. On a jeho druhové chodili tajně po osadách a svolávali soukmenovce, kteří zůstali židovství věrni. Porazili potom syrské vojsko, proti nim vyslané, a vtáhli vítězně do Jerusalema.*) Nalezli svaté místo zpustlé, oltář znesvěcený, v nádvoří proutí vyrostlé jako v lese. Tu roztrhli roucha svá a kvíleli. Potom vyčistili chrám, vystavěli nový oltář, rozsvítili lampy a přinášeli oběti. Osm dní trvala tato slavnost nového posvěcení chrámu a Juda ustanovil, aby rok co rok opakována byla památka toho s veselím.

Antioch, zvěděv o porážce svých vojevůdců v boji proti Judovi Machabejskému, sám se postavil v čelo vojsk a dal se na pochod k Jerusalemu, chtěje ve své pýše udělati z něho hřbitov. Ale Pán, který všecky věci vidí, udeřil jej ranou neuzdravitelnou. Za prudké jízdy, hněvem srše proti Židům, spadl s vozu a těžce se obraziv, na všech údech se trápil. Tu konečně začal k poznání sebe přicházeti. I modlil se k Pánu a sliboval, že všechno zlé, co učinil, napraví a chrám jerusalemský že nejlepšimi dary ozdobí. Ale Bůh ho nevyslyšel; byloť jeho pokání strachem před smrtí vynuceno. A tak v hrozných bolestech a bídě život dokonat.

Judovi bylo ještě dále podnikati boje proti Syrům. On však důvěřoval v Boha a dobýval vítězství. Jednou stál s malým počtem svých proti ohromnému vojsku nepřitele. Než se utkali, modlili se Machabejský a lid jeho k Pánu, aby jim byl pomocen. A tu, když bitva s prudkostí začala, ukázalo se nepřátelům s nebe pět mužů na koních se zlatými uzdami. Ti se postavili Židům v čelo. Dva z nich vzali Judu mezi sebe a chráníce ho, zakryli jej zbrojí svou. Ostatní pak stříleli šípy a blesky, takže byli nepřátelé oslepeni a poraženi.

Po jedné bitvě, rovněž vítězné, sbíral Juda těla padlých, aby je pochoval. Pod šatem zabitých našel něco z darů oběto-

*) Roku 165 př. Kr.

vaných modlám, což bráti zákon Židům zapovídal. I bylo zřejmo, že proto padli. Tu všichni uznali spravedlivý soud Páně a modlili se, aby provinění jejich bylo jim odpuštěno. Šlechetný Juda pak uspořádal sbírku a sebrav mnoho peněz ve stříbře, poslal je do Jerusalema, aby podána byla oběť za hříchy mrtvých. Věděl, že spasitelně je za mrtvé se modliti, aby hříchů zproštění byli.

Konečně však zemřel Juda hrdinnou smrtí za svatou věc, jíž věnoval celý svůj život. Stál totiž opět před nepřítelem příliš silným. Jeho lidu bylo jen hrstka. Přátelé mu radili, aby se uhnul boji a sbíral větší vojsko. Ale Juda řekl: »Odstup to, abychom utekli. Přišel-li čas náš, zemřeme zmužile a neuvodíme poskvrny na svoji slávu!« A pustil se v boj. Ale mužstvo jeho podleгло strašné přesile a on sám padl.*) I plakal pro něho veškeren lid dlouho pláčem velikým.

Jonatan, Šimon.

Po smrti Judově se postavil v čelo Židů bratr jeho Jonatan a po něm Šimon, druhý bratr. Tomuto se podařilo vlast osvoboditi od cizí nadvlády zúplna.***) Židé pak mohli nerušeně žíti podle svého náboženství.

Poslední doba před příchodem Vykupitelovým.

Mezi pozdějšími členy vladařského rodu Machabejců†) vznikly spory o trůn. Římané, jichž panství sahalo v té době přes Syrii až k hranicím Palestiny, voláni byli za rozhodčí. Tak jim byla dána příležitost vměšovati se do vnitřních záležitostí státu židovského. Konečně se zmocnili v zemi nadvlády a ustanovili za krále nad Židy Edomce Heroda.††)

Herodes vládl krutě a prolil mnoho krve nevinné. Poznává však, jak těžce nesou Židé jeho krutost a ještě více to, že nad nimi vládne cizinec, snažil se získati si je a z té příčiny velkolepě opravil chrám jerusalemský, takže se skvěl zvenčí

*) Roku 161 př. Kr.

**) Stalo se r. 142 dobytím syrské tvrze na Sionu.

†. Machabejci — potomci Judy Machabejského.

††) Roku 40 př. Kr.

mramorem a střechy jeho zářily zlatem, uvnitř pak oslňoval návštěvníka krásou a nádherou.

V té době nastal u Židů náboženský úpadek, a to hlavně vinou soupeřících stran farizeů a saduceů, které ovládaly všecken život národa. Saduceové byli přáteli Římanů; stýkajíce se příliš s nimi, zvlažnili ve víře a zavrhlí z ní to, co se jim nejméně hodilo: víru v nesmrtelnost duše. Farizeové byli zapřísáhlými odpůrci Heroda i Římanů. Chtěli býti pokládáni za zvláště zbožné a spravedlivé. Předpisy zákona Mojžíšova zachovávali úzkostlivě podle písmeny, nikoli však podle ducha. Tak upadali v pokrytectví. Plni pýchy dívali se na ostatní všecky s opovržením. Že Vykupitel přijde, vědli. Jejich učitelé zákona, zákoníci, vykládali ve sbornících doma i všude v osadách,*) že přijde, aby obnovil dávnou říši Davidovu a dopomohl jim k vládě nad světem. Jen mezi prostým lidem a mezi vyvolenými duchy se udržovalo mínění, že Mesiáš nebude pozemským králem, ale že vysvobodí lidstvo z poroby hříchu, že bude učití po způsobu proroků všelike pravdě a že založí říši lásky a pokoje, v níž bude moci spasen býti každý člověk. A tato lepší část Židů, toto dobré jádro národa, toužilo vroucně po Vykupiteli a volalo příchod jeho slovy Isajášovými:

»Rosu dejte nebesa shůry,
mraky dštěte Spravedlivého;
otevři se země a vypuč Spasitele!«

Naděje v příchod Vykupitelův oživovaly tím více, čím blíže bylo k splnění předpovědi Daniele proroka, že totiž od dovolení daného Židům k obnově Jerusalema, to jest od roku 458, až do smrti Kristovy uplyne devětašedesát a půl ročního týdne, to jest 487 let.**)

Také stav pohanstva byl tou dobou nesmírně bedný. Vzdělanější a lepší mezi nimi toužili po vysvoboditeli. Dělo se to i vlivem ideí, rozšiřovaných židovstvem mezi pohany, o Bohu pravém a o zaslíbeních mesiášských.

*) V židovských totiž osadách.

**) Viz str. 92. Odečtením 458 od 487 přijdeme k 29 letům ukončeným. A vskutku podle nových, nyní již všeobecně uznaných výsledků dějepisného badání, zemřel Kristus Pán roku 30. našeho letopočtu.

Když tedy očekávání spásy a volání po ní stalo se všeobecným a když tak příprava lidstva k vykoupení byla dokončena, seslal Bůh Syna svého, aby světu přinesl vykoupení a spásu. Vykupitelem tím a Spasitelem byl

JEŽÍŠ KRISTUS.

NOVÝ ZÁKON

I.

JEŽÍŠ KRISTUS A JEHO EVANGELIUM.

1. NAROZENÍ, DĚTSTVÍ A MLÁDÍ JEŽÍŠOVO.

Oběť Zachariášova.

Za krále Heroda*) žil na judských horách kněz, jménem Zachariáš, a měl manželku, která slula Alžběta. Oba byli spravedliví před Bohem a šli životem bez úhony. Neměli dítěte a byli již oba staří.

Když jednou podle obyčeje úřadu kněžského připadlo na Zachariáše losem, aby v chrámě jerusalemském zapálil v oběť kadidlo, ukázal se mu anděl Páně, stoje na pravé straně oltáře. Zachariáš, spatřiv jej, ulekl se. I řekl mu anděl: »Neboj se, Zachariáši! Vyslyšena jest modlitba tvá; manželka tvoje Alžběta bude mít syna, a dáš mu jméno Jan. Budeš mít z něho radost velikou, a mnozí se budou radovati z jeho narození, neboť bude veliký před Hospodinem: již před narozením bude naplněn Duchem svatým a mnohé ze synů izraelských obrátí k Vykupiteli, jehož bude předchůdcem a na něhož bude připravovati.«

Zachariáš řekl andělu: »Jsem již stár a také manželka moje zestárla.« Anděl odpověděl jemu: »Já jsem Gabriel, který stojím před Bohem, a jsem poslán, abych ti to zvěstoval. Žes neuvěřil mým slovům, budeš němý až do dne, kterého se ty věci stanou.«

Lid se zatím modlil venku a divili se, že dlouho prodlévá Zachariáš ve chrámě. Když pak vyšel, nemohl jim hlasitě žehnat. Ale z posunků jeho poznali, že měl vidění. A zůstal němý.

*) Jest to týž Herodes, o kterém se vypravuje na str. 98 a 99. Bývá označován příjmím »Veliký«.

Zvěstování.

Za onoho času poslán byl od Boha anděl Gabriel do města galilejského Nazareta k panně, zasnoubené muži, jemuž jméno bylo Josef, a jméno Panny — Maria. Oba pocházeli z královského rodu Davidova. Anděl vešel k ní a řekl: »Zdráva buď, milostiplná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami.« Ona pak v úžasu přemýšlela, co by to pozdravení znamenalo. I řekl jí anděl: »Neboj se, Maria, neboť jsi nalezla milost u Boha. Hle, budeš mít syna a dáš mu jméno Ježíš. Ten bude veliký a Syn Nejvyššího slouti bude a bude králem na věky.« I řekla Maria k andělu: »Kterak se to stane?« Anděl odpověděl: »Duch svatý sestoupí v tebe a moc Nejvyššího tě zastíní. Hle, i Alžběta, příbuzná tvoje, bude mít syna ve stáří svém, neboť u Boha nic není nemožného.« Tu řekla Maria: »Aj, já dívka Páně, staniž se mi podle slova tvého.«

U Alžběty.

Po zvěstování andělském odešla Maria s chvatem na hory judské navštívit Alžbětu. Jak vešla do domu Zachariášova a pozdravila, naplněna byla Alžběta Duchem svatým. I zvolala:

»Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého. A odkud mi to, že matka Pána mého přišla ke mně?«

Když takto Maria znovu slyšela od Alžběty, co dříve jí zvěstoval anděl, řekla s nadšením:

»Velebí duše má Hospodina
a duch můj zaplesal v Bohu, spasiteli mém,
že shlédl na ponížení své služebnice,
nebo hle, od této chvíle blahoslaviti mě budou všichni
národové.

Ukázal, že jest pamětliv svých zaslíbení,
daných Abrahamovi a potomstvu jeho na věky.«

I zůstala Maria s Alžbětou asi tři měsíce a potom se vrátila do domu svého.

Narození Janovo.

Alžbětě narodil se syn. Když sousedé a příbuzní o tom uslyšeli, radovali se s ní. A chtěli dítě nazvati po otci Zachariáš. Ale matka pravila: »Nikoliv; slouti bude Jan.« I řekli: »Vždyť není nikoho v tvém příbuzenstvu, jenž by se tak nazýval.« Pokynuli tedy otci, jak by chtěl, aby se dítě jmenovalo. A on, požádav o tabulku, napsal na ni: »Jan jest jméno jeho.« A hned se otevřela ústa jeho i jazyk. Začal mluvit a velebil Boha:

»Požehnán buď Hospodin, Bůh izraelský,
že shlédl a vykoupení zjednal lidu svému
a že vzbudil nám spásu
v domě Davida, služebníka svého,
jakož byl mluvil ústy
svatých proroků svých odvěkých.
Ukázal, že jest pamětliv svaté úmluvy své,
kterou se byl zavázal Abrahamovi, otci našemu.
A ty, dítě, prorokem Nejvyššího slouti budeš,
neboť předejdeš před Pánem připravovat cesty jeho.«

I připadla hrůza na všecky. A rozhlásilo se to po všech horách judských a všichni, kteří to slyšeli, pravili u sebe: »Čím as bude to dítě?«

Když Jan vyrostl, odešel do pouště a tam v samotě žil připravuje se k úkolu, k němuž jej určil Bůh.

Narození Páně.

Toho času vyšel rozkaz od římského císaře Augusta,*) aby byli sepsáni a sečteni všichni jeho poddaní. I šel každý k zápisu do místa, odkud pocházel. Odešel tedy i Jcsef z Galileje z města Nazareta s Marií do Judska do města Davidova, jež slove Betlem, aby se dali zapsat, poněvadž oba byli z rodu Davidova. A tam se narodil Ježíš Kristus. Maria, matka jeho, zavinula jej do plének a položila ho v jesle, protože neměli místa v hospodě.

Byli pak v té krajině pastýři, ponocující a na strážích souce u svých stád. A hle, anděl Páně stanul u nich a světlo nebeské je ozářilo. I báli se velmi. Anděl řekl jim: »Nebojte se, neboť hle, zvěstuji vám radost velikou, která bude všemu lidu. Narodil se vám dnes Spasitel v městě Davidově. Toto bude vám znamením: ‚Naleznete nemluvnátko zavinuté v plenkách a položené v jeslích.‘« A hned bylo s andělem množství duchů nebeských, kteří chválili Boha pějíce: »Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle!«

*) Jméno jeho bylo Augustus.

Jak zmizeli andělé, pravili si pastýři vespolek: »Pojďme do Betlema a vizme, co nám zvěstoval Pán.« I šli s chvatem a našli Marii a Josefa i děťátko položené v jeslích. A vypravovali, co jim bylo pověděno o něm. Potom se vrátili ke stádům svým velebíce a chválíce Boha za vše, co té noci slyšeli a viděli.

A když se naplnilo dní osm, dostalo dítě jméno Ježíš, kterým bylo již dříve nazváno od anděla.

Příchod mudrců.

Brzy po tom přišli do Jerusalema mudrci od východu a doptávali se: »Kde je ten novorozený král židovský? Viděli jsme hvězdu*) jeho, i přišli jsme poklonit se jemu.« Uslyšev to Herodes, ulekl se. I shromáždil všecky velekněze**) a zákoníky a tázal se jich, kde se má Vykupitel naroditi. Oni pak řekli jemu: »V Betlemě judském; neboť takto je psáno u proroka Micheáše: „A ty Betleme, nikoli nejsi nejmenší mezi městy judskými, neboť z tebe vyjde vévoda, který bude spravovati lid můj.“«***) Tu Herodes tajně povolal mudrce, vyptal se jich

*) Viz str. 50.

**) Velekněze vlastně tak zvaného a představené 24 kněžských tříd.

***) Viz poznámku 2. na str. 81.

bedlivě na čas, kdy hvězda svítila, a poslal je do Betlema. »Jděte« — pravil — »a tažte se pilně po dítěti; až je naleznete, zvěstujte mi, abych i já šel a poklonil se mu.«

Mudrci vyslechli krále a odjeli. A hle, hvězda, kterou viděli na východě, šla před nimi. Jak ji spatřili, zaradovali se radostí velikou. A ona posléze stanula nad místem, kde bylo dítě. I vešli do domu a našli dítě s Marií, matkou jeho. Tu padli a klaněli se mu. A otevřeli poklady své a obětovali mu dary: zlato, kadidlo a myrhu. Dostalo se jim pak od Boha napomenutí ve snách, aby se nevraceli k Herodovi. Vrátili se tedy jinou cestou do země své.

Obětování Páně.

Když minulo čtyřicet dní od narození Ježíšova, donesli jej Maria a Josef do chrámu jerusalemského, aby ho představili (obětovali) Hospodinu. Při tom podali v oběť dvě holoubátek.*)

V Jerusalemě žil tehda člověk, jehož jméno bylo Simeon. Byl spravedlivý a bohabojný a toužebně očekával Krista, Spasitele. Tomu se dostalo zjevení od Ducha svatého, že neumře, dokud Vykupitele nespatří. I přišel, puzen Duchem svatým, do chrámu, když tam Maria a Josef přinesli Ježíše. Poznal v něm hned slíbeného Vykupitele, vzal jej na lokty své a velebil Boha slovy: »Nyní propouštíš, Pane, služebníka svého v pokoji, neboť viděly oči mé spásu tvou, kterou jsi připravil všem lidem, světlo k osvícení pohanů a k slávě lidu svého izraelského.« Potom blahoslovil Simeon Marii a Josefa a řekl Marii, matce, o Ježíšovi: »Hle, tento jest ustanoven k pádu a k povstání mnohých a za znamení, jemuž budou odpírati. A tvou duší pronikne meč.«

Tehdy byla v Jerusalemě také prorokyně Anna, vdova velikého již věku, osmdesáti čtyř let. Nevycházela téměř z chrámu a sloužila Bohu posty a modlitbami dnem i nocí. I ta velebila nyní Boha a mluvila o Ježíšovi všem, kteří očekávali vykoupění.

*) Proč se tak dělo, je pověděno na str. 46 a 47.

Útěk do Egypta a návrat.

Herodes vida, že byl oklamán od mudrců, rozhněval se náramně a dal usmrtiti všechna pachołata do dvou let — v Betlemě i ve všech jeho končinách. Domníval se, že také Ježíš bude mezi nimi.

Ale než se tak stalo, anděl Páně se ukázal ve snách Josefovi*) a řekl: »Vstaň, vezmi dítě i matku jeho a utec do Egypta. Buď tam, dokud neřeknu tobě, neboť Herodes bude hledati dítěte, aby je zahubil.« Josef tedy vstal, vzal dítě i matku jeho v noci, odešel do Egypta a byl tam až do smrti Herodovy.

Když pak umřel Herodes, hle, anděl Páně zjevil se ve snách Josefovi v Egyptě a řekl: »Vstaň, vezmi dítě i matku jeho a jdi do země izraelské, neboť umřeli ti, kteří chtěli dítě zahubiti.« I vstal Josef, vzal dítě i matku jeho a vrátil se do země izraelské, do kraje galilejského, a bydlel v městě, které slove Nazaret.

Dítě pak rostlo a sílilo, a milost boží byla v něm.

Dvanáctiletý Ježíš ve chrámě.

Maria a Josef chodívali každého roku do Jerusalema na slavnost velikonoční. Když byl Ježíš ve dvanácti letech, putoval po prvé s nimi. Po slavnosti vraceli se Josef a Maria domů. Ježíš zůstal však v Jerusalemě a oni toho nepozorovali. Domnívajíce se pak, že je v jiné družině, ušli den cesty a hledali ho mezi příbuznými a známými, a nenalezše, vrátili se do Jerusalema. Teprv třetího dne našli ho ve chrámě, an sedí mezi učiteli, poslouchá je a otazuje se jich. Žasli pak všichni, jak rozumně odpovídá. I řekla mu matka: »Synu, proč jsi nám tak učinil? Hle, my s bolestí hledali jsme tebe.« Ježíš odpověděl: »Proč jste mě hledali? Nevěděli jste, že já musím býti v tom, co jest Otce mého?« Potom se s nimi vrátil do Nazareta a byl jim poddán. Prospíval moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí.

*) Svatý Josef staral se o Pána Ježíše jako otec, ač nebyl jeho otcem, ale jen pěstounem.

2. VEŘEJNÝ ŽIVOT KRISTŮV.

Jan Křtitel.

Přibližovala se doba, kdy měl Ježíš jako Spasitel světa veřejně vystoupiti. Na rozkaz boží přišel Jan, syn Zachariášův, z pouště do krajiny jordánské, aby připravoval Spasiteli cestu do lidských duší. I kázal: »Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.« Aby pak lid ještě více k pokání a polepšení povzbudil, křtil v řece Jordáně ty, kdo byli dobré vůle.

A byl oděn v šat ze srsti velbloudí a měl pás kožený kolem beder; pokrmem jeho byly kobylinky a lesní med.

Přicházeli k němu lidé všech stavů z daleka široka, vyznávali své hříchy a byli od něho křtěni. Když pak ve svém očekávání mysli o Janovi, že by to mohl býti Vykupitel, pravil Jan: »Já křtím vás jen vodou k pokání; přijde však mocnější nežli já, jemuž nejsem hoden rozvázatí řeménky u obuvi jeho. Ten bude vás křtíti Duchem svatým a ohněm. V jeho ruce jest věječka: i vyčistí mlat svůj a shromáždí pšenici do své obilnice, plevy však bude páliť ohněm neuhasitelným.«

Křest Páně.

Jednoho dne přišel také Ježíš, kterému bylo tehdy třicet let, z Nazareta galilejského na Jordán k Janovi, aby byl pokřtěn

od něho. Ale Jan bránil mu řka: »Já mám pokřtěn býti od tebe, a ty jdeš ke mně?« Ježíš mu však odpověděl, že je to vůle boží. A Jan se již nezdráhal.

Když byl Ježíš pokřtěn, vyšel z vody. A hle, otevřela se nebesa, Duch svatý v podobě holubice sestoupil na něj a hlas s nebe zazněl: »Tento jest Syn můj milý, v kterém se mi zalíbilo.«

Půst a pokušení.

A hned byl Ježíš uveden na poušť od Ducha. Tu se postil čtyřicet dní a čtyřicet nocí. Potom zlačněl. *)

I přistoupil d'ábel, aby ho pokoušel. Řekl mu: »Jsi-li Syn Boží, rci, ať kamení toto stane se chleby.« On pak odpověděl: »Psáno jest: **) ,Ne samým chlebem živ je člověk, ale každým slovem, které vychází z úst božích.'«

Tu pojal ho d'ábel do svatého města, ***) postavil jej na vrchol chrámu a řekl mu: »Jsi-li Syn Boží, spusť se dolů, neboť psáno jest: ,Andělům svým přikázal o tobě, a na ruce uchopí

*) Pocítil hlad.

**) V Písmě sv. Starého zákona.

***) To jest do Jerusalema.

tebe, abys snad neurazil o kámen nohy své.'« Ježíš mu odpověděl: »Také psáno jest: ‚Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého.'«

Opět pojal ho ďábel na horu velmi vysokou a ukázal mu všechna království světa i slávu jejich a řekl: »Toto vše tobě dám, budeš-li se mi klaněti.« Tu řekl mu Ježíš: »Odejdi, satane, neboť psáno jest: ‚Pánu Bohu svému budeš se klaněti a jemu jediné poctu božskou vzdávati.'«

I opustil ho ďábel, a hle, andělé přistoupili a posluhovali mu.

První učedníci Ježíšovi.

Z pouště se navrátil Ježíš opět k Jordánu. Když ho Jan uzřel, řekl: »Ejhle Beránek boží, který snímá hříchy světa.« Dva učedníci, kteří byli s Janem a slyšeli to, šli za Ježíšem. Ježíš pak obrátiv se pravil jim: »Co hledáte?« Odpověděli: »Mistře, kde bydlíš?« Dí jim: »Pojďte a vizte.« Šli tedy a zůstali u něho ten den. Jeden z těchto učedníků byl Jan, druhý pak Ondřej. Tento vyhledal bratra svého Šimona a řekl mu: »Nalezli jsme Mesiáše!« — a přivedli ho k Ježíšovi. A Ježíš pohledv na něho řekl: »Ty jsi Šimon; ale budeš slouti Petr« (to jest Skála).

Druhého dne vydal se Ježíš do Galileje. Cestou setkal se s mužem, který jméno měl Filip. I řekl mu: »Pojď za mnou.« Filip vyhledal přítele svého Natanaele a s radostí mu oznamoval: »Nalezli jsme toho, o němž psal Mojžíš i proroci; jest to Ježíš z Nazareta. Pojď a viz!« Ježíš viděl Natanaele, an jde k němu; i řekl: »Hle, pravý Izraelita, v němžto není lsti.« Natanael se tázal: »Odkud mě znáš?« Ježíš odpověděl: »Prve nežli tě Filip zavolal, když jsi byl pod fíkem, viděl jsem tebe.« Natanael*) zvolal udiven: »Mistře, ty jsi jistě slíbený Mesiáš, král izraelský!«

Zázrak v Káně.

Byla pak svatba v Káně, městečku galilejském. Byla tam matka Ježíšova a byl pozván také Ježíš i učedníci jeho.

*) Druhé jeho jméno bylo Bartoloměj. Tím bývá jmenován jako apoštol.

A když se nedostávalo vína, matka Ježíšova řekla k němu: »Nemají vína.« Ježíš odpověděl: »Ještě nepřišla hodina má.« Dí matka jeho služebníkům: »Cokoli vám řekne, učíňte.« Bylo pak tam postaveno šest kamenných štoudví k umývání před jídlem a po jídle, jak u židů bylo zvykem. I řekl Ježíš po chvíli služebníkům: »Naplňte štoudve vodou.« I naplnili je až do vrchu. A Ježíš pravil: »Nyní nalijte a neste správci svatby.« I nesli. Správce svatby okusil a shledal, že je to víno velmi dobré. Nevěda však, kde se tak dobré víno vzalo, zavolal ženicha a řekl mu: »Každý dává nejprve dobré víno, potom špatnější; ale ty jsi zachoval dobré víno až dosavad.«

Tím učinil Ježíš počátek zázraků. I uvěřili v něho učedníci jeho.

Vyklizení chrámu.

Byly blízko velikonoce. I šel Ježíš do Jerusalema. Vstoupiv do nádvoří chrámového, našel tam prodavače volů a ovcí i holubů k obětem a penězoměnce. V rozhorlení nad tím udělal z provázků bič a vyhnal prodávající z chrámu i jejich voly a ovce, zprevracel stoly penězoměncům a těm, kteří prodávali

holuby, řekl: »Odneste to odtud, a nečiňte domu Otce mého domem kupeckým!«

Přítomní členové velerady*) se ho tázali: »Jakým zázrakem vykážeš se nám, že máš právo ty věci činiti?« Ježíš odpověděl ukazuje na sebe: »Zbořte chrám tento, a já ve třech dnech jej zase vzdělám.« Měl na mysli budoucí své zmrtvýchvstání. Oni však se domnívali, že mluví o skutečném chrámu, v jehož nádvoří právě s nimi byl. Proto pravili: »Čtyřicet šest let stavěn byl chrám tento, a ty že bys jej vzdělal ve třech dnech?«

Ježíš činil potom zázraky, takže mnozí uvěřili v něho.

Rozmluva s Nikodemem.

Byl pak v Jerusalemě jeden z farizeů, jménem Nikodem, člen velerady. Ten by se byl rád stal učedníkem Ježíšovým, ale bál se židů. I přišel k Ježíšovi v noci a řekl mu: »Mistře, víme, že jsi od Boha vyšel; neboť nikdo nemůže činiti těch zázraků, které ty činiš, není-li Bůh s ním.« Uznával tedy v něm slíbeného Vykupitele**) a chystal se předložit mu otázku, jak, za kterých podmínek možno vstoupiti do království jeho. Ale Ježíš ho předešel a již ho poučoval o potřebě duchovního obrození:

»Vpravdě, vpravdě pravím tobě: Nenarodí-li se kdo znova z vody a z Ducha svatého, nemůže vejíti do království božího.«

A dále pravil Nikodemovi:

(Proč přišel Vykupitel na svět?) »Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby žádný, kdo věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný.«

(Proč mnozí v něho nevěří?) »Přišlo světlo na svět, lidé však milovali více tmu nežli světlo, protože skutky jejich byly zlé. Každý zajisté, kdo činí zlé, nenávidí světla a nejde ke světlu, aby ze skutků svých nebyl usvědčen.«

*) Velerada — nejvyšší soud židovský pro záležitosti náboženské i občanské. K ní náleželi představení 24 tříd kněžských a starší lidu; doplňovala se zákoníky do celkového počtu 70 členů. V čele stáli velekněží.

**) Ovšem jen podle běžné představy židů, že totiž obnoví říši Davidovu.

Ježíš u studnice Jakubovy.

Opustiv Jerusalem zdržoval se Ježíš s učedníky svými v zemi judské a všichni šli k němu a mnozí se stali učedníky jeho. Potom opustil Judsko a jda do Galileje procházel Samařskem. I přišel k městu Sichemu. Tam byla studnice, vykopaná kdys od Jakuba, a proto i Jakubova měla jméno.*) Ježíš, jsa cestou unaven, posadil se u ní, a učedníci jeho odešli do města, aby nakoupili pokrmů.

Tu přišla žena Samaritánka vážit vody. Ježíš řekl jí: »Dej mi píti.« Žena odvětila: »Jak to, že ty, žid, žádáš ode mne píti? Vždyť já jsem Samaritánka.« Ježíš pravil jí: »Kdybys věděla, kdo je ten, jenž ti praví: ‚Dej mi píti,‘ ty bys ho prosila, a dal by ti vody živé. Každý, kdo pije z vody této, žízniti bude opět; kdo však se napije z vody, kterou já mu dám, nebude žízniti na věky.« Dí mu žena: »Pane, dej mi té vody!«

Ježíš zahovořil se s ní dál a vytkl jí při tom vlídně hříšný život její. A žena, plna studu a lítosti, pravila: »Pane, vidím, že jsi prorok.« Jsouc pak žádostiva klaněti se Bohu od té chvíle pravým způsobem, pokračovala: »Otcové naši klaněli se Bohu na této hoře« — a ukázala při tom na horu Garizim**) — »vy (židé) však pravíte, že v Jerusalemě náleží se klaněti.« Ježíš jí odpověděl: »Ženo, věř mi, že přichází hodina, kdy se nebudete klaněti Otci ani na této hoře ani v Jerusalemě. Praví ctitelé budou se klaněti Otci v duchu a v pravdě. Bůh je duch, a kdo se mu klanějí, v duchu a v pravdě mají se mu klaněti.« I pochopila žena, že Ježíš hodinou rozumí příchod Vykupitelův; proto mu řekla: »Vím, že přijde Mesiáš. Ten až přijde, oznámí nám všechno.« Ježíš pravil jí: »Já to jsem, který mluvím s tebou.«

Po těch slovech nechala žena konev svou, odešla do města a tam volala: »Pojďte a vizte člověka, který mi pověděl vše, co jsem kdy učinila. Není to Mesiáš?« — Mezitím vrátili se učedníci s pokrmy a prosili Ježíše: »Mistře, pojez.« Ale Ježíš pravil jim: »Můj pokrm jest činiti vůli toho, který mě poslal.«

*) Viz str. 23.

**) Chrám, který tam byl v době Esdrášově vystavěn, zbořili židé Samaritánům za posledních Machabejců. Samaritáni upustili po čase od modlářských zvyků svých a také očekávali Vykupitele. Byli však i potom v opovržení u Židů. Viz str. 92 a 93.

— Když tedy Samaritáni přišli k němu, prosili ho, aby pobyl u nich. I pobyl tam dva dni. Mnozí pak uvěřili v něho a pravili ženě: »Věříme nikoli již pro tvoji řeč, nebo sami jsme slyšeli a víme, že tento je vpravdě Spasitelem světa.«

Uzdravení syna úředníkovy.

Přišel pak Ježíš zase do Kány, kde byl proměnil vodu ve víno. A byl jeden úředník královský*) v Kafarnaum, jehož syn byl těžce nemocen a počínal již umírat. Ten, když uslyšel, že Ježíš přichází z Judska do Galileje, odebral se k němu do Kány a prosil ho, aby přišel a uzdravil syna jeho. Ježíš řekl mu: »Neuzříte-li zázraků, neuvěříte.« Úředník prosil ještě vroucněji: »Pane, pojd', prve než umře syn můj.« I řekl mu Ježíš: »Jdi, syn tvůj je živ.« Člověk ten uvěřil slovu, které mu pravil Ježíš, a šel. Druhého dne potkali se s ním na cestě služebníci jeho a zvěštovali mu, že syn je živ a zdrav. I tázal se jich, kdy se mu ulevilo. A oni řekli: »Včera po poledni přestala mu zimnice.« Poznal tedy otec, že to byla chvíle, kdy mu řekl Ježíš: »Syn tvůj je živ.« I uvěřil v něho sám i všecken dům jeho.

Zázračný rybolov.

Jednou, když stál Ježíš u jezera Genezaretského, hrnuli se k němu zástupové, aby slyšeli slovo boží. Uzřel pak dvě lodi podle břehu; rybáři — Šimon Petr a Ondřej, bratr jeho — vystoupivše z nich vypírali sítě. I vstoupil na jednu z nich, která patřila Šimonovi, a žádal ho, aby odrazil maličko od země. A posadiv se, učil z lodi zástupy.

Když přestal učit, řekl Šimonovi: »Zajed' na hlubinu, a rozestřete sítě k lovení.« Šimon odpověděl: »Mistře, celou noc jsme pracovali, a nic jsme nechytily, ale k slovu tvému rozestru síť.« Jeli tedy na hlubinu a zapustili sítě. Množství pak ryb, které zahrnuli, bylo tak veliké, že se jim až trhala síť. I pokynuli svým druhům, kteří byli na jiné lodi, aby přijeli a pomohli jim. Byli to Jakub a Jan. Ti připluli a naplnili obě lodi, že se téměř potopovaly.

*) Byl ve službách Heroda, který měl příjímí Antipas a byl synem Heroda, jenž povražditi dal pacholátka betlemská (Heroda Velikého). Spravoval Galileu a Pereu jen jako úředník kníže, lid však jej po starém zvyku nazýval králem jako otce jeho.

Nad tímto zázračným lovem pojal všecky úžas. Šimon Petr padl k nohám Ježíšovým a řekl: »Odejdi ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný.« Ale Ježíš pravil: »Neboj se, ode dneška lidi budeš lovit.« I přistali k zemi, opustili všechno a šli za ním.

Ježíš káže a uzdravuje v Kafarnaum.

I přišel do Kafarnaum. Byla sobota, a on vstoupiv do sbornice učil tam. A žasli nad jeho učením, nebo řeč jeho byla mocná.

Vyšed ze sbornice vstoupil do domu Šimonova a Ondřejova s Jakubem a Janem. Tchyně Šimonova pak ležela majíc zimnici. Přistoupil tedy, ujal ji za ruku a pozdvihl ji; a hned přestala zimnice. I posluhovala jim. Když pak slunce zapadlo a nastal večer, přiváděli k němu choré, a celé město shromáždilo se u dveří. I uzdravil ty, kteří byli trápeni neduhy, ať jakýmkoli, a vymítl mnoho duchů zlých.*)

Pán uzdravuje malomocného.

Ráno, jak se rozednilo, vstal Ježíš, odebral se na místo osamělé a modlil se tam. Zástupové pak hledali ho a přišli až

*) Uzdravil mnoho posedlých, to jest lidí, jež ovládal zlý duch.

k němu a zdržovali jej, aby neodcházel od nich. Ale on řekl jim: »Také jiným městům musím zvěstovati království boží, neboť k tomu jsem poslán.« I kázał ve sbornicích galilejských.

Když pak byl v jednom městě, hle, malomocný přišel, klaněl se mu a prosil ho: »Pane, chceš-li, můžeš mne očistit.« I vztáhl Ježíš ruku a dotkl se ho řka: »Chci, buď čist.« A hned byl uzdraven od svého malomocenství. Ježíš mu pravil potom: »Viz, abys toho neříkal nikomu; ale jdi, ukaž se knězi a obětuj dar, který přikázal Mojžíš.«

Uzdravení ochrnuého.

Po několika dnech přišel Ježíš opět do města svého.*) A hle, přinášeli k němu ochrnuého,**) ležícího na loži. Ježíš, vida víru jejich, řekl ochrnuému: »Buď dobré mysli, synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji.« Tu si někteří ze zákoníků pomyslili: »On se rouhá. Kdo může odpouštěti hřichy, leč Bůh sám?« Ale Ježíš, znaje smýšlení jejich, řekl: »Proč myslíte zlé věci v srdcích svých? Co je snazší — říci: ‚Odpouštějí se tobě hříchové tvoji,‘ nebo říci: ‚Vstaň a chod‘?‘ Abyste však věděli, že Syn člověka***) má na zemi moc odpouštěti hřichy, tedy — (dí ochrnuému): ‚Vstaň, vezmi lože své a jdi domů.‘« I vstal a šel domů. Vidouce to zástupové, báli se a velebili Boha.

Uzdravení muže, nemocného 38 let.

K velikonocům odebral se Ježíš opět do Jerusalema. Byl pak v Jerusalemě při ovčí bráně rybník a měl kolem patero podloubí. V těch leželo veliké množství neduživců: slepých, kulhavých, ochrnuých, kteří čekali, až se voda pohne. Anděl Páně totiž sestupoval časem do rybníka a voda se vlnila. A kdo po hnutí vody první vstoupil do rybníka, býval uzdraven, ať byl stížen neduhem jakýmkoli.

I byl tam jeden člověk, který byl nemocen již osmatřicet let. Toho Ježíš uzřev ležeti, řekl mu: »Chceš býti zdrav?« Nemocný odpověděl: »Pane, nemám nikoho, kdo by mě spustil do ryb-

*) Míněno tu Kafarnaum, které si Ježíš zvolil za východiště své činnosti v Galilei.

**) Ochrnulý = raněný mrtvicí.

***) Synem člověka nazýval Kristus Pán sebe.

níka, když se voda zvlíní; a jdu-li sám, sestupuje jiný přede mnou.« Dí mu Ježíš: »Vstaň, vezmi lože své a chod'.« A hned se uzdravil člověk ten; i vzal lože*) své a chodil.

Byla však toho dne sobota. Proto řekli židé uzdravenému: »Je sobota; nesluší se tobě nositi lože.« On pak odpověděl: »Ten, který mě uzdravil, řekl mi: ‚Vezmi lože své a chod'.« A tu se ho tázali: »Kdo je ten člověk?« I pověděl jim, že to byl Ježíš, který ho uzdravil.

Židé měli za zlé Ježíšovi, že to učinil v sobotu. Aby je přesvědčil, že má k tomu právo, řekl: »Otec můj dosavad koná skutky božské; i já je konám.«**) Tu židé k smrti na něho zanevřeli, ježto nejen rušil sobotu, nýbrž i Boha nazýval svým Otcem a činil se mu rovným. Ale Ježíš ujišťoval je tím slavněji: »Otec nesoudí nikoho, ale veškeren soud dal Synu. Přejde hodina, kdy všichni, kteří jsou v hrobech, uslyší hlas Syna Božího, a půjdou ti, kteří dobře činili, ke vzkříšení života, ti však, kteří zlé páchali, ke vzkříšení soudu.«

Volba apoštolů.

Ježíš odešel potom zase do Galileje, chodil po městech a dědinách, kázal o království božím a uzdravoval nemocné.

Stalo se pak tehdy, že vystoupil na horu a přes noc trval tam na modlitbě. A když se rozednilo, povolal k sobě učedníky své a vyvolil z nich dvanáct, jež apoštoly nazval. Byli to: Šimon Petr a Ondřej, bratr jeho, Jakub starší a bratr jeho Jan, Filip a Bartoloměj, Matouš a Tomáš, Jakub mladší, Šimon, Juda a Jidáš.

Kristova řeč horská.

Sestoupiv s hory, stanul Ježíš na rovině. Tam na něho čekalo množství lidu ze všeho Judska i z Jerusalema a z přímořských krajů, kteří přišli, aby jej poslechli a byli uzdraveni od neduhů svých. Každý hleděl se ho dotknouti, neboť moc vycházela od něho a uzdravovala všechny. A Ježíš vystoupil s těmito zástupy na horu, a když se posadil, otevřel ústa svá a učil je takto:

*) Jen rohož.

**) Ve smyslu: Otec i v den sváteční zachovává a řídí svět, který stvořil, a já činím tak s ním.

»Blahoslavení chudí duchem,*) nebo jejich jest království nebeské.

Blahoslavení tiší, neboť oni zemí vládnouti budou.

Blahoslavení lkající, neboť oni potěšeni budou.

Blahoslavení, kteří lačnějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou.

Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou.

Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.

Blahoslavení pokojní, neboť oni synové boží slouti budou.**)

Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, nebo jejich jest království nebeské.

Blahoslavení jste, když pro mne budou vás tupiti a pronásledovati a mluviti všecko zlé proti vám nepravdivě: radujte se a veselte se, neboť odplata vaše hojná jest v nebesích.«

*

»Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit zákon Mojžíšův nebo výpovědi proroků. Nepřišel jsem zrušit, ale naplnit. Pravím vám: Nebude-li hojnější spravedlnost vaše než zákoníků a farizeů, nevejdete do království nebeského.«

*

*) To jest bezelstní, prostí, dobří.

**) To jest: Bohu připodobnění budou.

»Slyšeli jste, že řečeno bylo starým:*) ,Nezabiješ!' Zákonníci to vykládají: ,Kdo by zabil, propadne soudu.' Já však pravím vám, že již každý, kdo se hněvá na bratra svého, propadne soudu. Přinášíš-li tedy dar svůj k oltáři a tam se rozpomeneš, že bratr tvůj má něco proti tobě, nechej daru svého před oltářem a jdi prve, smiř se s bratrem svým a potom teprv obětuj dar svůj.

Slyšeli jste, že bylo řečeno: ,Milovati budeš bližního (ve smyslu: přítele) svého.' Zákonníci pak z toho vyvozují: ,Nenáviděti budeš nepřítelů svého.' Ale já pravím vám: Milujte i nepřátele své, dobře číňte těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vás pronásledují a pomlouvají, abyste byli podobní Otci svému, který jest v nebesích, jenž slunci velí vycházeti na dobré i na zlé a dešť dává na spravedlivé i na nespravedlivé. Nebo milujete-li pouze ty, kteří vás milují, jakou odplatu míti budete? Zda nečiní toho i celníci?**) A budete-li pozdravovati toliko své bratry, co více činíte? Zda nečiní toho i pohané?«

*

»Mějte se na pozoru, abyste nečinili dobrých skutků jen s úmyslem, abyste byli od lidí viděni, sice nebudete míti odplaty u Otce svého, který jest v nebesích. — Když tedy dáváš almužnu, netrüb před sebou, jako činí pokrytci; vpravdě pravím vám, vzali odplatu svou. Ale když ty dáváš almužnu, ať nezví tvá levice, co činí pravice tvá, aby byla almužna tvoje v skrytě, a Otec tvůj, který vidí v skrytě, odplatí tobě. — A když se modlíte, nebud'te jako pokrytci, kteří se rádi modlí tak, aby je lidé viděli. Vpravdě pravím vám: vzali odplatu svou. Ty však když se modlíš, vejdi do pokojíka svého, zavři dveře a modli se k Otci svému v skrytě, a Otec tvůj, který vidí v skrytě, odplatí tobě. — Když pak se postíte, nebud'te jako pokrytci zasmušilí; neboť činí tak, aby zjevno bylo lidem, že se postí. Vpravdě pravím vám, vzali odplatu svou. Ty když se postíš, ať to není zjevno lidem; a Otec tvůj, jenž vidí v skrytě, odplatí tobě.«

*

*) Dávným předkům vašim.

**) Celníci neboli publikáni byli nájemci a výběrčí cla, jež náleželo k právům Římanů, jako pánů země. Byli v opovržení, ježto židé těžce nesli nadvládu římskou a pak proto, že šidili lid, kde a jak mohli. Pokládáni byli za veřejné hříšníky.

»Neskládejte sobě pokladů na zemi, kde je rez a mol kazí a kde je zloději vykopávají a kradou, ale skládejte sobě poklady v nebi, kde jich ani rez ani mol nekazí, a kde jich zloději nevykopávají aniž kradou. Nebo kde jest poklad tvůj, tam bude i srdce tvé. Nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti; buďto bude jednoho nenáviděti a druhého milovati, aneb jednoho se přidrží a druhým pohrdne. Nemůžete Bohu sloužit i mamoně.

Nepečujte přespríliš o život svůj, co byste jedli, ani o tělo své, čím byste se odívali. Není život více nežli pokrm a tělo více než oděv? Pohled'te na ptactvo nebeské! Neseje ani nežne ani neshromažďuje do stodol, a Otec váš nebeský živí je. Nejste vy dražší než ono? A pozorujte lilie polní! Nepracují a nepředou. A přec ani Šalomoun ve vši slávě své nebyl tak oděn, jako jedna z nich. Když tedy trávu polní, která dnes jest a zítra do peci vržena bývá, Bůh tak odívá, čím spíše vás, malověrní? Proto nepečujte úzkostlivě, říkajíce: Co budeme jísti, co budeme píti, čím se budeme odívat? Toho všeho pohané hledají. Ví zajisté Otec váš nebeský, že toho všeho potřebujete. Hledejte nejprve království božího a spravedlnosti jeho, a toto vše bude vám přidáno.«

*

»Nesud'te, a nebudete souzeni; neodsuzujte, a nebudete odsouzeni; odpouštějte, a bude vám odpuštěno. Dávejte, a bude vám dáno; míru dobrou a natlačenou a natřesenou a vrchovatou dají do klína vašeho; neboť jakou měrou měříte, takovou bude vám odměřeno. Proč vidíš třísku v oku bratra svého, a trámu ve svém oku nepozoruješ? Anebo kterak můžeš říci bratru svému: „Bratře, nechej, ať vyvrhnu třísku z oka tvého,“ a sám ve svém oku trámu nevidíš? Pokrytče, vyvrz nejprve trám z oka svého, a potom teprve přihlédni, abys vyvrhl třísku z oka bratra svého.«

*

»Vcházejte těsnou branou! Široká jest brána a prostranná cesta, která vede k zahynutí, a mnoho jest těch, kteří tudy vcházejí. Jak těsná jest brána a úzká cesta, která vede k životu, a málo jest těch, kteří ji nalézají!«

*

»Ne každý, kdo mi říká: »Pane, Pane,« vejde do království nebeského, ale kdo činí vůli Otce mého, který je v nebesích, ten vejde do království nebeského.«

*

»Každý, kdo slyší slova má a koná je, podoben jest muži moudrému, který postavil dům svůj na skále. I spadl příval, přišly řeky, zavály větry a obořily se na ten dům; a nepadl, ježto byl založen na skále. A každý, kdo slyší slova má, a nekoná jich, podoben jest muži pošetilému, který postavil dům svůj na písku. Spadl příval, přišly řeky, zavály větry a obořily se na ten dům. I padl a pád jeho byl veliký.«

Když dokončil Ježíš řeči tyto, užasli zástupové, neboť učil je jako ten, který má moc, a ne jako zákoníci jejich a farizeové. I sestoupil s hory a šli za ním zástupové mnozí.

Uzdravení služebníka setníkova.

Když pak vešel Ježíš do Kafarnaum, přistoupil k němu důstojník vojska, setník,*) a prosil ho: »Pane, služebník můj leží doma ochrnutý a hrozně se trápí.« I dí mu Ježíš: »Já přijdu a uzdravím ho.« Tu odpověděl setník: »Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale rci jen slovo, a uzdraven bude služebník můj.« Uslyšev to Ježíš, podivil se a řekl těm, kteří šli za ním: »Vpravdě pravím vám, nenalezl jsem tak velké víry ani v lidu izraelském. Pravím pak vám, že mnozí přijdou od východu i od západu a stolovati budou s Abrahamem, s Izákem a s Jakubem v království nebeském, synové království však budou vyvrženi do temnosti vnější; tam bude pláč a skřípění zubů.«**) A setníkovi řekl: »Jdi, a jak jsi uvěřil, staň se tobě.« A v tu hodinu byl služebník uzdraven.

*) Setník římský, tedy pohan.

**) Přemnozí z pohanů uvěří a vejdou do blaženosti nebeské, která se tu představuje obrazem hostiny. Synové (tolik jako příslušníci) království jsou Židé; jim byla přede všemi slíbena účast v království Mesiášově a tím i v blaženosti nebeské, a jim tedy také přede všemi náležela. Ti z velké části se vyloučí sami z účasti na nebeské hostině. — Protože hostiny trvávaly pozdě do noci, hodovní síň byla osvětlena, venku tma. Pláč a skřípění zubů — obraz pekelných muk.

Vzkříšení mládence v Naimu.

Potom šel Ježíš do města, které slove Naim, a šli s ním učedníci jeho a zástup veliký. Když se přiblížil k bráně města, vynášeli mrtvého, jediného syna matky, a ta byla vdova; četný zástup lidu z města šel s ní. Spatřiv ji Pán, slitoval se nad ní a řekl jí: »Neplač.« A přistoupil a dotkl se mar. Ti pak, kteří nesli, zastavili se. I řekl: »Mládenče, tobě pravím, vstaň.« Tu se posadil mládenec a počal mluvit. I dal jej matce jeho. Pojala pak všecky bázeň a velebili Boha řkouce: »Prorok veliký povstal mezi námi« a »Bůh navštívil lid svůj.«

Kající hříšnice před Pánem.

Za pobytu Ježíšova v Kafarnaum prosil ho jeden z farizeů, jménem Šimon, aby s ním pojedl. I vešel Ježíš do domu jeho a zaujal místo u stolu. A hle, žena, známá v městě jako hříšnice, dověděvši se, že Ježíš stoluje v domě farizeově, přinesla nádobu drahé masti a schýlivši se k nohám jeho, počala je slzami smáčeti a utírala je vlasy svými, líbala je a mazala mastí.

Uzřev to farizej, který ho pozval, pravil sám u sebe: »Kdyby to byl prorok, věděl by, kdo a jaká je ta žena, jež se ho dotýká.« Ale Ježíš mu řekl, obrátiv se k ženě: »Vidíš tuto ženu? Vody na nohy mé jsi nepodal,*) když jsem vešel do domu tvého, tato však slzami smáčela je a utřela vlasy svými. Políbení jsi mi nedal,*) tato však, jak vešla, nepřestala líbatí nohou mých. Olejem nepomazal jsi hlavu mou,*) tato však drahou mastí pomazala nohy mé. Proto — pravím tobě — odpouštějí se jí hříchy mnohé, že milovala mnoho.« A ženě řekl: »Víra tvá tě spasila; jdi v pokoji.«

Podobenství.

Jednoho dne byl Ježíš u moře Galilejského a zástupové mnozí sešli se k němu. I vstoupil na lodičku a posadil se, zatím co veškeren lid stál na břehu. A mluvil k nim v podobenstvích:

*) To vše se dělávalo hostu na pozdrav a na uvítanou.

O rozsevači.

»Vyšel rozsevač, aby rozséval símě. A když rozséval, padlo některé zrno vedle do cesty; bylo pošlapáno a ptáci nebeští je sezobali. Jiné padlo na skálu; vzešlo, ale uschlo, poněvadž nemělo vláhy. Jiné padlo mezi trní, a trní spolu vzrostlé je udusilo. Jiné však padlo v zemi dobrou; i vydalo užitek stonásobný.« To pověděv zvolal: »Kdo má uši k slyšení, slyš!«

I tázali se ho učedníci jeho, co to podobenství znamená. On pak řekl: »Tento jest jeho smysl: Símě je slovo boží. Tím, které padlo do cesty, rozumějí se ti, kdo slyší, ale přichází ďábel a vynímá slovo ze srdce jejich, aby věřice spaseni nebyli. Které padlo na skálu, jsou ti, kdo přijímají slovo boží s radostí, ale nemají kořene: na čas věří, a v čas pokušení odstupují. Oním, jež padlo do trní, rozumějí se ti, kteří slyšeli slovo boží, ale starostmi, bohatstvím a rozkoší života bývají udušeni a nepřinášejí užitku. A símě, které padlo v zemi dobrou, jsou ti, kteří slovo boží uchovávají v srdci dobrém a přinášejí užitek dobrých skutků.«

O koukoli v pšenici.

Potom jim předložil Ježíš jiné podobenství: »Podobno jest království nebeské člověku, který naseł dobrého semene na poli svém; a když lidé spali, přišel jeho nepřítel, naseł koukole mezi pšenici a odešel. Když pak rostlo obilí, ukázal se i koukol. Tu přistoupili služebníci k hospodáři a řekli mu: „Pane, zda nasełs na poli dobrého semene? Odkud tedy má koukol?“ On pravil jim: „Člověk nepřítel to učinil.“ I řekli mu služebníci: „Chceš, abychom šli a vytrhali jej?“ „Nikoliv,“ odpověděl, „abyste snad trhající koukol, nevytrhali spolu s ním i pšenici. Nechte, ať oboje spolu roste až do žní; v čas žní řeknu žencům: Seberte nejprve koukol a svažte jej ve snopky k spálení; pšenici však shromážděte do stodoly mé.“«

Učedníci prosili: »Vylož nám to podobenství.« A Ježíš vykládal: »Rozsevač dobrého semene je Syn člověka, pole je svět; símě dobré, to jsou spravedliví, koukol pak jsou lidé zlí; nepřítel, který ho naseł, je ďábel, žeň je konec světa, ženci pak jsou andělé. Jako tedy sbírá se koukol a ohněm pálí, tak bude při skonání světa. Syn člověka pošle anděly své. I seberou

všecky, kteří dávají pohoršení a činí nepravost, a uvrhnou je do peci ohnivé. Tam bude pláč a skřípění zubů. Spravedliví pak skvíti se budou jako slunce v království Otce svého.«

O zrně hořčičném.

A dále pravil Ježíš: »Podobno jest království nebeské zrně hořčičnému, které vzal člověk jeden a zasal na poli svém. Ono je sice nejmenší mezi všemi semeny, ale když vzroste, bývá větší než všecky byliny a dosahuje velikosti stromu, takže ptáci nebeští přilétají a hnízdí na ratolestech jeho.

O kvasu.

Podobno jest království nebeské kvasu, který vzavši jedna žena zadělala do tří měric mouky, a zkynulo všecko.

O pokladu a perle.

Podobno jest království nebeské pokladu a podobno jest i drahocenné perle.«

Utišení bouře na moři.

Uzřev pak Ježíš mnoho zástupů kolem sebe, rozkázal přelaviti se na druhý břeh. A když vstoupil na lodičku, brali se za ním učedníci jeho. A hle, bouře veliká vznikla na moři, takže se lodička pokrývala vlnami; on pak spal. I přistoupili k němu učedníci jeho a vzbudili ho řkouce: »Pane, zachovej nás, hyneme.« Dí jim Ježíš: »Co se bojíte, malověrní?« Potom vstal, přikázal větrům i moři, a nastalo ticho veliké. Lidé pak divili se řkouce: »Kdo je to, že ho větrové i moře poslouchají?«

Vzkříšení dcery Jairovy.

Když pak se vrátil Ježíš a přišel do Kafarnaum, přistoupil k němu představený synagogy, jménem Jair, padl k nohám jeho a prosil úpěnlivě: »Pane, dcera má právě skonala; ale pojď, vlož na ni ruku svou, a bude žít.« I vstal Ježíš a šel za ním i učedníci jeho.

A hle, žena, která nemocí trpěla dvanácte roků, přistoupila od zadu a dotkla se třepení*) roucha jeho, neboť řekla sama u sebe:

*) Na cípech svrchního šatu (pláště) byly třapce. Byly-li hořejší cípy na prsou zkříženy a přehozeny přes ramena visely po zádech, mohla se žena ve shluku lidí dotknouti třepení nenápadně.

»Dotknu-li se jen roucha jeho, budu uzdravena.« Ale Ježíš obrátil se a pravil jí: »Buď dobré mysli, dcero, víra tvá tě uzdravila.« I byla zdráva od té hodiny.

Přišel pak Ježíš do domu představeného a spatřiv zástup hlučící,*) řekl: »Odejděte, neboť neumřela dívka, ale spí.« I posmívali se mu. A když byl vypuštěn zástup, vešel a ujal ji za ruku. I vstala dívka. A roznesla se pověst o tom po celém kraji.

Poslání apoštolů.

Potom obcházel Ježíš města i vesnice, hlásaje evangelium o království božím a uzdravuje všelikou nemoc i všeliký neduh. Jednou uzřev zástupy, pojal lítost nad nimi, že byli jako ovce, nemající pastýře. Tehdy pravil učedníkům svým: »Žeň sice jest mnohá, ale dělníků málo. Proste tedy Pána, aby poslal dělníky na žeň svou.«

A přivolav k sobě apoštoly, dal jim moc uzdravovati všelikou nemoc i všeliký neduh a poslal je po dvou, přikázav jim takto:

»Jděte a hlásejte: ‚Přiblížilo se království nebeské!‘ Nemocné uzdravujte, mrtvé křiste, malomocné očišťujte, zlé duchy vymí-

*) Byli tu již hudebníci, plačící ženy (obojí byli najímáni k pohřbu) a lidé z příbuzenstva i ze sousedství. Pohřeb konával se brzy po úmrtí. Ještě týž den.

tejte.*) Neopatřujte si zlata ani stříbra na cestu, neboť hoden jest dělník mzdy své. Vcházejíce do domu pozdravte: „Pokoj domu tomuto.“ A bude-li dům ten hoden, přijde pokoj váš na něj. Kde vás nepřijmou a neposlechnou řeči vašich, tu vycházejíce setřeste prach s nohou svých.***) Vpravdě pravím vám: „Lehčeji bude zemi sodomské v den soudný než městu tomu.“

Hle, já posílám vás jako ovce mezi vlky. Ale nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, duši však zabíti nemohou; bojte se spíše toho, jenž může duši i tělo zatratiti do pekla. Zda neprodávají dvou vrabců za penízek? A nespadne z nich ani jeden na zem bez dopuštění Otce vašeho. U vás však jsou sečteny i vlasy na hlavě. Nebojte se tedy!

Každého, kdo mě vyzná před lidmi, vyznám i já před Otcem svým, který jest v nebesích. Kdo by však mě zapřel před lidmi, toho zapru i já před Otcem svým, který jest v nebesích. — Kdo miluje otce nebo matku více než mne, není mne hoden, a kdo miluje syna nebo dceru více než mne, není mne hoden. A kdo neběře kříže svého a nenásleduje mne, není mne hoden. — Kdo vás přijímá, mne přijímá; kdo pak přijímá mne, přijímá toho, který mě poslal. Kdokoli by vám podal číši vody studené, vpravdě pravím vám, neztratí odplaty své.«

I vyšli a chodili po vesnicích, zvěstující evangelium a uzdravující všudy.

Smrt Jana Křtitele.

V Galilei panoval tehdy Herodes,***) syn onoho Heroda, který dal povraždití pacholátka betlemská. Za manželku pojal chof bratra svého, jménem Herodiadu, ač byl muž její posud na živě. Jan Křtitel mu to vytýkal řka: »Není dovoleno tobě míti manželku bratra svého.« Herodes neodvážil se usmrtiti ho, věda, že je to muž spravedlivý a svatý; bál se také lidu, protože ho měli za proroka. Ale dal jej vsaditi do vězení. Herodias pak nenáviděla Jana a byla by ho ráda zahubila. Přišel čas k tomu příhodný. Herodes vystrojil v den svých narozenin hostinu svým velmožům. Když pak tam vešla dcera Herodiady a tančila, zalíbila se Herodovi i těm, kteří s ním stolovali. Král řekl dívce: »Žádej, co chceš, a dám tobě.« A přísáhl jí: »Začkoli požádáš, dám tobě, byť to byla polovice mého království.« Ona pak vyšla a tázala se matky své, zač má žádati. Ta řekla: »Za hlavu Jana Křtitele.« I vrátila se dcera s chvatem ke králi a pravila: »Chci, abys mi dal ihned hlavu Křtitelovu.« Tu se král zarmoutil. Pro přísahu svoji však a pro spolehodovníky nechtěl ji oslyšeti, ale poslav vojína

*) Viz poznámku na str. 115.

**) Jako by půda města toho byla poskvrněna.

***): Viz poznámku na str. 114.

osobní strážce rozkázal přinésti hlavu Janovu. Vojín tedy stal Jana v žaláři a přinesl hlavu jeho na míse a dal ji dívce, dívka pak dala ji matce své.

Když to uslyšeli učedníci Janovi, přišli a pochovali tělo jeho. Šli pak a pověděli to Ježíšovi.

Nasycení pěti tisíc lidí.

I sešli se apoštolé k Ježíšovi vracejíce se ze svého poslání a vypravovali mu vše, co činili a čemu učili. Byly však blízko velikonoce. Lid se proudem ubíral k Jerusalemu a zacházel k Pánu. Ježíš řekl apoštolům: »Pojďte v soukromí na místo osamělé a odpočiňte si trochu.« Vstoupili tedy na loď a odebrali se za moře Galilejské.

Ale lidé viděli, kam se plaví, a šli za ním po břehu. A když pozdvihl Ježíš oči, spatřil zástup veliký. I přijal je a mluvil jim o království božím a uzdravoval ty, kteří toho potřebovali.

Den však se počal nachylovati. Tu přistoupili k Ježíšovi učedníci jeho a řekli mu: »Rozpusť zástupy, ať odejdou do okolních dvorců a vesnic a nakoupí si pokrmů.« Ježíš se tázal: »Kolik chlebů máte?« Ondřej mu odpověděl: »Je tu jeden pacholík, který má pět chlebů ječných a dvě ryby. Ale co je to na

tak mnohé?« Tedy řekl Ježíš: »Rozkažte lidu, ať se posadí.« I posadilo se mužů počtem asi pět tisíc. Tu Ježíš vzal chleby a díky učiniv rozdal sedícím; podobně i z ryb, kolik chtěli. Když pak se nasýtili, řekl učedníkům svým: »Sebeřte pozůstalé drobty, ať nepřijdou nazmar!« I nasbírali jich dvanácte košů. — Lidé vidouce zázrak, který učinil Ježíš, pravili: »To jest jistě ten prorok, který má přijíti na svět.« A že slíbený Vykupitel podle jejich představ měl býti králem, zamýšleli vésti Ježíše do Jerusalema a tam jej králem učiniti. Ale Ježíš, věda to, uchýlil se na horu sám jediný. V noci pak se přeplavil s učedníky svými nazpátek, a když nastal den, odebrali se do Kafarnaum.

Pán přislubuje nejsvětější svátost.

Ráno lid, který byl za mořem, neviděl tam Ježíše ani učedníků jeho. Vstoupili tedy na lodi a dostali se do Kafarnaum, hledající Ježíše. Nalezli ho ve sbornici. A tu řekli jemu: »Mistře, kdy jsi sem přišel?« Ježíš odpověděl: »Hledáte mě proto, že jste jedli z chlebů a nasýtili se. Usilujte nikoliv o pokrm pomíjející, nýbrž o pokrm, který zůstává k životu věčnému, který vám dá Syn člověka.« I řekli: »Pane, povždy nám dávej ten chléb.« Ježíš pravil jim: »Já jsem chléb živý, který s nebe sestoupil. Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky. A chléb, který já dám, tělo mé jest, jež dám za život světa.«

Tu se hádali vespolek řkouce: »Kterak může dáti nám tělo své k jídlu?« Ale Ježíš pravil jim: »Vpravdě, vpravdě pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím (pro nebe) v den poslední. Neboť tělo mé vskutku jest pokrm a krev má vskutku jest nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, přebývá ve mně a já v něm. Jako mne poslal živý Otec a já živ jsem skrze Otce, tak i ten, kdo požívá mne, živ bude skrze mne. Toť jest chléb, který s nebe sestoupil. Ne jako otcové vaši jedli na poušti manu a zemřeli — kdo jí chléb tento, živ bude na věky.«

Z učedníků jeho pak mnozí řekli: »Tvrdá je to řeč; kdo ji může poslouchati?« A odešli a nechodili s ním od té doby. Řekl tedy Ježíš ke dvanácti: »Chcete i vy odejíti?« Petr odpověděl: »Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného, a my jsme uvěřili a poznali, že ty jsi Kristus, Syn Boží.«

Uzdravuje hluchoněmého.

Když opět Ježíš dlel na východním břehu moře Galilejského, přivedli mu hluchoněmého a prosili ho, aby na něj vložil

ruku. Ježíš pojav jej stranou od zástupu, vložil prsty své v uši jeho, naslinil prst a dotkl se jazyka jeho; pohlédl pak k nebi, vzdechl a pravil: »Efeta«, to jest »Otevři se«. A hned se mu otevřel sluch a rozvázal se mu jazyk, i mluvil správně. Prikázal jim pak Ježíš, aby nikomu o tom neříkali. Ale čím více jim prikazoval, tím více to rozhlašovali. A divili se nadmíru řkouce: »On všecko dovede; i hluchým dává slyšeti a němým mluvití.«

Petrovo vyznání.

Přišel pak do krajin Cesareje Filipovy, otázal se Ježíš učedníků svých: »Za koho mají lidé Syna člověka?« I řekli mu: »Jedni za Jana Křtitele, jiní za Eliáše, jiní za Jeremiáše nebo za jednoho z proroků.« Dí jim Ježíš: »A za koho vy mě máte?« Šimon Petr odpověděl: »Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.« A Ježíš řekl na to: »Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův! To ti zjevil Otec můj, který je v nebesích. A já pravím tobě: Ty jsi Petr, to je skála; na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné ji nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského: cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.«

Proměnění Páně.

Po šesti dnech pojal Ježíš Petra, Jakuba a Jana, vedl je na vysokou horu a proměnil se před nimi. Tvář jeho zaskvěla se jako slunce a roucho jeho zářilo bíle jako sníh. A hle, ukázali se Mojžíš a Eliáš rozmlouvající s ním. Tu promluvil Petr a řekl Ježíšovi: »Pane, dobře jest nám zde; chceš-li, uděláme tu tři stánky: tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden.« Když ještě mluvil, hle, oblak světlý zastínil je a z oblaku zazněl hlas: »Tento je Syn můj milý, v kterém se mi zalíbilo; toho poslouvejte!« Jak to apoštolé slyšeli, padli na tvář a báli se velmi. I přistoupil Ježíš, dotkl se jich a pravil: »Vstaňte, nebojte se!« Pozdvihli tedy oči, ale neviděli nikoho, než Ježíše samotného. Když pak sestupovali s hory, prikázal jim Ježíš: »Nepovídejte nikomu, co jste viděli, dokud Syn člověka nevstane z mrtvých.« I podrželi to u sebe, ač se ptali, co by znamenalo to ,Dokud nevstane z mrtvých.«*)

*) Křesťanská tradice označuje horu Tábor v Galilei jako dějiště této události.

O pokoře, o pohoršení.

A když přišli do Kafarnaum, přistoupili učedníci k Ježíšovi a řekli: »Kdo je větší v království nebeském?« A Ježíš zavolal k sobě pachole, postavil je prostřed nich a řekl: »Vpravdě pravím vám: Neobrátíte-li se a nebudete-li jako děti, nevejdete do království nebeského. Kdo se tedy poníží jako pachole toto, ten jest větší v království nebeském. A kdo přijme jedno pachole takové pro jméno mé, mne přijímá. Kdo by však pohoršil jednoho z maličkých, kteří ve mne věří, tomu bylo by lépe, aby kámen mlýnský zavěšen byl na hrdlo jeho a on pohroužen byl do hlubokosti mořské. Hled'te, abyste nezanedbávali žádného z maličkých a tak nezavinili jeho zkázu: neboť pravím vám, že andělé jejich stále patří na tvář Otce mého, který jest v nebesích.«

O bratrském napomenutí. Moc svazovací a rozvazovací.

Dále pravil Ježíš: »Zhřešil-li proti tobě bratr tvůj, domluv mu soukromě. Poslechne-li tě, získal jsi bratra svého; pakli neposlechne, přiber si ještě jednoho nebo dva. Nebude-li jich

dbáti, pověz církvi;*) neposlechne-li však ani církve, budiž tobě jako pohan a veřejný hříšník. Vpravdě pravím vám: Cokoli svážete na zemi, bude svázáno na nebi, a cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.«

Povinnost odpouštětí. O nemilosrdném služebníku.

Tu přistoupil k němu Petr a řekl: »Pane, kolikrát mám odpustiti bratru svému, zhřeší-li proti mně? Sedmkrát?« Dí mu Ježíš: »Ne sedmkrát, ale sedmdesátsedmkrát. Podobno jest totiž království nebeské králi, který chtěl účtovati se služebníky svými.**) A když počal účtovati, přivedli mu jednoho, který mu byl dlužen deset tisíc hřiven.†) Když pak neměl čím zaplatit, rozkázal jej pán jeho prodati, též manželku jeho i děti a vše, co měl. Ale služebník ten padl před ním a prosil ho: ‚Poshověj mi, a všechno zaplatím tobě.‘ I slitoval se pán nad služebníkem oním, propustil ho a dluh mu odpustil. Vyšel pak služebník ten, našel jednoho ze spoluslužebníků, který mu byl dlužen sto denárů.††) I chopil se ho a hrdloval se s ním řka: ‚Zaplat, cos dlužen.‘ Tu padl člověk ten před ním a prosil ho: ‚Poshověj mi, a všechno zaplatím tobě.‘ On však nechtěl, ale dal jej do žaláře; tam měl býti, dokud by nezaplatil. Uzřevše pak druzí služebníci, co se událo, zarmoutili se velmi a pověděli to pánu svému. Tu zavolal ho pán a řekl mu: ‚Služebníku nehodný, všechn dluh odpustil jsem tobě, poněvadž jsi mě prosil; neměl jsi se tedy také ty slitovati nad spoluslužebníkem svým, jako já jsem se slitoval nad tebou?‘ I rozhněval se a dal jej mučitelům, dokud by nezaplatil všeho dluhu.

Tak« — končil Ježíš — »i Otec můj nebeský učiní vám, neodpustíte-li jedenkaždý bratru svému ze srdcí svých.«

Vyslání učedníků. Jejich návrat.

Chystaje se jíti do Jerusalema údolím jordánským na slavnost stánků, vyvolil Pán k dosavadním dvanácti apoštolům ještě

*) Sboru, obci věřících.

**) Podle našeho způsobu vyjadřování spíše bychom řekli »se svými poddanými a dlužníky«.

†) Hřivna byla určitá váha kovu. Hřivna stříbra (jako peníze, platidlo) měla 43.65 kg. V našich penězích a dle nynější ceny stříbra (1 gram za 50 haléřů) by stála 21.825 Kč.

††) Denár (stříbrný) vážil 3.9 gramu. Dnes by měl ceny asi 2 Kč.

dvaasedmdesát učedníků a poslal je po dvou před sebou do těch míst, kam hodlal sám přijíti. Pravil jim: »Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo však mnou pohrdá, pohrdá tím, který mě poslal.«

Sešlo se pak těch dvaasedmdesát k němu, když byl v končinách Jericha, a vypravovali s radostí: »Pane, také zlí duchové*) se nám poddávají ve jménu tvém.« I řekl jim: »Z toho se neradujte, že se vám poddávají duchové, ale radujte se, že jména vaše zapsána jsou v nebesích.« A potom promluvil plesaje: »Velebím tebe, Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými a zjevil jsi je maličkým. Pojďte ke mně všichni, kteří se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím. Vezměte jho mé na sebe a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem; a naleznete pokoj duším svým, neboť jho mé je sladké a břímě mé jest lehké.«

O milosrdném Samaritánu.

A hle, jeden zákoník vstal, aby ho pokoušel. Tázal se: »Mistře, co mám činit, abych obdržel život věčný?« Ježíš řekl mu: »Co jest psáno v zákoně? Kterak tam čteš?« On odpověděl: »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce, z celé duše a ze vší síly i ze vší mysli, a bližního**) svého jako sebe samého.« I pravil mu Ježíš: »Dobře jsi odpověděl. To čin a živ budeš.« On však, aby se nezdálo, že se ptal bez příčiny, tázal se: »A kdo je můj bližní?« Tu se ujal slova Ježíš a příkladem vyložil, že bližní je každý člověk, i nepřítel. Řekl: »Člověk jeden šel z Jerusalema do Jericha a upadl mezi lotry. Ti jej oloupili, zranili a potom odešli polomrtva ho zůstavivše. I přihodilo se, že kněz jeden šel tou cestou; a uzřev jej pominul. Podobně i levita přiblížil se k tomu místu; a uzřev jej pominul. Samaritán však jeden, jda tudy a uzřev jej, pohnul se milosrdenstvím. Přistoupil k němu, nalil na rány jeho oleje a vína a ovázal je; potom jej vložil na soumara***) svého, dopravil do hospody a měl o něj péči. Druhého dne vyndal dva denáry a dal je hospodskému řka: ‚Měj o něj péči, a co nad to vynaložíš, já ti nahradím, až se budu vraceti.‘«

A obrátiv se k zákoníkovi tázal se Ježíš: »Kdo z těch tří

*) Viz poznámku na str. 115.

**) Ve Starém zákoně bylo slovo bližní souznačné se slovem přítel.

***) Zvíře, nosící na sobě břemena, ať je to kůň, mezek, osel nebo velbloud.

zdá se tobě bližním tomu, jenž upadl mezi lotry?« On odpověděl: »Ten, který mu prokázal milosrdenství.« I řekl mu Ježíš: »Jdi a čin i ty podobně!«

Maria a Marta.

Potom vešel Ježíš do městečka Betanie, a dvě sestry — Maria a Marta — přijaly jej do domu svého. Maria se posadila k nohám Páně a poslouchala slova jeho. Ale Marta se zabírala hojnou obsluhou. Přistoupivši pak k němu, pravila: »Pane, nevidíš, že sestra má nechala mě samu sloužiti? Řekni jí, ať mi pomůže.« Ježíš však odpověděl: »Marto, Marto, pečlivá jsi a děláš si mnoho starostí! Jen jedno jest potřebné. Maria nejlepší stránku vyvolila, která nebude odňata od ní.«

Ježíš na slavnosti stánků v Jerusalemě.

O slavnosti stánků hledali v Jerusalemě židé Ježíše, a bylo mnoho šepotu o něm v zástupu. Jedni říkali: »Dobrý jest,« jiní však pravili: »Nikoli; svádí lid.« Ale nikdo nemluvil o něm zjevně pro strach před židy. Když pak byla již slavnost v polovici, Ježíš vešel do chrámu a učil.

Uči.

V poslední den slavnosti nesl kněz — jako vždy o těchto svátcích — vodu ve zlaté nádobě z rybníka Siloe v slavném průvodu k oltáři zápalů, kde ji vylil za hlaholu hudby a zpěvu. Dělo se tak na památku, že Bůh na poušti dal Izraelským vodu ze skály. Ježíš stál ve chrámě, a když byl obřad ukončen, volal: »Žízni-li kdo, pojd' ke mně a pij!«

Druhého dne přišel zase do chrámu, veškeren pak lid přicházel k němu. A tu, ještě pod dojmem slavnostního osvětlení chrámového nádvoří o večerech svátků právě skončených, pravil Ježíš: »Já jsem světlo světa. Kdo mě následuje, nebude choditi ve tmě, ale bude míti světlo života.«

A dále promlouval: »Vpravdě, vpravdě pravím vám: Buď-li kdo zachovávatí slovo mé, neumře na věky.«*) I řekli mu židé: »Což jsi ty větší než otec náš Abraham? A i ten umřel. Také proroci zemřeli. Kým činíš sebe samého?« Ježíš odpověděl: »Abraham, otec váš, zaplesal, když mu bylo dáno zaslíbení o mně. I viděl den můj**) a radoval se.« Tu pravili židé: »Padesát let ti ještě není, a Abrahama jsi viděl?« Ježíš řekl jim: »Vpravdě, vpravdě pravím vám: Prve než Abraham byl, jsem já.«***) I chápali se kamení, aby házeli na něho. Ale Ježíš se skryl a vyšel z chrámu.

Uzdravuje slepého od narození.

V sobotu po slavnosti stánků, když vycházel Ježíš s učedníky z chrámu, spatřil člověka slepého od narození. I smísil slinu se zemí, pomazal oči slepého a řekl mu: »Jdi, umyj se v rybníce Siloe.« On odešel, umyl se a viděl. Když se vrátil a vešel do chrámu, tázali se ho farizeové, kterak se stalo, že prohlédl. On odpověděl: »Ten člověk, který slove Ježíš, udělal bláto, pomazal oči mé a řekl mi: „Jdi k rybníku Siloe a umyj se.“ Já šel, umyl jsem se a vidím.« Pravili mu tedy opět: »Co soudíš o něm?« On pak řekl: »Je to prorok.« I nevěřili židé, že byl slepý a prohlédl. Povolali tedy rodiče jeho a tázali se jich: »Je tohle váš syn? A byl slepý od narození? Jak to tedy,

*) To jest: Nebude zavržen, ale bude žíti věčně v nebeské blaženosti.

**) Smysl: Dočkal se (v předpekli) mého příchodu na svět.

***) Jako Bůh byl Ježíš od věčnosti, jest věčný.

že nyní vidí?« Rodiče jeho odvětili jim: »Víme, že je to náš syn a že se narodil slepý. Ale jak se stalo, že nyní vidí, a kdo mu otevřel oči, my nevíme. Jeho se ptejte! Má léta, ať sám mluví za sebe.« Farizeové opět ho tedy zavolali a tázali se ho: »Kterak ti otevřel oči?« Odpověděl jim: »Už jsem vám to pověděl. Proč to chcete slyšeti znova? Chcete se i vy státi učedníky jeho?« I spílali mu a řekli: »Tys učedníkem jeho, my jsme učedníky Mojžíšovými. My víme, že Mojžíšovi mluvil Bůh, o tomto však nevíme, odkud jest.« On pak odvětil: »To je věru divná věc, že vy nevíte, odkud jest. Kdyby nebyl od Boha, nemohl by otevřít oči slepému od narození.« Tu oni pravili: »Všecek jsi se v hříchu narodil, a nás poučuješ?« I vyvrhli ho ven. Ježíš šel mu vstříc a řekl: »Věříš v Syna Božího?« On odpověděl: »Kdo je to, Pane, abych věřil v něho?« A Ježíš pravil mu: »Vždyť ho vidíš; jest to ten, který s tebou mluví.« On pak řekl: »Věřím, Pane.« A padl před ním a klaněl se mu.

Ježíš, dobrý pastýř.

Tehdy pravil Ježíš k farizeům, kteří byli vůdci, pastýři lidu, ale takovými, že jeho štěstí neleželo jim upřímně na srdci: »Já jsem pastýř dobrý. Dobrý pastýř dává život za ovce své. Pastýř najatý však, jehož nejsou ovce vlastní, vida blížiti se vlka, opouští ovce a utíká; a vlk lapá a rozhání ovce. Já jsem pastýř dobrý; znám ovce své, a ony znají mne. Já život svůj dávám za ovce své. Mám ještě jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince; i ty musím přivést, a bude jeden ovčinec a jeden pastýř.«

Pán učí modlitbě.

I stalo se, že se Ježíš na jednom místě*) modlil. Když přestal, řekl mu jeden z učedníků: »Pane, nauč nás se modlití.« A Ježíš řekl jim: »Když se modlíte, modlete se takto: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvět se jméno tvé! Přijď království tvé! Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi! Chléb náš vezdejší dej nám dnes! A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme vinníkům svým! A neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás od zlého!«

*) Podle tradice (ústního podání) bylo to na hoře Olivetské.

A dále pravil: »Někdo z vás bude míti přítele. Ten přijde o půlnoci k příbytku jeho a zavolá: ‚Půjč mi tři chleby, neboť známý můj přišel z cesty ke mně, a já nemám, co bych mu předložil.‘ Onen mu však bude z vnitřka odpovídati: ‚Nečín mi obtíže; dveře jsou již zavřeny a dítky mé jsou se mnou na loži; nemohu vstáti a dáti tobě.‘ Ale nepřestane-li tlouci, pravím vám: Ač nevyhoví mu proto, že jest přítelem jeho, přece pro neodbytnost jeho zvedne se a dá mu, kolik potřebuje. — I já pravím vám: Proste a bude vám dáno, hleďte a naleznete, tlucte a bude vám otevřeno; neboť každý, kdo prosí, dostane, kdo hledá, nalézá, a tomu, kdo tluč, bude otevřeno. Kdo z vás podá synu svému kámen, když ho bude prositi o chléb? Anebo za rybu, a místo ryby dá mu hada? Jestliže tedy vy, jsouce zlí, umíte dobré dary dávati dětem svým, čím spíše Otec váš nebeský dá dobré věci těm, kteří ho prosí!«

O lakotě.

Jednou kdosi ze zástupu pravil Ježíšovi: »Mistře, řekni mému bratru, ať se rozdělí se mnou o dědictví.« Ježíš mu odpověděl: »Člověče, kdo mě ustanovil nad vámi soudcem a děličem?«

A všechněm pravil: »Chraňte se všeliké lakoty, neboť hojnost majetku nezachová člověku života.«

A pověděl jim podobenství: »Jednomu člověku bohatému přineslo pole hojnou úrodu. I přemýšlel sám u sebe: „Co učiním? Vždyť nemám, kde bych složil úrodu. Tohle učiním: Zbořím stodoly své, vystavím větší a tam složím úrodu i všecko zboží svoje. Potom řeknu své duši: Máš mnoho zboží na mnoho let; odpočívej, jez, pij, vesel se!“ I řekl mu Bůh: „Pošetilče, této noci požádám duše tvé od tebe, a čím bude, cos připravil?“ Takový jest ten, kdo shromažďuje poklady sobě a není bohat před Bohem.«

Podobenství o fíkovém stromě.

Jindy, maje na mysli shovívavost boží, pověděl Ježíš toto podobenství: »Kdosi měl fíkový strom štípený ve své vinici a po tři léta přicházel hledat na něm ovoce, ale nenalézal. I řekl vinaři: „Vytni ho; k čemu zabírá půdu?“ Ale ten odpověděl: „Pane, ponechej ho ještě tohoto léta; okopám jej a ohnojím, snad přece ponese ovoce; pakli ne, potom jej vytněš.“«

Ježíš na slavnosti posvěcení chrámu.

Byla pak v Jerusalemě slavnost posvěcení chrámu.*) Ježíš také na ni přišel. I obstoupili ho židé v nádvoří chrámovém a pravili mu: »Dokavad držeti budeš duši naši v napětí? Jsi ty Kristus? Pověz nám to zjevně.« Ježíš odpověděl: »Řekl jsem vám to a nevěříte. Skutky, které já činím ve jménu Otce svého, ty vydávají svědectví o mně. Já a Otec jedno jsme.« Tu se chápali kamení, aby ho kamenovali. Ježíš pravil jim: »Mnoho skutků dobrých ukázal jsem vám od Otce. Pro který z nich mě kamenujete?« Židé odvětili: »Pro dobrý skutek tě nekamenujeme, nýbrž pro rouhání, totiž že ty — člověk — děláš se Bohem.« Ale Ježíš řekl: »Nečiním-li skutků Otce svého, nevěřte mi; činím-li je však, a nechcete věriti mně, skutkům věřte.« Tu chtěli se ho zmocniti. Ale on ušel z rukou jejich a odebral se za Jordán.

*) Viz str. 97.

Podobenství o ztracené ovci.

Přibližovali se pak k Ježíšovi celní a hříšníci, aby ho slyšeli. Ale farizeové a zákoníci reptali řkouce: »On přijímá hříšníky a jí s nimi.« I pověděl jim podobenství: »Kdo z vás, jenž má sto ovec a jednu z nich ztratí, nenechá devětadevadesáti na poušti a nejde po té, která se ztratila, až ji nalezne? A když ji nalezne, vloží ji s radostí na ramena svá a přijde domů svolá přátele a sousedy a řekne jim: ‚Radujte se se mnou, neboť jsem našel ovci svou, která se byla ztratila.‘ Tak, pravím vám, větší bude radost v nebesích nad jedním hříšníkem pokání činícím, než nad devětadevadesáti spravedlivými, kteří pokání nepotřebují.«

O marnotratném synu.

Ježíš pravil dále: »Jeden člověk měl dva syny. Mladší z nich řekl otci: ‚Otče, dej mi díl statku, který na mě připadá.‘ I rozdělil jim majetek. Po nemnoha dnech syn mladší sebrav vše, odešel do krajiny daleké a tam promarnil jmění své, živ jsa prostopášně. Když utratil všecko, nastal v té krajině hlad, a on počal trpěti nouzi. Šel tedy a přidržel se jednoho hospodáře;

ten poslal jej do dvora svého, aby pásal vepře. A byl by se rád nasytil z toho, čím vepře krmili, ale nikdo mu nedával. Tehdy probudila se v něm lítost nad tím, co učinil. Řekl si: ‚Kolik nádeníků v domě otce mého má hojnost chleba, a já zde hynu hladem. Půjdu a vrátím se k otci svému a řeknu: Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; již nejsem hoden slouti synem tvým. Učiň mne jako jednoho ze svých nádeníků.‘ A vstav šel k otci svému. Když pak byl ještě podál, otec jeho spatřil jej a byl hnut milosrdenstvím; i běžel, objal ho a políbil. Tu řekl syn: ‚Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; již nejsem hoden slouti synem tvým.‘ Otec však rozkázal služebníkům: ‚Rychle přineste roucho nejlepší, oblecte ho a dejte mu prsten na ruku i obuv na nohy; a zabijte tele tučné a jezme a veselme se, neboť tento syn můj byl mrtev a zase ožil, byl ztracen a jest nalezen.‘«

O boháči a Lazarovi.

Farizeům, kteří byli lakomí, vypravoval Ježíš toto podobství: »Byl jeden člověk bohatý. Odíval se v purpur*) a kment**) a hodoval každého dne skvostně. Jeden pak žebrák, jménem Lazar, ležel u vrat jeho pln vředů a žádal se nasytiti z drobtů, které padaly se stolu boháčova, ale nikdo mu nedával. A přicházeli psi a lízali vředy jeho.

I stalo se, že ten žebrák umřel a donesen byl od andělů do lůna Abrahamova;***) a zemřel i boháč a přišel do pekla. Když pak v mukách pozdvihl oči, spatřil Abrahama zdaleka a Lazara v lůně jeho. I zvolal: ‚Otče Abrahamo, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí aspoň konec prstu ve vodě a ochladí jazyk můj, neboť se trápím v tomto plameni.‘ Ale Abraham řekl jemu: ‚Synu, rozpomeň se, žes obdržel věci dobré v životě svém a Lazar věci zlé; nyní pak on se zde těší, ty však se trápíš. A mimoto je mezi námi a vámi veliká propast, abychom my nemohli k vám, a vy abyste nemohli k nám.‘ I řekl boháč: ‚Prosím tě tedy, abys ho poslal do domu otce

*) Vzácná vlněná látka, zbarvená purpurem, to jest tmavočerveně.

**) Viz str. 28.

***) K Abrahamovi; tam, kde byla duše Abrahamova, očekávajíc bez bolesti vykoupení — do předpekli. Mluva dalšího vypravování jest obrazná!

mého, neboť mám pět bratrů; ať jim dá výstrahu, aby také oni nepřišli sem, v místo muk.' Ale Abraham řekl jemu: 'Mají Mojžíše a proroky; těch ať poslouchají.' On však pravil: 'Těch ovšem nedbají, otče Abrahame, ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činiti pokání.' Abraham odpověděl: 'Neposlouchají-li Mojžíše a proroků, neuvěří, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.'«

Vzkříšení Lazara.

Byl pak v Betanii nemocen Lazar, bratr Marie a Marty. Sestry jeho poslaly tedy k Ježíšovi. Vzkazovaly mu: »Pane, ten, kterého miluješ, je nemocen.« Uslyšev to Ježíš, řekl: »Nemoc ta není k smrti, ale k slávě boží, aby Syn člověka byl oslaven skrze ni.« A zůstal na místě, kde právě meškal, ještě dva dni. Potom řekl učedníkům svým: »Lazar, přítel náš, spí; půjdu, abych ho ze sna probudil.« I řekli mu učedníci jeho: »Pane, spí-li, bude zdrav.« Ale Ježíš řekl to o smrti jeho, oni však mysleli, že mluví o pouhém spánku. Tu tedy řekl jim zjevně: »Lazar umřel; ale pojd'me k němu.«

Když přišel Ježíš do Betanie, ležel Lazar už čtyři dni v hrobě. A byli tam mnozí z příbuzných a známých, aby sestry potěšili. Marta, jak uslyšela, že Ježíš přichází, vyšla mu naproti a řekla mu: »Pane, kdybys byl zde býval, bratr můj nebyl by zemřel. Však i nyní vím, že začkoli požádáš, dá tobě Bůh.« Dí jí Ježíš: »Vstane zase bratr tvůj.« Dí jemu Marta: »Vím, že vstane při vzkříšení v den poslední.« Řekl jí Ježíš: »Já jsem vzkříšení a život; kdo věří ve mne, byť umřel, živ bude. Věříš tomu?« Odpověděla: »Ano, Pane, já jsem uvěřila, že ty jsi Kristus, Syn Boha živého, který jsi přišel na tento svět.«

Po těchto slovech odešla a zavolala sestru svou Marii potají řkouc: »Mistr je zde a volá tebe.« Maria vstala rychle a šla k němu. Ti pak, kdo byli s ní v domě a ji těšili, šli za ní pravíce: »Jde ke hrobu, aby tam plakala.« Když tedy Maria přišla k Ježíšovi, padla mu k nohám a řekla plačíc: »Pane, kdybys byl zde býval, bratr můj nebyl by umřel.« Ježíš vida plakati ji i židy, kteří s ní přišli, pohnul se v duchu a tázal se: »Kde jste jej položili?« Řekli jemu: »Pojd' a viz!« I zaslzel Ježíš. Židé pak pravili: »Hle, kterak jej miloval!«

Hrobem byla jeskyně a kámen ležel na vchodu do ní. Ježíš, přišed ke hrobu, řekl: »Odstraňte kámen.« Odstranili tedy kámen. Ježíš pak zvolal hlasem velikým: »Lazare, pojd' ven.« I vyšel hned.

Velerada se usnesla, že Ježíše usmrtí.

Mnozí z těch, kteří byli přítomni vzkříšení Lazara, uvěřili v Ježíše. Někteří však odešli k farizeům a pověděli jim, co Ježíš učinil. Ti pak s velekněžími*) shromáždili veleradu a radili se: »Co si počneme? Ten člověk činí mnoho divů. Necháme-li ho tak, všichni uvěří v něho.« I uradili se, že jej usmrtí. A vydali rozkaz, aby, zví-li kdo o něm, oznámil to, aby ho jali. Proto Ježíš nechodil již zjevně a odešel do krajiny poblízkou pustiny; tam pobyl nějaký čas s učedníky svými. Potom se vydal ještě jednou, naposledy, do Galileje.

Uzdravení deseti malomocných.

Na hranicích mezi Samařskem a Galileí, když vcházel Ježíš do jedné vesnice, potkalo se s ním deset mužů malomocných.

*) Velekněžími rozumějí se mimo úřadujícího nejvyššího kněze představení 24 kněžských tříd.

Stanuli zdaleka a volali: »Ježíši, smiluj se nad námi!« Ježíš řekl jim: »Jděte a ukažte se kněžím.« I stalo se, když šli, že ozdravěli.

Jeden z nich vida, že jest uzdraven, vrátil se k Ježíšovi a hlasem velikým velebě Boha padl na tvář k nohám jeho a vzdával mu díky. A ten byl Samaritán. I promluvil Ježíš: »Zda nebylo jich deset uzdraveno? A kde jest jich devět? Nenalezl se, jenž by se byl vrátil a vzdal chválu Bohu, jedině cizozemec tento?« A řekl jemu: »Vstaň a jdi; víra tvá tě uzdravila.«

Podobenství o farizeovi a publikánu.

Lidem, kteří sebe měli za dokonalé a pohrdali jinými, pověděl Ježíš podobenství toto: »Dva lidé vstoupili do chrámu, aby se modlili: jeden farizej a druhý celník. Farizej stoje modlil se sám u sebe takto: ‚Bože, děkuji tobě, že nejsem jako jiní lidé, lupiči, nespravedliví, nečistí, neb jako tento celník. Postím se dvakráte za týden, desátky dávám ze všeho, co vytežím.‘ Ale celník stanul opodál a nechtěl ani očí pozdvihnouti k nebi, ale bil se v prsa a říkal: ‚Bože, buď milostiv mně hříšnému.‘ Pravím vám: Tento odešel do domu svého ospravedlněn, onen nikoli; neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen.«

Ježíš, přítel dítek.

Překročiv Jordán ubíral se Ježíš Zajordánskem, až se dostal proti Judsku. I šli za ním mnozí zástupové, a Ježíš učil je a uzdravoval.

Tehdy přinášeli k němu malé děti, aby na ně vložil ruce a pomodlil se nad nimi. Učedníci však domlouvali jim, aby neobtěžovali Pána. Ale Ježíš, vida je, zamrzl se nad tím a řekl: »Nechte maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim, neboť takových jest království nebeské. Vpravdě pravím vám: ‚Kdo nepřijme království božího jako dítě, nevejde do něho.‘« A zobímal je, vzkládal na ně ruce a žehnal jim.

Bohatý mládenec.

Přistoupil pak jakýsi mládenec k Ježíšovi a pravil: »Mistře dobrý, co mám činiti, abych obdržel život věčný?« Ježíš řekl

mu: »Chceš-li vejíti do života, zachovávej přikázání.« A on se tázal: »Která?« Ježíš odpověděl: »Nezabiješ, nesesmilníš, nepokradeš, nevydáš křivého svědectví, cti otce svého i matku svou a milovati budeš bližního svého jako sebe samého.« Dí jemu mládenec: »To všechno zachovával jsem od svého mládí. Čeho se mi ještě nedostává?« A tu Ježíš pohlédl na něho laskavě a řekl mu: »Chceš-li dokonalý býti, jdi, prodej, co máš, a dej chudým, a budeš míti poklad v nebi; a přijď a následuj mne.« Mládenec, uslyšev slova ta, odešel smuten, neboť měl mnoho statků.

I pohleděl Ježíš kolem a řekl učedníkům svým: »Vpravdě pravím vám: Boháč těžko vejde do království nebeského.« Učedníci pak žasli nad slovy jeho. Ale Ježíš promluvil opět a řekl jim: »Synáčkové, jak těžko jest vejíti do království božího těm, kteří doufají ve statky!«

Odměna těm, kdo se Kristu věnovali.

Tu řekl Petr Ježíšovi: »Hle, my jsme opustili všechno a následovali jsme tebe; čeho se nám tedy za to dostane?« Ježíš odpověděl: »Vpravdě pravím vám: Až Syn člověka zasedne na

trůně svém, seděti budete i vy, kteří jste mne následovali, na dvanácti trůnech, soudíce dvanáctero pokolení izraelských. A každý, kdo opustí dům nebo bratry nebo sestry neb otce nebo matku nebo manželku nebo děti nebo pole pro jméno mé, stokráté víc obdrží a život věčný v dědictví dostane.«

Podobenství o dělnících na vinici.

Tehdy pověděl Ježíš toto podobenství:

»Podobno jest království nebeské hospodáři, který vyšel na úsvitě, aby najal dělníky na vinici. Smluviv pak s dělníky denár na den, poslal je na vinici. Vyšed okolo třetí hodiny,*) uzřel jiné, ani stojí na trhu zahálejíce. I řekl jim: „Jdětež i vy na vinici mou, a co bude spravedливо, dám vám.“ A šli. O šesté i deváté hodině vyšel opět a učinil taktéž. A vyšed ještě o hodině jedenácté, zase nalezl jiné, ani stojí. I řekl jim: „Proč tu stojíte, celý den zahálejíce?“ Řkou jemu: „Nikdo nás ne-najal.“ Dí jim: „Jděte i vy na vinici mou.“

Když byl večer, řekl pán vinice svému správci: „Zavolej dělníky a dej jim mzdu, počna od posledních až do prvních.“ Přišli tedy ti, kteří nastoupili o jedenácté hodině. Dostali po jednom denáru. Přišli pak i první a domnívali se, že dostanou více; dostali však i oni po jednom denáru. I reptali proti hospodáři: „Tito poslední pracovali jedinou hodinu, a ty jsi je učinil rovnými nám, kteří jsme nesli břímě dne i horka.“ Ale hospodář pravil jednomu z nich: „Příteli, nečiním ti křivdy. Zda nesmluvil jsi se mnou jednoho denáru? Vezmi, co jest tvoje, a odejdi. Či snad nesmím učiniti se svým, co chceš?“«

A Ježíš dodal ještě: »Tak budou poslední prvními a první posledními.«

Předpověď smrti.

Potom přešel Ježíš na pravý břeh Jordánu. Ubíraje se k Jerusalemu předcházel učedníky své, takže s úžasem za ním šli a báli se. Pojal je pak opět k sobě a řekl jim: »Hle, vstupujeme do Jerusalema. Tam bude Syn člověka vydán velekněžím

*) Den (od východu do západu slunce) dělil se na 12 hodin. Jejich hodina 3. byla naše 9. dopolední, hodina 6. — naše poledne, hodina 9. — naše 3. odpolední, hodina 12. byla hodina západu slunce.

a zákoníkům. I odsoudí ho na smrt a vydají pohanům a ti budou se mu posmívati a na něj plivati, zbičují ho a zabijí; ale třetího dne vstane z mrtvých.« Oni však nesrozuměli z toho ničemu.

Uzdravení slepce u Jericha.

Když se přibližoval Ježíš k Jerichu, slepec jeden seděl u cesty a žebrol. Slyše zástup jíti kolem, tázal se, co to je. Řekli mu, že Ježíš Nazaretský tudy jde. I zvolal: »Ježíši, synu Davidův, smiluj se nade mnou!« Ale ti, kteří šli napřed, domlouvali mu, aby mlčel. On však mnohem více volal: »Synu Davidův, smiluj se nade mnou!« I zastavil se Ježíš a kázal ho k sobě přivést. A když se přiblížil, otázal se ho: »Co chceš, abych ti učinil?« Slepec odpověděl: »Pane, ať vidím!« I řekl mu Ježíš: »Prohlédni; víra tvá tě uzdravila.« A hned viděl a šel za ním velebě Boha. Veškeren lid pak uzřev to vzdal chválu Bohu.

Zacheus.

Ježíš vešel potom do Jericha a ubíral se městem. A hle, byl tam muž, jménem Zacheus; byl vrchním nad celníky a byl bohat. Ten hleděl spatřiti Ježíše, ale nemohl pro zástup, nebo byl malé postavy. Běžel tedy napřed a vystoupil na strom planého fíku, aby ho viděl, nebo tudy měl jíti. Když přišel Ježíš k tomu místu, pohleděl vzhůru a spatřil jej. Řekl mu: »Zachee, sestup spěšně dolů, nebo dnes musím zůstat v domě tvém.« I sestoupil Zacheus spěšně a přijal ho s radostí. A všichni, vidouce to, reptali řkouce: »K člověku hříšnému zavítal.« Zacheus však řekl Pánu: »Hle, polovici majetku svého, Pane, dám chudým, a oklamal-li jsem koho v čem, navrátím čtvernásobně.« A Ježíš řekl jemu: »Dnes stalo se spasení domu tomuto. Proto Syn člověka přišel: hledat a spasit, co zahynulo.«

Pomazání nohou.

Šest dní před velikonocemi přišel Ježíš do Betanie. I připravili mu tam hostinu; Marta posluhovala, Lazar pak a ještě jiní byli s ním za stolem. Tu přistoupila k němu Maria nesouc nádobu masti drahé, vylila ji na hlavu jeho a pomazala mu

i nohy a utřela je vlasy svými. Dům naplnil se vůní. I řekl Jidáš: »Proč nebyla prodána tato mast a peníze nebyly dány chudým?« Také ostatní apoštolé mrzeli se proto a pravili: »K čemu tato ztráta?« Ale Ježíš řekl: »Proč jí to máte za zlé? Dobrý skutek zajisté vykonala nade mnou, neboť pomazala tělo mé k mému pohřbení. Chudé máte vždycky s sebou, mne však vždycky nemáte. Vpravdě pravím vám: Kdekoli bude kázáno evangelium, tam bude vypravováno na památku její také to, co mi učinila.«

Slavný vjezd Ježíšův do Jerusalema.

Druhého dne zástup četný, který se dostavil na slavnost velikonoční do Jerusalema, uslyšev, že Ježíš přichází, nabral ratolestí palmových a vyšel naproti němu. Když se Ježíš blížil městu a přišel k hoře Olivetské, poslal dva učedníky řka jim: »Jděte do vesnice, která jest před vámi; tam naleznete oslici přivázanou a oslátko s ní. Odvažte je a přiveďte ke mně. A řekne-li vám kdo co, rcete: ‚Pán jich potřebuje,‘ a hned je propustí.«

Učedníci šli a učinili, jak jim přikázal Ježíš. Přivedli oslici s oslátkem a vložili na oslátko roucha svá. I posadil se na ně.

Přemnohý pak zástup prostíral roucha svá na cestu, jiní sekali ratolesti se stromů a pokládali je před něho, kudy jel; zástupové pak, kteří šli vpředu i kteří vzadu byli, volali: »Hosana Synu Davidovu! Požehnaný, jenž se bere ve jménu Páně, hosana na výsostech!«

A když se přiblížil Ježíš a spatřil město, zaplakal nad ním, řka: »Ó bys bylo poznalo i ty, a to aspoň v tento den svůj, co jest tobě k pokoji! Ale nyní jest to skryto před očima tvýma. Nebo přijdou na tebe dnové, kdy nepřátelé obklíčí tě náspem, oblehnou tě a sevrou se všech stran a na zemi povalí tebe i dítky tvé a nenechají v tobě kamene na kameni, protože jsi nepoznalo času navštívení svého.«*)

Když pak vjel do Jerusalema, vzrušilo se celé město. Lidé se ptali: »Kdo je to?« Ti, kteří Ježíše doprovázeli, odpovídali: »To jest Ježíš, prorok z Nazareta galilejského.« Tu řekli farizeové mezi sebou: »Vidíte, že nic neprospíváme! Hle, všechnen svět odešel za ním.«

I vkročil do chrámu. A přistoupili k němu slepí a kulhaví, a Ježíš je uzdravoval. Ale velekněží a zákoníci vidouce tyto divy a slyšíce pacholata volati ve chrámě: »Hosana Synu Davidovu,« rozmrzeli se a řekli jemu: »Slyšíš, co tito říkají?« Ježíš odpověděl: »Ano. Což jste nikdy nečetli v Písmě, že Bůh si připravuje chválu ústy maličkých?« A vyšel potom z města a odebral se do Betanie.

Ježíš učí v nádvoří chrámovém.

Ty dni býval Ježíš ve chrámě a učil; s večerem pak vycházel a přenocoval na hoře, která slove Olivetská. A veškeren lid shromažďoval se ráno u něho ve chrámě, aby ho poslouchal.

Podobenství o královské svatbě.

Jednoho dne pravil:

»Podobno jest království nebeské králi, který vystrojil svatbu synu svému. I poslal služebníky své, aby povolali pozvané na svatbu. Oni však nechtěli přijíti. Opět poslal jiné

*) Tato předpověď zkázy Jerusalema se splnila za 40 let, r. 70 po Kr. Vojevůdce římský Titus dobyl Jerusalema a rozbořil jej.

služebníky se vzkazem: ‚Hle, oběd svůj připravil jsem, všechno je hotovo; pojd'te tedy na svatbu.‘ Ale oni nedbali; někteří z nich odešli po svém zaměstnání, ostatní pak zjímali služebníky jeho a potupně zabili. I rozhněval se král a poslav vojska svá zahubil ony vrahy a město jejich zapálil. Potom řekl služebníkům svým: ‚Svatba je sice připravena, ale ti, kteří byli pozváni, nebyli hodni. Jděte tedy na rozcestí, a kohokoli naleznete, pozvete na svatbu.‘ I vyšli a shromáždili všechny, které našli, zlé i dobré, a naplnila se svatební síň hodovnicí. Vešel pak král, aby se podíval na hodovnicí, a spatřil tam člověka, neoděného rouchem svatebním. I řekl mu: ‚Příteli, kterak jsi sem vešel, nemaje roucha svatebního?‘ On pak oněměl. Tu řekl král služebníkům: ‚Svažte ruce i nohy jeho a vrzte jej ven do tmy; tam bude pláč a skřípění zubů.‘

Dopověděv toto podobenství, dodal Ježíš: »Mnoho jest povoláných, ale málo vyvolených.«*)

Peníz daně.

Tehdy farizeové odešli a radili se, kterak by Ježíše polapili v řeči. I poslali k němu učedníky své s herodiány. Ti přišli a pravili: »Mistře, víme, že pravdomluvný jsi a cestě boží vpravdě učíš a nedbáš na nikoho, neboť nepatříš na osobu lidskou. Pověz nám tedy, co se tobě zdá: Má se dávat daň císaři či nemá?« Ale Ježíš poznáv zlobu jejich řekl: »Proč mě pokoušíte, pokrytci? Ukažte mi peníz daně.« I podali mu denár. A Ježíš tázal se: »Čí jest tento obraz i nápis?« Odpověděli: »Císařův.« Tu řekl jim: »Dávejte tedy, co jest císařovo, císaři, a co jest božího, Bohu.« Uslyševše to poslové farizeů, podivili se odpovědi jeho a nechali ho a odešli.**)

*) Smysl: Do království Kristova byli zváni především židé. Ti však ve své většině nepřijali učení Kristova a nevstoupili do jeho církve. Teprve v druhé řadě byli zváni pohané. Ale i z těch, kteří přijali pozvání, byl vyloučen nehodný. Povolání jsou tedy všichni, ale všichni nedojdou spásy.

**) Herodiáni byli přívrženci královského rodu Herodova. Proti farizeům stáli nepřátelsky. Odpor ke Kristu je však spojil. Úskok záležel v tom: Řekne-li Ježíš: »Má se dávat daň císaři«, popudí proti sobě lid, který těžce nesl nadvládu Římanů a Mesiáše si představoval jako vysvoboditele z jejich panství. Odpoví-li: »Nemá se dávat,« obžalují ho, že bouří lid proti Římanům. Ježíš však unikl léčce. Smysl jeho odpovědi byl: Dávejte každému, co jste povinni.

Největší přikázání.

I otázel se Ježíše jeden zákoník, pokoušeje ho: »Mistře, které přikázání v zákoně je největší?« Ježíš řekl jemu: »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce, z celé duše a ze vši mysli.' To jest největší a první přikázání. Druhé pak jest podobné: 'Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.' Na těch dvou přikázáních záleží celý zákon i proroci.«

Běda!

A počal odhalovati a kárati pokrytectví zákoníků a farizeů rka:

»Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci, kteří desátky dáváte z kopru a kmínu,*) ale opustili jste to, co jest důležitější v zákoně: spravedlnost a milosrdenství a věrnost. Vůdcové slepí, kteří cedíte komára, velblouda však polykáte!

Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci, nebo se podobáte hrobům obíleným, které zevně se jeví úhlednými, uvnitř však jsou plny kostí umrlčích a všeliké nečistoty. Tak i vy zevně se zdáte spravedlivými, uvnitř pak jste plni nepravosti!«

Oběť vdovina.

Potom usedl Ježíš a díval se, kterak lid skládá peníze na potřeby chrámové. Mnozí boháči házeli do pokladnice mnoho. Přišla pak jedna vdova chudobná a hodila tam dva penízky, nejmenší. I povolal k sobě Ježíš učedníky své a řekl jim: »Vpravdě pravím vám: Tato chudá vdova dala více než všichni ostatní; nebo všichni dávali z toho, co jim přebývalo, ona však dala vše, co měla, všechno živobytí své.«

Učí na hoře Olivetské.

Předpověď zkázy Jerusalema.

Vyšed z chrámu bral se Ježíš na horu Olivetskou. I přistoupili k němu učedníci jeho a ukazujíce na stavby chrámové pravili: »Mistře, pohleď, jaké to kameny a jaké stavby!« On pak odpověděl jim: »Vidíte toto vše? Vpravdě pravím vám, nezůstane tu kámen na kameni.« A když se posadil na hoře Olivetské, řekli mu učedníci: »Pověz nám, kdy se to stane?«

Ježíš pravil jim: »Když uzříte, že Jerusalema od vojska jest

*) Zákon Mojžišův neukládal odváděti desátky z těchto plodin. V ohledu tomto počínali si úzkostlivě; činili více, než byli povinni. Ale pokud šlo o veliké předpisy zákona božího, byli nedbalí.

obléhán a že ohavnost zpuštění stojí na místě svatém,*) tu vězte, že se přiblížila zkáza jeho. Tehda, kdo jsou v Judsku, utecte na hory, a kdo na poli, nevracej se, aby vzal něco z domu svého. Nebo tehdy bude soužení veliké, jakého nebylo od počátku světa až dosavad, aniž kdy bude. Vpravdě pravím vám: To všecko se stane, než pomine pokolení toto.«**)

Předpověď konce světa.

Od předpovědi hrůz, které předcházeti budou zkázu Jerusalema, přenesl se Ježíš v duchu k posledním dnům lidstva na zemi a ke hrůzám, jež nastati mají před koncem světa. Pravitel:

»Povstane národ proti národu a království proti království, a bude mor a hlad a zemětřesení po místech. A povstane mnoho proroků nepravých a svedou mnohé. Ježto pak se rozmnoží nešlechtnost, ustydne láska mnohých; ale kdo setrvá až do konce, ten spasen bude. A bude hlásáno toto evangelium o království po celé zemi; a tehda přijde konec: Slunce se zatmí, měsíc nedá světla svého a hvězdy budou padati s nebe. Na zemi bude úzkost mezi národy pro hukot moře a vlnobití, takže lidé schnouti budou strachem a očekáváním těch věcí, které přijdou na veškeren okresek zemský. A tu se ukáže znamení Syna člověka***) na nebi a všechna pokolení země uzří Syna člověka přicházeti v oblacích nebeských s velikou mocí a slávou. Jako blesk vychází od východu a ukazuje se až na západ, tak bude i příchod Syna člověka. A pošle anděly své s mohutným hlasem trouby a shromáždí vzkříšené ode čtyř větrů, od končin nebes až do končin jejich.«

To pověděv Pán, dodal: »Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.«

O posledním soudu.

A dále pravitel Ježíš:

»Když pak přijde Syn člověka v slávě své a andělé s ním, tu zasedne na trůn a shromáždění budou před ním všichni, kdo žili od počátku světa. I rozdělí je od sebe, jako pastýř odděluje ovce od kozlů. Potom řekne těm, kteří budou po pravici jeho: „Pojďte, požehnání Otce mého, vládněte královstvím,

*) Smysl: Až uzříte, že obrazy pohanských bohů (modly, u proroka Daniele »ohavy«) stojí kolem obleženého Jerusalema a že jsou jim přinášeny oběti. Viz str. 92.

**) Vyvrácení Jerusalema, jež Pán zde předpovídá, stalo se od Římanů r. 70.

***) Kříž.

které jest vám připraveno od ustanovení světa; neboť lačněl jsem, a dali jste mi jísti, žíznil jsem, a dali jste mi píti; hostem jsem byl, a přijali jste mě; nahý jsem byl, a přioděli jste mě; nemocen a v žaláři jsem byl, a navštívili jste mě.' Tu se budou tázati spravedliví: 'Pane, kdy jsme tě tak viděli a posloužili tobě?' Odpoví jim: 'Vpravdě pravím vám: Pokud jste to učinili jednomu z nejmenších bratří mých, mně jste učinili.' — Potom řekne těm, kteří budou po levici: 'Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného. Neboť lačněl jsem, a nedali jste mi jísti, žíznil jsem, a nedali jste mi píti; hostem jsem byl, a nepřijali jste mne, nahý jsem byl, a nepřioděli jste mne, nemocen a v žaláři jsem byl, a nenavštívili jste mne.' I budou se ho tázati také oni: 'Pane, kdy jsme tě tak viděli, a neposloužili jsme tobě?' Tehdy odpoví jim: 'Vpravdě pravím vám: Pokud jste to neučinili jednomu z nejmenších, ani mně jste neučinili.' I půjdou tito do trápení věčného, spravedliví pak do života věčného.«

Podobenství o deseti pannách.

Maje na mysli tělesnou smrt člověka a soud boží, nad jeho duší hned potom na věčnosti konaný, pravil Ježíš:

»Bděte, neboť nevíte, v kterou hodinu Pán váš přijde. A mějte se na pozoru, aby srdce vaše nebyla obtížena opojeností a pečováním o tento život a aby ten den nepřišel na vás náhle. — Království nebeské podobno je desíti pannám, které vzaly lampy a vyšly naproti ženichovi a nevěstě. Pět z nich bylo pošetilých, pět opatrných. Pošetilé vzaly lampy, ale nevzaly s sebou oleje, opatrné však vzaly s lampami také olej v nádobách. Ženich dlouho nepřicházel. I začaly všechny dřímat a usnuly. O půlnoci však ozval se křik: 'Ženich přichází!' Tu vstaly všechny ty panny a upravovaly si lampy. Pošetilé řekly opatrným: 'Dejte nám z oleje svého, neboť lampy naše hasnou.' Opatrné odpověděly: 'Nikoli; nedostalo by se nám i vám; jděte raději k prodavačům a kupte sobě.' Když pak šly nakoupit, přišel ženich, a ty, které byly pohotově, vešly s ním na svatbu. I zavřeny jsou dveře. Později přišly také ostatní panny a volaly: 'Pane, pane, otevři nám!' On však odpověděl: 'Neznám vás.' — 'Bděte tedy,' dodal Ježíš, 'neboť nevíte dne ani hodiny.«

Podobenství o hřivnách.

Konečně, nabádaje k množení statků duchovních, pravil Ježíš:

»Člověk jeden odcházeje z domova povolal k sobě služebníky své a odevzdal jim majetek svůj. Jednomu dal pět hřiven, druhému dvě a třetímu jednu; každému podle schopnosti jeho. A odcestoval. Ten, který dostal pět hřiven, odešel hned a těžil jimi. Vytěžil jiných pět hřiven. Tak i ten, který dostal dvě, vyzískal dvě jiné. Ten však, který dostal jednu, odešel a zakopal ji. — Po dlouhém čase přišel pán a účtoval se služebníky. I přistoupil ten, který dostal pět hřiven, a řekl: ‚Pane, pět hřiven odevzdal jsi mi. Hle, jiných pět jsem vyzískal.‘ Řekl mu pán jeho: ‚Služebníče dobrý, že jsi nad málem byl věrný, nad mnohem ustanovím tebe; vejdi v radost pána svého.‘ Přistoupil pak i ten, který dostal dvě hřivny, a řekl: ‚Pane, dvě hřivny odevzdal jsi mi. Hle, jiné dvě jsem vyzískal.‘ Řekl mu pán jeho: ‚Služebníče dobrý, že jsi nad málem byl věrný, nad mnohem ustanovím tebe; vejdi v radost pána svého.‘ Přistoupil pak také ten, který dostal hřivnu jednu, a řekl: ‚Pane, já jsem skryl hřivnu tvou v zemi. Hle, tu máš, co tvého jest.‘ Na to mu pravil pán: ‚Služebníče nehodný a lenivý, neměl jsi dáti peníze moje penězoměncům, a já bych byl obdržel s úrokem, co mého jest?‘ A rozkázal: ‚Vezměte služebníka neužitečného a vrzte jej ven do tmy. Tam bude pláč a skřípění zubů.‘«

Jidáš se nabídl, že Krista zradí.

Druhého dne po tom, co Ježíš dokonat všechny tyto řeči, shromáždili se velekněží, zákoníci a starší lidu v domě nejvyššího kněze Kaifáše a uradili se jati a zabíti Ježíše, ale ne o svátcích, aby snad nenastal rozbroj v lidu. A tu jeden ze dvanácti, Jidáš, sveden od d'ábla přišel k nim a řekl: »Co mi dáte, když vám ho zradím?« Oni se z toho radovali a rozhodli se, že úmysl svůj provedou ještě o svátcích, a slíbili mu dáti 30 stříbrných. Jidáš pak hledal od té chvíle příležitost, aby Ježíše zradil.

3. UTRPENÍ, SMRT A OSLAVA JEŽÍŠE KRISTA.

Poslední večeře.

Příprava.

Přišel první den velikonoční, ve kterém židé jídali beránka. I pravil Ježíš Petru a Janovi: »Jděte a připravte nám beránka.« Oni se tázali: »Kde chceš, abychom připravili?« Odpověděl jim: »Jak vejdete do města, potká vás člověk, nesoící džbán vody. Jděte za ním až do domu, a rcete tam hospodáři: „Mistr vzkazuje tobě: Kde je síň, ve které bych jedl beránka s učedníky svými?“ A on vám ukáže večeradlo veliké, prostřené; tam připravte.« I odešli a shledali vše tak, jak jim pověděl Pán, a připravili beránka.

Beránek velikonoční.

A když byl večer, zaujal Ježíš místo za stolem a dvanáct apoštolů s ním. I řekl jim: »S toužebností žádal jsem tohoto beránka jísti s vámi, prve než bych trpěl.« Měl totiž předobraz, beránek na velikonočním stole, vbrzku dojíti svého naplnění: Beránek boží měl býti zabit a vykoupení člověka tím dokonáno. Po tom tedy toužil Ježíš i po blízkém již návratu do slávy nebeské. A večeřeli.

Mytí nohou.

Po chvíli vstal Ježíš od večeře, odložil vrchní roucho své a vzav lněný šat přepásal se jím. Potom nalil vody do umyvadla, chystaje se mýti učedníkům nohy. Přistoupil pak nejdříve k Šimonu Petrovi. I řekl mu Petr: »Pane, ty mi chceš mýti nohy?« Ježíš mu odpověděl: »Co já činím, tomu ty nerozumíš nyní, ale srozumíš potom.« Dí mu Petr: »Nebudeš mně mýti nohou na věky!« Ježíš pravil: »Neumyji-li tebe, nebudeš míti dílu se mnou.« Tu zvolal Petr: »Pane, netoliko nohy mé, ale i ruce a hlavu!«

Když jim tedy nohy umyl a šatem, kterým byl přepásán, utřel, vzal na sebe opět své roucho, posadil se a řekl jim: »Vy mě nazýváte Mistrem a Pánem; a dobře máte: jsem opravdu. Jestliže tedy já, Pán a Mistr váš, umyl jsem vám nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývati. Dal jsem vám příklad, abyste i vy činili, jako jsem já učinil vám.«

Ustanovení nejsvětější svátosti a mše svaté.

Potom Ježíš, který vždy miloval ty, kdo v něho uvěřili, chtěje jim zanechatí nejlepší památku své lásky, vzal chléb do svatých rukou svých a pozdvihnuv oči k nebi díky činil, žehnal chléb a lámal jej i podával učedníkům svým řka: »Vezměte a jezte; toto jest tělo mé, které za vás vydáno bude.« Podobně vzal i kalich s vínem, díky činil, žehnal jej a dal jim řka: »Pijte z toho všichni, neboť toto jest krev má Nového zákona, která za vás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů.« A doložil: »To číňte na mou památku.«

Předpověď zrady Jidášovy.

To učiniv Ježíš zkormoutil se v duchu a řekl: »Vpravdě, vpravdě pravím vám: Jeden z vás mne zradí.« Tedy pohlíželi učedníci na sebe vespolek, jsouce v pochybnostech, o kom to praví. A zarmoutivše se velmi, počali mu jeden po druhém říkati: »Jsem to já, Pane?« On pak odpověděl: »Kdo se mnou omáčí ruku v míse, ten mě zradí. Syn člověka sice jde na smrt, ale běda člověku, skrze něhož bude zrazen. Lépe by mu bylo, kdyby se byl nenarodil.«

Jan, kterého Ježíš obzvláště miloval, byl u stolu Ježíšovi nejbližší. Tomu pokynul Šimon Petr, aby se zeptal, kdo je ten, o němž to praví. Spočinul tedy Jan na prsou Ježíšových a řekl tiše: »Pane, kdo je to?« Ježíš odpověděl: »Jest to ten, komu podám chléb, omočený v míse.« I podal chléb Jidášovi a řekl mu: »Co chceš učinit, učiň rychle.« A Jidáš ihned odešel.

Příkázání nové.

Potom Ježíš pravil: »Synáčkové, jen maličko již pobudu s vámi. Příkázání vám nové dávám, abyste se milovali vespo-
lek, jako jsem já miloval vás. Po tom poznají všichni, že jste učedníci moji, budete-li míti lásku jedni k druhým.« Řekl mu Šimon Petr: »Pane, kam jdeš?« Ježíš odpověděl: »Kam já jdu, nemůžeš nyní za mnou jíti, půjdeš však později.«

Předpověď Petrova zapření.

Zesmutněv pak řekl: »Vy všichni se pohoršíte nade mnou této noci, neboť psáno jest: „Bíti budu pastýře a rozprchnou se ovce stáda.“*) Tu zvolal Petr: »Byť se všichni pohoršili nad tebou, já se nikdy nepohorším!« Ale Ježíš mu řekl: »Vpravdě pravím tobě: Této noci, prve než kohout zazpívá, třikrát mě zapřeš.« Dí jemu Petr: »Bych měl i zemřít s tebou, nezapru tebe.«

Pán se loučí s apoštoly.

Po tom všem počínali apoštolé chápati, že ztratí Pána a Mistra svého. Zmocnila se jich úzkost a duši zalil smutek. I jal se je těšiti a připojil poslední napomenutí:

»Nermuť se srdce vaše! V domě Otce mého jest příbytků mnoho; jdu, abych vám připravil místo. Cestu tam znáte.« Řekl mu Tomáš: »Pane, nevíme, kam jdeš; kterak můžeme znáti cestu?« Ježíš pravil na to: »Já jsem cesta, pravda a život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne.

Milujete-li mě, příkázání má zachovávejte. Utěšitel pak, Duch svatý, kteréhož Otec pošle ve jménu mém, ten vás naučí všem věcem a připomene vám vše, co jsem mluvil vám. Vstaňte, pojďme!«

Z večeřadla na horu Olivetskou.

Po těch slovech vykonali modlitbu díků, vyšli z večeřadla a ubírali se na horu Olivetskou. Cestou se Ježíš znova rozhovořil:

»Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Jako ratolest nemůže

*) Slova proroka Zachariáše.

nésti ovoce, nezůstane-li při kmeni, tak ani vy, nezůstanete-li ve mně. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten přináší ovoce mnoho. Kdo nezůstane ve mně, vyvržen bude ven jako ratolest; i uschne a seberou ji a vrhnou na oheň.

Přichází hodina, že každý, kdo vás zabije, bude se domnívati, že tím Bohu slouží. Vy budete kvílet i plakati, ale svět se bude radovati; vy se budete rmoutiti, ale zármutek váš se obrátí v radost. A radosti vaší nikdo neodejme od vás.«

*

Když už byli v údolí potoka Cedronu, za ticha noci, zastavil se Ježíš, pozdvihl oči k nebi a modlil se: »Otče, přišla hodina. Já jsem oslavil tebe na zemi; dokonat jsem dílo, které jsi mi uložil. A nyní ty, Otče, oslav mne u sebe slávou, kterou jsem měl u tebe, prve než byl svět.

Oznámil jsem jméno tvé lidem, které jsi mi dal ze světa. Oni poznali, že jsem vyšel od tebe, a uvěřili, žes ty mě poslal. Za ty prosím. Otče svatý, zachovej je v jednotě víry, chraň zlého a posvět je v pravdě! Neprosím pak toliko za tyto, ale i za ty, kteří skrze slovo jejich uvěří ve mne.

Otče, chci, aby byli se mnou i ti, které jsi mi dal, aby viděli slávu mou.«

Smrtelná úzkost Ježíšova.

Překročiv potom Cedron přišel Ježíš s učedníky svými do zahrady dvorce, který slul Getsemany, a řekl jim: »Posed'te tady; já odejdu tamto a pomodlím se.« Pojav pak Petra, Jakuba a Jana poodešel dále do zahrady a počal se rmoutiti a teskliv býti. I řekl jim: »Smutna jest duše má až k smrti. Zůstaňte zde a bděte se mnou!« A popořed maličko padl na tvář a modlil se: »Otče můj, je-li možno, ať odejde kalich tento ode mne; však ne má, ale tvá vůle se staň.« I přišel k oněm třem učedníkům a našel je, ani spí. Tu řekl Petrovi: »Což jste nemohli ani hodinu bdíti se mnou? Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení. Duch zajisté hotov jest, ale tělo slabé.« A po druhé odešel a modlil se týmiž slovy. Ale vrátiv se našel je zas, ani spí. I nechal jich, odešel opět a modlil se po třetí. Octnuv se pak v úzkosti smrtelné, modlil se snažněji. A stal se pot jeho jako krůpěje krve, tekoucí na zem. I ukázal se mu anděl s nebe a posiloval ho. Potom šel Ježíš k učedníkům a řekl jim: »Přišla hodina; Syn člověka bude vydán v ruce hříšníků. Vstaňte, pojďme! Hle, přiblížil se ten, který mě zradí.«

Ježíš jat.

A když ještě mluvil, hle Jidáš, jeden ze dvanácti, přišel a s ním zástup*) veliký s pochodněmi, meči a kyji, posláni byvše od velekněží a starších lidu. Jidáš dříve s nimi znameníčka: »Kterého políbím, ten je to, toho se chopte.« Jak tedy nyní spatřil Ježíše, přistoupil k němu a řekl: »Zdráv buď, mistře!« A políbil jej. I řekl mu Ježíš: »Příteli, nač jsi přišel? Políbením zrazuješ Syna člověka?« A šel vstříc zástupu a tázal se: »Koho hledáte?« Odpověděli: »Ježíše Nazaretského!« Řekl jim Ježíš: »Jáť jsem!« Po těch slovech ustoupili zpět a padli na zem. Když se vzpamatovali, tázal se jich opět: »Koho hledáte?« Oni pak řekli: »Ježíše Nazaretského.« Ježíš odpověděl: »Řekl jsem vám, že jsem to já. Když tedy hledáte mne, nechte těchto, ať odejdou.« Tu přistoupili a vztáhli ruce na Ježíše, aby ho jali.

Ale Šimon Petr vytasil meč, udeřil služebníka veleknězova a uťal mu pravé ucho. Bylo pak jméno služebníka toho Malchus. I řekl Ježíš Petrovi: »Schovej meč svůj do pochvy; nebo všichni, kteří berou meč, od meče zahynou.« A dotknuv se

*) Byli to: 1. vojenská četa, kterou si velerada od Piláta vyžádala; 2. chrámová stráž; 3. sluhové velekněžští.

ucha služebníkova uzdravil ho. Tu jali Ježíše a svázali ho. Učedníci pak všichni opustili jej a utekli.

Před Annášem a Kaifášem.

Přivedli ho nejprve k Annášovi, neboť byl tchánem velekněze Kaifáše a sám byl dříve nejvyšším knězem. Ten tedy otázal se Ježíše na jeho učedníky a na jeho učení. Ježíš mu odpověděl: »Já jsem mluvil světu zjevně. Ptej se těch, kteří mne slýchali.« Tu jeden ze služebníkův udeřil jej ve tvář a pravil: »Tak odpovídáš nejvyššímu knězi?« Ježíš řekl mu mírně: »Mluvil-li jsem zle, vydej svědectví o zlém; pakli dobře, proč mne biješ?« I poslal jej Annáš svázaného k nejvyššímu knězi Kaifášovi, kde se zatím velekněží, zákoníci a starší shromáždili.

Petr a Jan, kteří zdaleka šli za Ježíšem, když byl odváděn z Getsemany do města, vešli za ním i do dvora nejvyššího kněze. Tam byli služebníci u ohně, poněvadž byla zima, a ohřívali se. Petr usedl k nim a seděl s nimi, aby viděl, co se stane s Ježíšem.

Velekněží pak a celá velerada hledali křivého svědectví proti Ježíšovi, a to takového, aby jej mohli vydati na smrt. Ale nenalezli, ačkoli mnoho svědků křivých svědčilo. Naposled přišli dva a řekli: »On pravil: ‚Mohu zbořiti chrám boží a ve třech dnech jej zase vystavěti.‘«*) Tu povstal velekněz a řekl Ježíšovi: »Nic neodpovídáš k tomu, co tito proti tobě svědčí?« Ale Ježíš mlčel. I řekl mu velekněz: »Zapřisahám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li Kristus, Syn Boží?« Dí mu Ježíš: »Ano, jsem.« Tu velekněz roztrhl roucha svá a řekl: »Rouhal se! Což ještě potřebujeme svědků? Nyní jste sami slyšeli rouhání. Co se vám zdá?« Oni pak zvolali: »Hoden je smrti!«

Tento rozsudek však velerada sama o sobě nesměla vykonati. Bylo třeba, aby římský vladař, kterým byl tehda Pilát,**) rozsudek ten potvrdil a vykonati dal.

*) Uvádějí výrok Páně, pronesený o prvních velikonocích v Jerusalemě, ale překroucený. Viz str. 112.

**) Po králi Herodovi Velikém vládl v Judsku a Samařsku syn jeho Archelaus, ale ne již jako král, nýbrž jen kníže. Byl však pro přílišnou krutost od Římanů vypověděn a území jeho spravováno římskými vladaři (místodržiteli). Pilát byl v řadě jich pátý.

Od Petra zapřen.

Zatím seděl Petr u ohně na dvoře. I přistoupila k němu děvečka vrátná a pravila: »I ty jsi byl s Ježíšem Galilejským.« Ale on zapřel řka: »Nevím, co pravíš.« A poodešel. Vrátiv se však opět k ohni, stál a ohříval se. Tu se ho tázali služebníci, kteří tam stáli s ním: »Nejsi také ty z učedníků jeho?« On zapřel znova. Privil: »Nejsem.« Potom ještě se ho ptal jeden ze služebníků nejvyššího kněze, příbuzný toho, jemuž byl Petr uťal ucho: »Neviděl jsem tě s ním v zahradě?« Okolostojící pak pravili: »Vpravdě i ty jsi z nich, neboť také mluva tvá tě prozrazuje.«*) On však počal přísahati, že nezná člověka toho. A hned kohout zazpíval. I obrátil se Pán, jsa právě veden přes dvůr do vězení, a pohleděl na Petra. Tu se rozpomenul Petr na slova Ježíšova: »Prve než kohout zazpívá, třikrát mě zapřeš.« A vyšel ven plakal hořce.

V žaláři.

Služebníci, kteří měli Ježíše do rána v žaláři hlídati, plivali tam na jeho tvář a bili jej pěstí; jiní zahalovali mu obličej a políčkovali ho říkajíce: »Hádej nám, Kriste, kdo je to, který tě udeřil?«

Když pak se rozednilo, sešli se velekněží a starší lidu a vedli Ježíše svázaného k Pilátovi.

*

Tehda Jidáš, který ho zradil, vida, že jest odsouzen, vracel 30 stříbrných velekněžím a starším řka: »Zhřešil jsem; zradil jsem krev spravedlivou.« Ale oni řekli: »Co nám do toho? To je tvá věc!« On pak povrhl peníze v chrámě, odešel a oběsil se.

Před Pilátem.

I přivedli Ježíše před dům Pilátův. Pilát vyšel k nim ven a tázal se: »Jakou žalobu vedete proti tomu člověku?« Oni pak počali naň žalovati: »On převrací národ náš a brání dávati císaři daně a praví, že je Kristem králem.« Pilát tedy vešel do soudní síně, povolal k sobě Ježíše a řekl mu: »Ty jsi král židovský?« Ježíš odpověděl: »Ano, já jsem král. Ale království

*) Galilejští lišili se poněkud v řeči od obyvatel Judska a Jerusalema.

mé není z tohoto světa.« I vyšel Pilát opět k židům a řekl jim: »Já na něm žádné viny nenalézám.«*) Oni však stáli na svém volající: »Bouří lid od Galileje až sem!« Tu Pilát, uslyšev o Galilei, tázal se, není-li ten člověk Galilejský? A zvěděv, že je z moci Herodovy, poslal ho k Herodovi, který byl také v Jerusalemě ty dni.

Před Herodem.

Herodes**) uzřev Ježíše zaradoval se velmi, neboť byl už dávno žádostiv viděti jej, poněvadž o něm mnoho slyšel, a doufal, že před ním učiní nějaký zázrak. I vyptával se ho mnoha slovy, ale Ježíš mu neodpovídal. Stáli pak tam velekněží a zákoníci ustavičně naň žalující. I pohrdl jím Herodes, dal jej na posměch obléci v roucho bílé***) a odeslal ho nazpět k Pilátovi.

Znova před Pilátem.

Bičován, trním korunován, na smrt vydán.

Pilát poznával, že jen závist a záští mluví ze židů, a mínil Ježíše propustiti.

O slavnosti velikonoční propouštíval vladař lidu jednoho vězně, kterého chtěli. Měl pak tehdy vězně pověstného, který slul Barabáš. I řekl jim Pilát: »Kterého chcete, abych vám propustil, Barabáše či Ježíše?« Očekával, že se jistě rozhodnou pro Ježíše. Lid však, přemluven od velekněží a starších, volal: »Propuť Barabáše!« Pilát tázal se: »Co tedy mám učiniti s Ježíšem?« A všichni křičeli: »Ukřižován buď!« Dí jim vladař: »Co zlého učinil?« Ale oni ještě více křičeli: »Ukřižován buď!« I propustil Pilát toho, jenž byl pro vraždu a vzbouření vsazen do žaláře.

Když se tak úmysl, propustiti Ježíše, Pilátovi nezdařil, nabízel aspoň menší trest pro něho, nežli trest smrti. Privil: »Potrestám ho a propustím.« A dal ho bičovati, doufaje, že se tím židé spokojí a nebudou vymáhati jeho smrt.

*) Židé byli pod nadvládou Římanů. Kdyby se tedy někdo stavěl židům v čelo, jako skutečný jejich král, nebo kdyby se o to jen pokoušel, bylo by to provinění proti Římanům a Pilát by musil ztrestati vinníka. Toho však zde nebylo.

**) Je to týž Herodes, o kterém se mluví na str. 114 a 126.

***) Bílý šat nosili, kdo se ucházeli o veřejný úřad.

Tehda vojáci vzali Ježíše do soudního dvora a shromáždili k němu celou četou. I svlékli ho a bičovali; potom jej přioděli na posměch pláštěm šarlatovým,*) spletli korunu z trní a vložili mu ji na hlavu, dali třtinu**) v pravici jeho a klekajíce před ním říkali posměšně: »Zdráv buď, králi židovský!« A plili na něho a berouce třtinu z ruky jeho, bili jej do hlavy.

Potom Pilát, chtěje vzbuditi u zástupu soucit s Ježíšem, vyvedl jej ven, oděného rouchem šarlatovým a s trnovou korunou na hlavě, a ukazuje na něho pravil: »Ejhle člověk!« Ale jak ho spatřili velekněží a sluhové, volali: »Ukřižuj, ukřižuj ho!«

Když pak Pilát ještě váhal vydati Ježíše na smrt, křičeli židé: »Propustíš-li tohoto, nejsi přítel císařův, neboť každý, kdo se činí králem, protiví se císaři.***) Ta slova uslyšev, posadil se Pilát na soudnou stolicí a vydal jim ho, aby byl ukřižován. A dal přinést vody a umyl si ruce před lidem řka: »Já nevinnen jsem krví spravedlivého tohoto; vy vizte.« A všechen lid odpověděl: »Krev jeho na nás a na naše děti!«

*) Upomínal na purpurový (nachový) plášť králů.

**) Rákos.

***) Hrozili mu udáním u císaře.

Křížová cesta.

Poté se chopili Ježíše vojáci, svlékli s něho šarlat, oblékli jej v roucha jeho a vloživše mu na ramena kříž, vedli ho na místo popravní, které slulo Kalvarie, hebrejsky Golgota. Ježíš klesal však pod tíhou kříže. Přinutili tedy jakéhosi člověka, který tudy právě z venku přicházel, jménem Šimona Kyrenského,*) aby vzal a nesl kříž jeho.

Šel pak za ním veliký zástup lidu, a ženy plakaly a kvílely nad ním. Ježíš obrátil se k nim a řekl: »Dcery jerusalemské, neplačte nade mnou, ale samy nad sebou plačte a nad dětmi svými. Neboť přijdou dnové, kdy řeknou horám: ‚Padněte na nás!‘ a pahrbkům: ‚Přikryjte nás!‘«**) Byli pak s ním vedeni také dva zločinci, aby byli usmrceni.

Ukřižován. Poslední slova. Smrt.

A přišli na Kalvarii. I podali mu píti vína smíšeného s myrhou, nápoje jako žluč hořkého. Okusil, ale nechtěl se napíti.

*) Rodem žid ze severoafrické Kyreny; byl však usedlý blízko Jerusalema.

**) Tato předpověď Páně týká se vyvrácení Jerusalema od Římanů r. 70 po Kr.

Tam ukřižovali jej a s ním dva lotry, jednoho na pravici, druhého na levici. Ježíš pak řekl: »Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.« — Pilát dal na kříž také nápis: »Ježíš Nazaretský, král židovský.« Velekněží však ho žádali: »Nepiš ‚Král židovský‘, ale že on řekl: ‚Jsem král židovský.‘« Pilát odpověděl: »Co jsem psal, to jsem psal.« — Když tedy vojáci ukřižovali Ježíše, vzali roucha jeho, udělali z nich čtyři díly a rozdělili se o ně losem. A sedíce hlídali ho.

I stál tu lid dívaje se. Někteří potřásali hlavou posměšně a volali: »Ha, pomoz sám sobě! Jsi-li Syn Boží, sestup s kříže!« Podobně i velekněží, posmívající se mu se zákoníky a staršími, říkali: »Jiným pomáhal, sám sobě pomoci nemůže. Ať nyní sestoupí s kříže, a uvěříme v něho.« A posmívali se mu i vojáci.

Jeden pak z těch zločinců, kteří s ním viseli, rouhal se mu slovy: »Jsi-li ty Kristus, pomoz sobě i nám!« Ale druhý káral ho: »Ani ty se Boha nebojíš? My zajisté spravedlivě trpíme, ale tento neučinil nic zlého.« A Ježíše prosil: »Pane, rozpomeň se na mne, až přijdeš do království svého!« Ježíš odpověděl mu: »Vpravdě pravím tobě: Ještě dnes budeš se mnou v ráji.«*)

Od šesté hodiny nastala tma po vší zemi až do hodiny deváté.**)

Stály pak u kříže Ježíšova jeho matka a příbuzná matky jeho, Maria Kleofášova, a Maria Magdalena. Ježíš uzřev matku a učedníka, kterého obzvláště miloval,***) an tu také stojí, řekl matce své: »Hle, syn tvůj.« A učedníkovi: »Hle, matka tvá.« A od té chvíle přijal ji ten učedník k sobě.

Okolo hodiny deváté zvolal Ježíš hlasem velikým: »Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?« Potom pravil: »Žízním.« Byla pak tam postavena nádoba, plná octa. I nasadili na yzop houbu, naplněnou octem, a podali ji k ústům jeho. A když přijal Ježíš ocet, řekl: »Dokonáno jest.« Pak zvolal hlasem velikým: »Otče, v ruce tvé poručím ducha svého!« A nakloniv hlavu, vypustil duši.

*) Ráj znamená zde totéž, co v podobenství o boháči a Lazarovi lůno Abrahamovo. Viz str. 139.

**) Podle našeho počítání času od 12. hodiny polední do 3 hodin odpoledne.

***) Apoštol Jan, zvaný Miláček Páně.

A hle, opona chrámová*) roztrhla se na dvě půle odhora až dolů, země se třásla, skály pukaly a hroby se otvíraly. Setník a vojáci, kteří s ním hlídali Ježíše a byli svědky toho, co se dělo, báli se velice a pravili: »Jistě syn boží byl tento.« A veškeren zástup těch, kteří se tam byli dívat, bil se v prsa a vracel se.

S kříže sňat. Do hrobu položen.

Aby nezůstala těla na kříži v sobotu, to byl totiž největší ze svátečních dnů velikonočních, přišli vojáci a zlámali nohy jednomu i druhému, jenž s ním byl ukřižován. Když však přišli k Ježíšovi a viděli, že už je mrtev, nelámali nohou jeho, ale jeden z vojinů bodl jej kopím v bok, a hned vyšla krev a voda.

Když pak se připozdilo, člověk jeden bohatý z Arimatie, jménem Josef, který byl také učedníkem Ježíšovým, ale tajným pro strach před židy, přistoupil odhodlaně k Pilátovi a prosil o tělo Ježíšovo. A Pilát rozkázal mu je dáti. Koupil tedy tenkého plátna a přišel, aby sňal tělo Ježíšovo. Byl tu také Nikodem, který kdysi přišel k Ježíšovi v noci; přinesl

*) Děbila svatyni od velesvatyně. Viz str. 44.

myrhu a jiné masti vzácné. I vzali tělo Ježíšovo a zavinuli je do plátna s vonnými věcmi, jak u židů byl obyčej pochovávat. Měl pak Josef blízko místa, kde byl Ježíš ukřižován, zahradu a v té zahradě hrob nový, ve skále vytesaný. Tam tedy pochovali Ježíše a přivalili kámen veliký ke dveřím hrobovým a odešli. Byly pak tam Maria Magdalena a Maria, matka Jakubova,*) sedíce proti hrobu.

Druhého dne přišli velekněží a farizeové k Pilátovi a pravili: »Pane, ten svůdce jsa ještě živ řekl: ‚Po třech dnech vstanu.‘ Rozkaž proto hlídati hrob až do třetího dne, aby snad učedníci jeho nepřišli, neodnesli ho a neřekli lidu: ‚Vstal z mrtvých.‘« I dal jim Pilát stráž. Šli tedy, zapečetili kámen a obsadili hrob strážnými.

Vstal z mrtvých.

Když minula sobota, Ježíš vstal z mrtvých — vyšel slavně ze zavřeného hrobu. A hle, zemětřesení stalo se veliké. Anděl

*) Je to táž Maria, která stála s Pannou Marií pod Křížem. Zvána byla Kleofášova po svém muži. Byla to matka apoštola Jakuba mladšího.

Páně sestoupil s nebe, odvalil kámen hrobový a posadil se na něm. Byla pak tvář jeho jako blesk a roucho jeho bílé jako sníh. Strážní se zděsili; padli na zem jako mrtví, a jakmile se vzpamatovali, utekli.

Za svítání na neděli Maria Magdalena a jiné ještě ženy, jež byly nakoupily vonných mastí, šly, aby pomazaly Ježíše. Cestou pravily sobě vespolek: »Kdo nám odvalí kámen ode dveří hrobových?« Byl totiž velmi veliký.

Maria Magdalena předešla ostatní a přichvátavši ke hrobu spatřila kámen odvalený. I běžela k Petru a Janovi a řekla jim: »Vzali Pána z hrobu — — !«

Druhé ženy přišly ke hrobu již po východu slunce. A viděly, že kámen jest odvalen. Vešly tedy do hrobu a spatřily mládence, an sedí na pravici oděn rouchem bílým; i ulekly se. On pak řekl jim: »Nebojte se! Hledáte Ježíše Nazaretského, ukřižovaného? Vstalt' jest, není ho tuto. Hle místo, kde jej položili. Ale jděte a povězte to učedníkům jeho, zvláště Petrovi.« Ženy vyšly a daly se na útěk, neboť přišel na ně strach a padla hrůza. A pověděly to všecko jedenácti a všem ostatním. Ale těm zdála se slova jejich bláhovostí. Nevěřili jim.

Zjevil se Marii Magdaleně.

Přišla pak znovu Maria Magdalena; stála u hrobu a plakala. Plačíc naklonila se a nahlédla dovnitř. I spatřila dva anděly seděti v rouše bílém, jednoho u hlavy a jednoho u nohou, kde dříve leželo tělo Ježíšovo. Ti řekli jí: »Ženo, co pláčeš?« Dí jim: »Vzali Pána mého, a nevím, kam ho položili.« Po těch slovech se obrátila a uzřela Ježíše, ale nepoznala ho. Domnívala se, že to je zahradník. Pravila mu: »Pane, vzal-lis jej ty, pověz mi, kam jsi ho položil.« Ježíš oslovil ji: »Maria!« Ona se obrátila a zvolala: »Mistře můj!« I řekl jí Ježíš: »Jdi k bratrům svým a pověz jim: ,Vstupuji k Otci svému a k Otci vašemu.‘« — I šla a zvěstovala to těm, kteří s ním bývali. Ale oni nevěřili, že je živ a že byl od ní viděn.

Zjevil se dvěma učedníkům na cestě do Emauz.

Téhož dne šli dva z učedníků do městečka Emauz, mnoho vzdáleného od Jerusalema. Hovořili spolu o všech těch

věcech, které se udály. Když tak rozmlouvali, přiblížil se Ježíš a bral se s nimi; ale oni ho nepoznali. I řekl jim: »Jaké jsou to řeči, jež spolu vedete, a proč jste tak smutni?« Tu jeden z nich, jménem Kleofáš, odpověděl: »Tys asi jediný z příchozích do Jerusalema, který neví nic o tom, co se tam stalo v těchto dnech.« A jali se mu vyprávěti o Ježíši Nazaretském, že to byl prorok, mocný v činu i slově, a kterak velekněží a náčelníci ho vydali na smrt a ukřižovali jej. »My pak,« pravili na konec, »jsme doufali, že on vykoupí lid izraelský.« Tu pravil jim Ježíš: »Ó bláhoví! Proč váháte věriti tomu, co mluvili proroci? Zda nemusil to Kristus trpěti a tak vejíti do slávy své?« A počav od Mojžiše, vykládal jim všechna proroctví, která se k němu vztahovala. Mezitím přiblížili se k městečku. On se dělal, jako by chtěl jíti dále, ale učedníci snažně ho prosili: »Zůstaň s námi, neboť se připozdívá a den se již nachýlil.« I vešel s nimi. A když byl s nimi za stolem, vzal chléb, požehnal jej, lámal a podával jim. Tu se otevřely oči jejich a poznali ho. Ale Ježíš zmizel od nich. I řekli vespolek: »Zda nehořelo v nás srdce naše, když mluvil k nám na cestě a vykládal nám Písma?« A vrátili se spěšně do Jerusalema. Nalezli tam pohromadě jedenáct apoštolů a některé učedníky. Ti pravili jim: »Pán vstal skutečně a ukázal se Šimonovi.« I vypravovali také oni, co se jim stalo na cestě, a kterak ho poznali při lámání chleba.

Zjevil se apoštolům. Ustanovení svátosti pokání.

Když byl večer toho dne a pro strach před židy zavřeny byly dveře večeradla, kde byli apoštolé shromážděni, Ježíš přišel a postaviv se mezi ně řekl jim: »Pokoj vám!« A ukázal jim ruce i bok. I zaradovali se, když jej uzřeli. Tu řekl jim opět: »Pokoj vám; jako mě poslal Otec, i já posílám vás.« Potom dechl na ně a řekl: »Přijměte Ducha svatého; kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadrženy jsou.«

Ale Tomáš nebyl s nimi, když přišel Ježíš. Řekli mu tedy druzí: »Viděli jsme Pána.« Ale on pravil: »Neuzřím-li v rukou jeho rány hřebů, nevpustím-li prstu svého v místo hřebů a nevložím-li ruky své v jeho bok, neuvěřím.« Po osmi dnech pak byli apoštolé opět uvnitř a Tomáš s nimi. Tu přišel Ježíš

zavřenými dveřmi, postavil se mezi ně a řekl: »Pokoj vám.« Potom pravil Tomášovi: »Viz ruce mé a vlož prst svůj sem, vztáhni ruku a vpusť ji v bok můj. A nebudiž nevěřící, ale věřící.« Tomáš zvolal: »Pán můj a Bůh můj!« Řekl mu Ježíš: »Že jsi mě viděl, uvěřil jsi; blahoslaveni, kteří neviděli a uvěřili.«

Petr nejvyšším pastýřem.

Apoštolé odešli do Galileje. Tam se jim Ježíš zjevil opět, a to na břehu jezera Tiberiadského. Požehnal jejich lovu ryb a jedl s nimi. Potom se tázal Šimona Petra: »Šimone, miluješ mě více než tito?« Petr odpověděl: »Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji.« Řekl mu Ježíš: »Pasiž beránky mé!« A znovu se tázal: »Šimone, miluješ mě?« Petr odpověděl zase: »Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji.« Ježíš řekl jemu: »Pasiž beránky mé!« A po třetí pravil: »Šimone, miluješ mě?« Tu zarmoutil se Petr, že se ho Ježíš táže po třetí, jako by pochyboval o jeho lásce; i odpověděl: »Pane, ty víš všecko; ty víš také, že tě miluji.« Řekl mu Ježíš: »Pasiž ovce mé!«

Rozeslání apoštolů. Ustanovení svátosti křtu.

Jindy zas ukázal se Ježíš apoštolům v Galilei na jedné hoře a pravil jim: »Dána jest mi veškerá moc na nebi i na

zemi. Jděte tedy, učte všechny národy a křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého; učte je zachovávatí vše, co jsem přikázal vám; a hle, já s vámi jsem po všechny dni až do skonání světa.«

Nanebevstoupení.

Naposledy, čtyřicátého dne po svém zmrtvýchvstání, ukázal se Ježíš jedenácti ve večeradle jerusalemském a vytýkal jim nevěru jejich a tvrdost srdce, že nevěřili těm, kteří ho viděli z mrtvých vstalého. Opakoval jim znovu ještě zaslíbení, že jim pošle Ducha svatého: »Po dnech nemnohých budete pokřtěni Duchem svatým« — a uložil jim: »Zůstaňte v městě, dokavad nebudete opatřeni mocí s výsosti. Potom budete mi« — pravil dále — »svědky v Jerusalemě a po všem Judsku i Samařsku a až do končin země. Kdo uvěří a pokřtěn bude, dojde spásy; kdo však neuvěří, bude zavržen.«

A když k nim domluvil, vyvedl je na horu Olivetskou. Tam pozdvihl ruce a žehnal jim. A jak jim tak žehnal, odloučil se od nich a vznášel se do nebe, kdež usedl po pravici boží. Když za ním upřeně hleděli, hle, dva muži stáli u nich v rouše bílém a pravili: »Muži galilejští, co tu stojíte a hledíte do nebe?

Ten Ježíš, který vzat jest od vás, přijde tak, jak jste ho viděli do nebe vstupovati.« A oni se potom vrátili do Jerusalema.

II.

ŠÍŘENÍ EVANGELIA PÁNA NAŠEHO JEŽÍŠE KRISTA OD APOŠTOLŮ.

Volba nového apoštola.

Apoštolé vrátili se s hory Olivetské do Jerusalema a vstoupili zase do večeradla. Tam potom bývali pospolu, trvající jednomyslně na modlitbě s Marií, matkou Ježíšovou, s jinými ženami a učedníky.

V těch dnech Petr povstal mezi bratry a řekl: »Bratři, z těch, kteří byli s námi po všecken čas, co Pán Ježíš dlel mezi námi, a byli také svědky jeho vzkříšení, z těch jeden musí býti přiřazen k nám jedenácti.« I postavili dva a modlili se: »Ty, Pane, který znáš srdce všech, ukaž, kterého z těchto dvou jsi vyvolil, aby dostal místo v úřadě apoštolském místo Jidáše!« Potom odevzdali losy. Los padl na Matěje, a byl přičten k apoštolům.

Seslání Ducha svatého.

A když přišel den letnic (desátého dne po nanebevstoupení Páně), byli zase všichni ve večeradle. Tu zalehl náhle s nebe hukot, jako když vane silný vítr, a naplnil dům, kde seděli. I ukázaly se ohnivé jazyky, nad hlavou každého z nich jeden, všichni byli naplněni Duchem svatým a počali mluvit rozličnými jazyky.

Byli pak tehda v Jerusalemě židé z cizích národů. Přišli na svátky. A když se rozlehl ten zvuk, sběhli se s obyvateli jerusalemskými k domu, kde byli apoštolé. Slyšíce pak apoštoly mluvit jedenkaždý jazykem svým, žasli a říkali jeden druhému: »Nejsou-liž tito všichni Galilejci? Jak to tedy, že každý slyšíme jazyk země, v níž jsme se zrodili? Co je to?«

Tu povstal Petr a pravil: »Muži izraelští, poslyšte slova má! Ježíše Nazaretského, kterého Bůh osvědčil u vás mnohými

zázraky, toho rukama bezbožnými jste usmrtili, ukřižovali. Bůh však jej vzkřísil. My všichni jsme toho svědky. A nyní jsa povýšen na pravici boží vylil Ducha svatého na nás, jak nyní vidíte a slyšíte. Najisto tedy věz, národe izraelský, že Ježíš je slíbený Vykupitel, ten Ježíš, kterého jste vy ukřižovali.«

Slovy těmi jako mečem v srdci protknuti, tázali se Petra i ostatních apoštolů: »Bratři, co máme činiti?« Petr odpověděl: »Čiňte pokání a každý z vás dej se pokřtiti ve jménu Ježíše Krista, aby vám hříchy byly odpuštěny; a obdržíte i vy Ducha svatého.« I dalo se jich pokřtiti ten den na tři tisíce.

Trvali pak v učení apoštolském a v účasti při lámání chleba*) i na modlitbách. Denně scházeli se také ve chrámě, chválíce Boha. A Pán rozmnožoval každý den počet jejich.

Uzdravení chromého. Petr a Jan před veleradou.

Petr a Jan šli jednoho dne do chrámu. A tu nesli jakéhosi muže, který byl od narození chromý. Kladli jej každého dne k bráně chrámové, aby vcházející prosil o almužnu. I prosil též

*) To jest mše svatá a s ní spojené sv. přijímání.

Petra a Jana: Petr mu řekl: »Zlata a stříbra nemám; ale co mám, to ti dám: Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a chod!« A vzal ho za ruku a pozdvihl jej. On pak vyskočil a vešel s nimi do nádvoří chrámového chvále Boha. Tu se lid, pln úžasu, sběhl k nim.

Užrev to Petr promluvil k lidu: »Muži izraelští, co se tomu divíte neb co hledíte na nás, jako bychom my svou mocí byli učinili, aby tento chodil? Bůh otců našich oslavil Syna svého Ježíše, kterého vy jste zabili. Víra v něho dala tomuto plné zdraví před očima vás všech. Obratťe se k němu i vy a čiňte pokání, aby shlazeny byly hříchy vaše!« I uvěřili mnozí a dali se pokřtiti. Počet věřících dosáhl pěti tisíc.

*

Mezitím však, co Petr mluvil k lidu, přistoupili k nim kněží a velitel stráže chrámové. I vztáhli na ně ruce a vsadili je do žaláře.

Druhého dne shromáždili se nejvyšší kněží a starší a zákoníci, postavili apoštoly vprostřed a tázali se: »Jakou mocí nebo v kterém jménu jste to učinili?« Petr odpověděl: »Známo buď všem vám a všemu lidu izraelskému: Ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, kterého jste vy ukřižovali, kterého však Bůh vzkřísil z mrtvých, — skrze toho stojí tento před vámi zdráv. To je ten kámen, který byl zavržen od vás stavitelů, který však se stal kamenem úhelným. A není v nikom jiném spásy, neboť není pod nebem jiného jména daného lidem, v němž bychom měli býti spaseni.«

Členové velerady rozkázali apoštolům, aby vyšli ven. A uvažovali vespolek: »Co máme dělati s těmi lidmi? Že zázrak se stal skrze ně, je zjevno všem obyvatelům jerusalemským, a my toho nemůžeme popřít. Aby se to však dále nerozhlášovalo mezi lid, pohrozme jim, aby v tom jménu nemluvili již nikomu.« I zavolali je a přikázali jim, aby vůbec ani slova neučili o Ježíšovi, pohrozili jim a propustili je.

Církev v Jerusalemě.

Obec věřících pak byla jedno srdce a jedna duše. A nebylo mezi nimi žádného nuzného, neboť zámožní dávali rádi chudým; mnozí prodávali pole a domy, přinášeli stržené peníze a kladli je k nohám apoštolů, kteří je pak rozdávali podle toho, jak bylo komu potřebí.

Ale jeden muž, jménem Ananiáš, s manželkou svojí Safirou prodali pole a nechali za sebou lstivě něco ze stržených peněz. Ostatek přinesl Ananiáš a položil k nohám apoštolů. Ale Petr řekl jemu: »Ananiáš, proč jsi se dal svést od d'ábla, abys lhal Duchu svatému a lstivě nechal za sebou z peněz, které jsi utržil

za pole? Zda nemohl sis ho ponechat, a když prodáno bylo, zda nebyly peníze v moci tvé? Proč jsi se tedy odhodlal k takové věci? Neselhal jsi lidem, ale Bohu.« Tu Ananiáš padl a skončil. A byl vynesěn a pochován.

Potom přišla i Safira nevědouc, co se přihodilo. I řekl jí Petr: »Pověz mi, za kolik jste pole prodali?« Ona odpověděla: »Za tolik.« Tu jí Petr pravil: »Tak vy jste se umluvili, abyste pokoušeli Ducha Páně?! Hle ti, kteří pochovali muže tvého, jsou přede dveřmi a vynesou i tebe.« I padla hned před nohy jeho a skonala; a pohřbili ji vedle muže jejího. — Připadla pak bázeň veliká na celou obec věřících a na všechny, kteří o tom slyšeli.

Apoštolé v žaláři.

Apoštolé kázali horlivě a činili mnoho zázraků. Proto přibývalo Pánu věřících, mužů i žen. I na ulice vynášeli nemocné na ložích i nosítkách, aby aspoň stín Petrův padl na ně a aby byli uzdraveni. Také z okolních měst přicházelo do Jerusalema množství lidu a přinášeli nemocné; a všichni byli uzdravováni.

Ale velekněz dal apoštoly vsaditi do vězení. Anděl Páně však otevřel v noci dveře vězeňské, vyvedl je ven a řekl: »Jděte a mluvte lidu v chrámě slova života.« Vešli tedy na úsvitě do chrámu a učili.

Když se členové velerady sešli, poslali služebníky do žaláře, aby přivedli apoštoly. Služebníci se však vrátili a hlásili: »Žalář jsme našli sice zavřený s veškerou bezpečností, též stráž před dveřmi, avšak když jsme otevřeli, nenašli jsme nikoho.« Jak ta slova uslyšeli ve veleradě, byli na rozpacích. V tom přišel kdosi a oznamoval: »Hle, muži, které jste vsadili do vězení, stojí ve chrámě a učí.« Dali je tedy přivést. I řekl jim velekněz: »Přísně jsme vám zakázali učit v tom jménu; a hle, naplnili jste Jerusalema svým učením.« Petr však i ostatní apoštolé odpověděli: »Sluší poslouchati více Boha než lidi.« Členové velerady slyšíce to, pukali hněvem a pomýšleli je usmrtit. Ale tu povstal učitel zákona, farizej Gamaliel, a rozkázal, aby ty lidi na malou chvíli vyvedli ven. A pravil potom: »Muži izraelští, nechte jich! Neboť je-li z lidí to dílo, rozpadne se samo, je-li však z Boha, nezdoláte ho.« I přisvědčili mu. Dali apoštoly zmrskati a přikázali jim, aby nemluvili již o Ježíšovi, a propustili je. Oni pak odcházejíce radovali se, že hodnými se stali trpěti pro jméno Ježíšovo, a nepřestávali ve chrámě i po domech zvěstovati Krista Ježíše.

Jáhnové.

V prvotní církvi bylo denně rozdělováno chudým a vdovám, čeho potřebovali k živobytí. Když počet věřících značně vzrostl, svolali je apoštolé a řekli: »Nebylo by dobře, abychom my, nechávající slova božího, starali se o výživu chudých. Proto, bratři, vyhlédněte si ze sebe sedm mužů dobré pověsti a plných Ducha svatého, abychom je ustanovili k tomu úkonu.« I zalíbila se ta řeč všemu množství, a vyvolili Štěpána, Filipa a ještě jiných pět. Ty postavili před apoštoly, a oni se nad nimi modlili a vkládali na ně ruce. Tak je vysvětili na jáhny.

Štěpán, první mučedník.

Štěpán, jsa pln víry a milosti, činil veliké zázraky v lidu. I povstali někteří učenci židovští proti němu a hádali se s ním, ale nemohli odolati Duchu svatému, který z něho mluvil. Proto pobouřili proti němu lid, uchopili jej a přivedli do velerady. A postavili křivé svědky, kteří pravili: »Člověk tento nepřestává mluvit proti místu svatému a proti zákonu.«*) I upřeli naň hněvivě zrak všichni, kteří zasedali ve veleradě, ale tvář jeho skvěla se nevinností a zmužilostí jako tvář anděla. Odpovídaje na otázku velekněze, je-li tomu tak, líčil Štěpán, jak se Bůh otcovsky o lid izraelský povždy staral, ale také, jak se mu nevděčný lid vždycky protivil. A končil slovy: »Tvrdošíjní, vy se vždy Duchu svatému protivíte; jak otcové vaši, tak i vy. Kterého z proroků, kteří předpovídali příchod Spravedlivého, oni nepronásledovali? Vy pak jste se nyní stali jeho zrádci a vrahy.«

Slyšíce to pukali hněvem a skřípali zuby na něho. On však pohleděl k nebi a řekl: »Aj, vidím nebesa otevřená a Syna člověka státi na pravici boží.« Ale oni vzkřikli hlasem velikým, zacpali si uši a jednomyslně obořili se na něj: vyvrhli ho z města a kamenovali jej. Při tom odložili vrchní svá roucha k nohám mládence, který slul Šavel. I kamenovali Štěpána, který se modlil: »Pane Ježíši, přijmi ducha mého!« A padl na

*) To jest proti chrámu a zákonu Mojžíšovu. Káže o Kristu, mluvil také o oběti novozákonní i o tom, že přestaly již platit obřadní předpisy Starého zákona.

kolena a zvolal hlasem velikým: »Pane, nepokládej jim toho za hřích!« Po těchto slovech zesnul v Pánu.

Církev v Samařsku.

V ten den povstalo veliké pronásledování proti církvi, která byla v Jerusalemě. Zvláště Šavel hubil církev; vcházeje do jednotlivých domů a jímaje muže i ženy, dával je do žaláře. I rozprchli se všichni kromě apoštolů po krajinách judských a samařských a zvěštovali slovo boží. Jáhen Filip přišel do Samaře a hlásal tam Krista. I poslouchali zástupové vidouce zázraky, které činil; bylo totiž mnoho neduživých uzdraveno. A uvěřili a dávali se pokřtíti ve jménu Ježíše Krista. Když pak uslyšeli apoštolé v Jerusalemě, že Samař přijala slovo boží, poslali k nim Petra a Jana. Ti přišli, modlili se nad nimi a vzkládali na ně ruce, a oni přijímali Ducha svatého.*) Potom kázali evangelium mnoha osadám samařským a vrátili se do Jerusalema.

Filip pokřtil komorníka královny etiopské.

I zjevil se anděl Páně Filipovi v Samaři a řekl mu: »Vstaň a jdi na cestu, která vede od Jerusalema do Gazy.« Vstal tedy Filip a šel. A hle, jel tudy vůz, na kterém seděl mocný dvořením královny etiopské.***) Byl přijel do Jerusalema klaněti se Bohu a nyní se vracel. Cestou četl proroka Isajáše. Filip slyšel ho čísti slova: »Jako ovce k zabití veden jest a jako beránek před tím, kdo jej stříhá, oněmí, tak neotevřel úst svých.«***) Tu se tázal Filip: »Rozumíš tomu, co čteš?« Komorník odpověděl: »Kterak bych mohl, nevyloží-li mi někdo?« I prosil Filipa, aby vstoupil do vozu a posadil se k němu. A Filip, počav od těch slov Písma, zvěštoval mu Ježíše.

Co tak jeli cestou, přijeli k vodě. I pravil komorník: »Hle, tu voda. Co zbraňuje, abych nebyl pokřtěn?« Filip pak řekl: »Věříš-li celým srdcem, může se to státi.« A on odpověděl: »Věřím, že Ježíš Kristus je Syn Boží«. I rozkázal zastaviti vůz, oba sestoupili do vody a Filip pokřtil komorníka. Když pak vystoupili z vody, Duch Páně pojal Filipa, a komorník ho již neviděl. I jel svou cestou, raduje se.

*) Udělovali jim svátost biřmování.

**) Etiopie, země ležící jižně od Egypta.

***) Viz str. 83.

Šavlovo obrácení.

(Roku 37.)

Šavel, soptě hněvem a hroze povražditi učedníky Páně, šel k veleknězi a vyžádal si od něho plnou moc, aby se mohl odebrati do Damašku, zjímati tam stoupence toho učení a přivést: je svázané do Jerusalema. Stalo se však, když byl na cestě a blížil se k Damašku, že jej náhle obklíčilo světlo s nebe a on padl na zem. V tom uslyšel hlas, an k němu praví: »Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ?« On pak řekl: »Kdo jsi, Pane?« A slyšel slova: »Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ.« Tu se tázal Šavel, chvěje se a žasna: »Pane, co chceš, abych činil?« A Pán odpověděl: »Vstaň a jdi do města. Tam bude tobě řečeno, co máš činiti.« I vstal Šavel se země a otevíraje oči neviděl. Byl slepý. Průvodci jeho pojali ho za ruku a uvedli jej do Damašku k jakémusi Judovi. I byl tam tři dni modle se, a nejedl ani nepil.

Byl pak v Damašku jeden učedník, jménem Ananiáš. Tomu zjevil se Pán a pravil: »Vstaň a jdi do ulice, která slove Přímá, a vyhledej v domě Judově muže, jménem Šavla z Tarsu!« Ananiáš odpověděl: »Pane, slyšel jsem od mnohých o tom muži, kolik zlého učinil v Jerusalemě věřícím v tebe. A zde má moc od velekněze zjímati všecky, kdo vzývají jméno tvé.« Ale Pán řekl jemu: »Jdi, neboť tento muž jest nástrojem ode mne vyvoleným, aby nesl jméno mé před pohany a krále i syny izraelské.« Šel tedy Ananiáš, vložil ruce na Šavla a řekl: »Bratře, Pán Ježíš, který se ti ukázal na cestě, poslal mne k tobě.« I naplněn byl Šavel Duchem svatým a hned spadly s očí jeho jako šupiny; viděl zase. Potom vstal a byl pokřtěn. A posilnil se pokrmem.

Pobyv tam několik dní odešel Pavel — tak se totiž nazýval po svém obrácení — do Arabské pouště, kde se připravoval k úkolu, k němuž jej vyvolil Pán. Po třech letech vrátil se zas do Damašku a jal se kázati ve sbornicích Ježíše. Ale židé uradili se, že ho zabijí. Úmysl jejich však mu byl oznámen a učedníci spustili jej v noci přes městskou zeď v koši. I šel do Jerusalema, aby poznal Petra. Když pak i tam veřejně učil o Pánu a byl proto židy ohrožován na životě, bratři doprovodili jej k moři do Cesareje a poslali do Tarsu, jeho domova.

Apoštolská cesta sv. Petra.

Měla pak církev po celém Judsku i po Galilei a Samařsku pokoj. Petr, obcházeje všecky obce věřících, přišel také do Lydy. V Lydě našel člověka, jménem Eneáše, který ležel již osm let na loži, jsa ochrnutý. I řekl mu Petr: »Eneáši, Pán Ježíš Kristus tě uzdravuje. Vstaň!« A on hned vstal. Obrátili se pak všichni, kteří bydleli v Lydě, k Pánu.

*

V Jope žila učednice, jménem Tabita. Byla plna dobrých skutků a udělovala hojně almužen. Stalo se pak v těch dnech, že se roznemohla a zemřela. Učedníci, kteří se dověděli, že Petr je v Lydě, poslali tam s prosbou: »Nemeškej přijíti k nám!« I vstal a šel. Když přišel, uvedli ho do síně, kde ležela mrtvá. A tu obstoupily ho vdovy města s pláčem a ukazovaly mu šaty, které jim udělala Tabita. Petr padl na kolena a modlil se. Potom řekl, obrácen k tělu: »Tabito, vstaň!« I otevřela oči. Petr podal jí ruku a pozdvihl ji. Vešlo pak to v známost po celém Jope, a mnozí uvěřili v Pána.

*

V Cesarei žil římský setník, jménem Kornelius. Byl to hodný člověk a dával mnoho almužen. Tomu se jednou zjevil anděl a řekl: »Kornelie! Tvé almužny vstoupily před tvář boží. Pošli do Jope a povolej k sobě jistého Šimona, který má příjímí Petr. Ten poví tobě, co máš učiniti.« Jak odešel anděl, poslal hned Kornelius do Jope.

Druhého dne, když se poslové Korneliovi přibližovali k městu, Petr vystoupil na plochu střechu domu, kde byl pohostinu, aby se modlil. Bylo kolem poledne. A tu měl vidění. Spatřil veliké prostěradlo, ano se snáší s nebe, a v něm rozliční čtvernožci, plazové pozemští a ptactvo nebeské. I zazněl k němu hlas: »Vstaň, bij a jez!« Petr však řekl: »Nikoli, neboť jsem nikdy nejedl nic nečistého.« A hlas opět se ozval: »Co Bůh očistil, ty nenazývej nečistým.« To se stalo třikrát, a zjevení zmizelo.

Když pak Petr sám u sebe byl v pochybnostech o tom, co by znamenalo vidění to, hle, muži od Kornelia poslaní stanuli přede dveřmi domu. A v té chvíli řekl Petrovi Duch boží: »Tři muži hledají tebe; sestup dolů a jdi s nimi.« Sestoúpil tedy a našel muže, kteří od Kornelia byli posláni. I přijal poselství jejich a poznal tak smysl onoho vidění, že totiž i pohané, jež byl za nečisté pokládal, do církve Kristovy mají býti přijímáni. Hned druhého dne vydal se Petr s nimi a někteří z bratří jopských ho doprovodili. Tak přišel do Cesareje. V domě Korneliově čekala již rodina setníková i sezvaní jeho příbuzní a přátelé. Petr kázal jim učení Ježíšovo. A když ještě mluvil, připadl Duch svatý na všecky přítomné pohany. I užasli věřící ze židovstva, kteří přišli

s Petrem, že také na pohany vylila se milost Ducha svatého; slyšeli je totiž, že mluví cizími jazyky a velebí Boha. Tu pravil Petr: »Může kdo zabrániti, aby nebyli pokřtěni, když přijali Ducha svatého jako my?« I rozkázal je pokřtiti ve jménu Pána Ježíše Krista.

Od té doby hlásáno bylo evangelium také pohanům.

Křesťanská obec v Antiochii.

Někteří z těch, kteří se rozprchlí v soužení, jež nastalo po umučení Štěpána, přišli do Antiochie a zvěštovali Pána Ježíše. A lidu veliký počet obrátil se k Pánu. I donesla se pověst o tom církvi, která byla v Jerusalemě. Odtud poslali do Antiochie Barnabáše, aby obrácené ve víře utvrdil. A Barnabáš, muž dobrý a plný Ducha svatého, získal tam mnohé Pánu. Vydal se i do Tarsu a přivedl do Antiochie Pavla. A tam, v Antiochii, ponejprv byli věřící v Krista nazváni křesťany.

Petr v žaláři.

(R. 42.)

V tom čase kraloval nad židovskými zeměmi Herodes Agripa.*) Ten dal stíti Jakuba, bratra Janova, a vida, že se to líbí židům, dal jati i Petra. Byly však právě velikonoce. Vsadil ho tedy do vězení v úmyslu, že po velikonocích vyvede ho na popravu. Ale modlitba konala se za Petra od církve k Bohu bez ustání. Přišla noc poslední přede dnem, kdy měl býti popraven. Petr spal mezi dvěma vojíny, spoután řetězy, a strážé byly přede dveřmi vězení. A hle, vězení zazářilo světlem, anděl Páně postavil se u Petra, vzbudil jej a řekl: »Vstaň rychle!« Petr vstal a řetězy spadly s rukou jeho. A dále mu pravil anděl: »Opásej se, přivaž si na nohy obuv a pojď za mnou!« Petr učinil tak, ale nevěděl, je-li to skutečnost či pouhý sen. Prošli stráží první i druhou a přišli k bráně železné, která vedla do města. Ta se jim otevřela sama. Když byli venku a přešli jednu ulici, anděl zmizel. A tu Petr vzpamatoval se a řekl: »Nyní vím opravdu, že Pán poslal anděla svého a vytrhl mě z ruky Herodovy.«

Potom přišel k domu Markovu,**) kde byli bratři u velikém počtu shromážděni a modlili se. Když pak tloukl na dveře, přišla děvečka, jménem Rode. Jak poznala hlas Petrův, pro radost neotevřela, ale běžela dovnitř a povídala, že Petr stojí před vchodem. Oni však jí řekli: »Blázníš?« Ale ona ujišťovala, že tomu tak jest.

*) Tomu se dostalo od Římanů celého území jeho děda, Heroda Velikého, i jména krále. Snahou jeho bylo, státí se u židů oblíbeným. Proto horlil pro Zákon a pronásledoval křesťany.

**) Tam byla ona síň, ve které se konala poslední večeře.

I pravili: »Je to anděl jeho.« Petr však tloukl pořád. Otevřeli tedy a užasli. On pak vypravoval jim, kterak ho Pán vyvedl z vězení.

Herodes dal strážné vojíny ztrestati smrtí. Nedlouho po tom sám bídne zahynul.

První apoštolská cesta sv. Pavla.

(R. 44—49.)

Obrácení národů pohanských byl úkol, ke kterému Bůh vyvolil Pavla. Než se vydal na cestu, aby konal apoštolské to dílo, představení křesťanské obce v Antiochii, kde do té chvíle meškal, postili se a modlili a vzkládali na něho ruce.*)

Nejprv se plavil, doprovázen Barnabášem, na Kypros. Když prošli celý ostrov, kázice, povolal je k sobě tamní vladař římský, Sergius Paulus, a žádal poslechnouti slovo boží. Byl pak u něho jakýsi žid, čaroděj a nepravý prorok. Ten jim odporoval, chtěje vladaře odvrátiti od víry. Ale Pavel, naplněn Duchem svatým, pohleděl naň a řekl: »Synu ďáblův, nepřestaneš převraceti přímé cesty Páně? Nyní, hle, ruka Páně nad tebou: Budeš slepý, dokud se nepolepšíš!« A hned oslepl; tápal kolem sebe a hledal někoho, jenž by ho vedl za ruku. Vladař užasl nad tím, co se stalo, a uvěřil.

Z Kypru přeplavili se na půdu maloasijskou a roznášeli slovo Páně po celé krajině. A mnozí uvěřili.

Když kázali evangelium v Lystře, poslouchal také jeden muž, chromý od narození. Pavel pohlédl naň a viděl, že má dost víry, aby byl uzdraven. I řekl mu hlasem velikým: »Postav se na nohy zpřímá!« Tu vyskočil muž ten a chodil. A zástupové, vidouce, co Pavel učinil, volali: »Bohové vzali na se lidskou podobu a sestoupili k nám!« Pohanský kněz přivedl hned ověčené býky a chtěl s lidem obětovati. Jak to Pavel a Barnabáš zpozorovali, vyběhli mezi zástupy a křičeli: »Muži, co to děláte? My jsme lidé jako vy, a kážeme vám, abyste se obrátili od bohů nicotných k Bohu živému, který stvořil nebe i zemi a moře i vše, co je v nich!« A tak uvěřili mnozí. Ale židé popudili zástupy proti Pavlovi. Ti kamenovali jej a vyvlekli potom z města, majíce za to, že zemřel. Když pak jej obstoupili v zármutku ti, kteří uvěřili, vstal a vešel s nimi zase do města.

Hlásajíce slovo boží, šli Pavel a Barnabáš ještě dál a vraceli se potom místy, kde dříve kázali. Všude napomínali věřící, aby setrvali ve víře, a ustanovovali jim starší, to jest kněze, tím, že se nad nimi modlili a vzkládali na ně ruce. A vrátili se zas do Antiochie.

*) Světli jej na biskupa.

Církevní sněm v Jerusalemě.

(R. 51.)

Někteří ze židovstva na víru obrácení přišli z Judska do Antiochie a učili bratry: »Nebudete-li zachovávatí též zákon Mojžíšův, nemůžete býti spaseni.« Pavel však i Barnabáš postavili se proti tomu. Chtějíce pak nabýti o tom úplné jistoty, vypravili se za všechny k apoštolům do Jerusalema, aby jim tu věc předložili k rozhodnutí.

Když přišli do Jerusalema, shromáždili se apoštolé a starší, a rokovali o tom dlouho. Tu povstal Petr a promluvil: »Bratři! Vy víte, že již před časem projevil Bůh svou vůli, aby pohané skrze ústa má slyšeli evangelium a uvěřili. A neučinil žádného rozdílu mezi námi a jimi; dal totiž Ducha svatého jim jako nám. Nuže tedy, proč vkládati na šíji věřících jho těžké a zbytečné? Věříme, že milostí Pána Ježíše budeme spaseni stejně jako oni.« A bylo církvi v Antiochii napsáno a posláno, že obřady Starého zákona netřeba zachovávatí: »Vidělo se Duchu svatému i nám, nevkládati na vás žádného břemene.«

Druhá a třetí apoštolská cesta sv. Pavla.

Po nějakém čase vydal se Pavel znovu, aby hlásal evangelium Kristovo. I zchodil Syrii, Malou Asii, Makedonii a Řecko. Pomocníky jeho byli Lukáš, Timotej, Titus a Silas.

*

V Efesu našel již něco učedníků. Ti se dali tedy pokřtíti, a když na ně Pavel vzkládal ruce, přišel na ně Duch svatý. Pavel kázal tam a v okolí tři roky. A Bůh činil skrze něho zázraky, takže i na nemocné přenášeli části jeho oděvu, a nemoci od nich odstupovaly. Mnozí pak z věřících přicházeli a vyznávali skutky své.

*

Když kázal ve Filipech, městě makedonském, mnozí uvěřili, vidouce divy, které Bůh činil skrze něho. Stalo se však, že byl veřejně se svým druhem Silou obviněn, jako by pobuřovali město. Poštvaný lid se jich chopil, představení města dali s nich strhnouti šat a kázali je mrskati metlami. Potom byli oba vsazeni do vězení a nohy jim sevřeny kládou.

O půlnoci Pavel a Silas jali se v žaláři chváliti Boha zpěvem; i poslouchali je ostatní vězňové. Pojednou však nastalo veliké zemětřesení, takže se pohnuly základy žaláře, a hned se otevřely všechny dveře a rozepiala se pouta všech. Tu žalářík uděšen padl

Pavlovi a Silovi k nohám a tázal se: »Co mám činiti, abych byl spasen?« Oni řekli: »Věř v Pána Ježíše.« I vzal je do příbytku svého a umyl jejich rány. Oni pak mluvili slovo Páně jemu a všem, kteří byli v domě jeho, a pokřtili je. Druhého dne dověděli se představení města, že Pavel a Silas jsou občané římszí. I přišli, odprosili je a propustili. Oni pak potěšili bratry a odešli do The-saloniky.*)

*

Potom se dostal Pavel do Athén a zvěstoval tam každého dne na náměstí Ježíše. Ale přišli někteří mudrci jejich a vedli jej do areopagu, na hlavní veřejné místo ve městě, kde zasedala rada obce, a žádali si zvěděti, jaké jest učení jeho. Pavel tedy postavil se uprostřed areopagu a řekl: »Muži athénští! Procházel jsem město a prohlížel vaše památnosti. Nalezl jsem také oltář, na kterém je psáno: ‚Neznámemu Bohu.‘ Co tedy neznajíce ctíte, to já zvěstuji vám.« A mluvil k nim o Bohu, který stvořil svět a zachovává jej. Jakmile se však zmínil o soudu božím a o vzkříšení z mrtvých, začali se posmívati a pravili: »Poslechneme tě o tom někdy jindy.« Někteří z nich však přece uvěřili.

*

Opustiv Athény, přišel Pavel do Korintu a pobyl tam půl druhého roku. Mnozí Korinťané uvěřili a dali se pokřtiti.

*

Vraceje se z třetí své cesty, zastavil se Pavel v Miletu. Povolal tam k sobě z Efesu starší církve, připomínal jim věrnou svoji apoštolskou činnost u nich a pravil posléze: »Nyní, hle, jdu do Jerusalema, nevěda, co mě tam potká; leč Duch svatý mi říká, že mě čekají okovy a soužení. Avšak nedbám toho, ani nepokládám život svůj za tak drahý, jen abych dokonal, k čemu jsem byl povolán od Pána Ježíše. Já vím, že neuzříte již tváře mé. Mějte pozor na sebe i na všecko stáde, v kterém Duch svatý vás ustanovil představenými. Po mém odchodu vejdou mezi vás vlci draví. Proto bděte, majíce na paměti, že jsem po tři roky ve dne v noci nepřestával vás se slzami napomínati. A nyní poroučím vás Bohu a milosti jeho.« To když pověděl, klekl na kolena a modlil se s nimi. I dali se do velikého pláče a padajíce mu kolem krku, líbali ho. A doprovázeli jej potom k lodi.

Další příběhy života sv. Pavla.

Když přišel Pavel do Jerusalema, bratří přijali ho rádi. Ale židé, spatřivše ho ve chrámě, chopili se ho, vyvlekli ven a byli by jej ubili, kdyby ho nebyl velitel posádky římské vysvobodil,

*) Thesalonika — nynější město Soluň.

dav jej odvésti nejprve do hradu, potom v silném průvodu vojenském k vladaři do Cesareje. Po dvou letech vyšetřování a žaláře měl být zpět veden do Jerusalema a tam souzen od velerady židovské. On však, používaje svého práva jako římský občan, odvolal se k císaři. Byl tedy s jinými ještě vězni poslán do Říma.

Vystoupiv u Neapole z lodi na italskou půdu i další cestou k Římu po pevnině setkával se s bratřími, neboť apoštol Petr již předtím tam byl přišel, kázal Krista a v Římě založil křesťanskou obec. Po příchodu do Říma bylo dovoleno Pavlovi, aby zůstával pro sebe s vojínem, který ho měl hlídati. To trvalo dva roky. Směl přijímati všechny, kteří k němu přicházeli, a učil o Pánu Ježíši Kristu s veškerou zmužilostí. Propuštěn na svobodu prošel ještě mnohé krajiny, hlásaje království boží.

O činnosti a smrti všech svatých apoštolů.

Také ostatní apoštolé zvěštovali učení Ježíšovo v rozličných zemích, činíce při tom zázraky. Petr pak, hlava církve, navštěvoval obce křesťanské a utvrzoval je ve víře. Založiv sám církev v Římě, hlavním městě říše římské a sídle císařů, vycházel odtud na tyto cesty své a do Říma se vždy zase vracel. Měl tu, zvláště za posledních let svého života, pevné svoje sídlo.

O činnosti apoštolů kromě Petra a Pavla, o místě a způsobu smrti jejich, dochovalo se nám jen málo zpráv. Všichni zemřeli mučednickou smrtí mimo Jana. Ten vzal matku Ježíšovu k sobě a zůstal v Jerusalemě až do její smrti. Potom se odebral do Efesu a byl hlavou tamní křesťanské obce. Za císaře Domiciána byl odvezen do Říma a tam hozen do kotle s vařícím olejem, ale zázračně při životě zachován. Potom byl vypovězen na ostrov Patmos. Dočkav se požehnaného věku, zemřel smrtí přirozenou.*) Nejdříve ze všech podstoupil smrt mučednickou Jakub, bratr Janův. Byl v Jerusalemě mečem sťat.***) Druhý Jakub apoštol, zvaný Mladší, byl na popud velerady svržen s cimbuří chrámové zdi v Jerusalemě a dole, zatím co se za nepřátele modlil, kyjem ubit.†) Apoštolé Petr a Pavel zahynuli v pronásledování za císaře Nerona v Římě; Petr ukřižován byl hlavou dolů, Pavel byl sťat.††)

Vznik Písma svatého Nového zákona.

Ježíš Kristus řekl apoštolům, když je rozesílal po všem světě: »Jděte a uče!« Šli tedy a kázali evangelium, to jest ústně poučovali. Jen někteří z nich k poučení lidu také psali nebo dali psát svým

*) Kolem r. 100.

**) R. 42. Viz str. 178.

†) R. 62.

††) R. 67.

žákům. Tak napsali Matouš a Jan o životě Ježíšově knihy, jež se nazývají evangelia. Mimo ně psali podobně Marek a Lukáš. Tento psal kromě toho ještě o skutečích apoštolů, hlavně Petra a Pavla. Apoštolé Pavel, Jakub (mladší), Petr, Jan a Juda posílali listy (dopisy, epištoly) rozličným křesťanským obcím a jednotlivým osobám. V nich vybízeli věřící, aby se drželi čistého učení Ježíše Krista a aby život svůj zařídili podle něho. Jan napsal ještě také knihu »Zjevení«, ve které zaznamenal, co mu Bůh zjevil o osudech církve, o blaženosti nebeské a o konci světa. Všecky tyto knihy, sepsané z vnuknutí Ducha svatého, byly později spojeny v jednu knihu. Tak vzniklo Písmo svaté Nového zákona.

III.

O CÍRKVI KRISTOVĚ.

Příčiněním apoštolů vzrostla církev ze semene hořčičného s podivuhodnou rychlostí v mohutný strom, který zastínil všecky země, tehda známé. Avšak ani smrtí jejich nebyl vzrůst církve zastaven. Biskupové, nástupci apoštolů, za součinnosti kněží pokračovali v jejich díle, uznávající za hlavu církve nástupce apoštola Petra, biskupa římského, papeže. Tak se vyvíjela a upevňovala jedna, svatá, katolická a apoštolská církev. Trvá již tedy 1900 let a bude trvati, dokud bude svět, podle zaslíbení, daného samým zakladatelem jejím Petrovi: »Ty jsi Skála, a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné ji nepřemohou« a všem apoštolům: »Já s vámi jsem po všecky dni až do skonání světa.«

Šťasten, kdo jsa členem církve v Ježíše Krista, Syna Božího, věří, v něho doufá a jemu v lásce ctnostným životem slouží!

OBSAH:

	str.
Úvod: Písmo svaté (bible) a biblická dějprava	4

STARÝ ZÁKON

Letopočet před Kristem:	* I. Stvoření světa	7
	* II. Hřích, trest a slib vykoupení . . .	9
	III. Příprava na vykoupení.	
	1. Pravěk.	
	* Kain a Abel	11
	Rozptýlení lidstva	12
	* Noe. Potopa	12
	* Noemova oběť. Jeho synové	14
Kolem r. 4000.	Babel	14
	2. Doba patriarchů (= arcloctů).	
Kolem r. 2200.	* Bůh si vyvolil Abrahama	15
	* Abrahamova ústupnost a láska k bližnímu .	16
	* Abrahamova věrnost a nezištnost	16
	Víra Abrahamova	17
	Bůh hostem Abrahamovým	17
	Sodomu stihl trest boží	17
	* Syn Abrahamův Izák měl býti obětován .	18
	Izák dostal Rebeku za ženu	20
	Smrt Abrahamova	20
	* Izák a jeho synové	21
	Jakubův útěk	22
	Jakubův návrat. Izákova smrt	23
	* Josef, nejmilejší Jakubův syn, prodán od bratří	24
	* Josef v Egyptě. U Putifara, v žaláři . . .	26
	* Josef povýšen	27
	* Bratři Josefovi ubírají se do Egypta . . .	28
	* Bratři Josefovi jdou po druhé do Egypta .	29
	* Josefova stříbrná číše	30
	* Josef se dává bratřím poznati	30
Kolem r. 1900.	* Jakubova cesta do Egypta	31
	* Jakubův pobyt v Egyptě. Jeho smrt . . .	32

Letopočet před
Kristem:

str.

O trpělivém Jobovi 33

3. Mojžíš.

R. 1449.

* Potomci Jakubovi v Egyptě	35
* Mojžíšovo narození a mládí	35
* Mojžíšův útěk	36
* Mojžíš povolán od Boha	37
Mojžíšův návrat do Egypta	37
Rány egyptské	38
* Odchod Izraelitů z Egypta	39
* Přejít mořem Rudým	39
* Cestou k Sinaji	40
*	
* Zákony sinajské	41
Zlaté tele	42
* Stánek boží	43
* Osoby bohoslužebné	44
Oběti	45
Náklad na bohoslužbu	45
Sváteční dny. Rok sobotní	45
Očisty	46
Výkup prvorozených	46
*	
Cesta od Sinaje. Vyzvědači	47
Spor o kněžské úkony	47
Pochyby o velikosti dobroty boží. Trest	48
Smrt Aronova. Měděný had	49
Proroctví Balaamovo	50
* Poslední chvíle Mojžíšovy. Jeho smrt	50

4. Josue a soudcové.

1409—1053.

R. 1409.

* Josue. Vstup do země Zaslíbené	51
Dobytí a rozdělení země. Smrt Josuova	52
Kdo byli soudcové	52
Gedeon	52
O moabské Rut	53
Samuel	54

5. Doba králů.

1053—587.

R. 1053—1011.

Saul, první král izraelský	56
David pomazán na krále	57
Davidův boj s Goliášem	58

		str.
Letopočet před Kristem:	David pronásledován od Saula. Šlechtnost Davidova	59
	*	
R. 1011—972.	* David králem	60
	Žalmy	61
	Davidova proroctví mesiášská. Boží slib o Vykupiteli	62
	Davidův hřích a jeho pokání	64
	Absalomův odboj	65
	Posledek života Davidova	65
	*	
R. 972—932.	* Král Šalomoun. Jeho moudrost	66
	* Šalomounův chrám	68
	Šalomounova sláva. Úpadek	70
R. 932.	Rozdvojení říše	70
	*	
	Prorok Eliáš	71
	Oběť na Karmelu	72
	Vinice Nabotova	74
	Smrt Eliášova	75
	Prorok Eliseus	75
	Prorok Oseáš	76
	Prorok Jonáš	76
R. 721.	Zánik říše izraelské	77
	Tobiáš	78
	*	
	Judský král Oziáš	79
	Prorok Isajáš	80
	Král Ezechiáš	81
	Proroctví Isajášova o Vykupiteli	82
	O hrdinné Judit	83
	Prorok Jeremiáš	84
R. 587.	Zánik říše judské	85
	Žalozpěvy Jeremiášovy. Útěcha	85
	6. Zajatí (babylonské). 605(587)—535.	
	Povaha zajetí. Úkol proroků	87
	Ezechiel	87
	Daniel a jeho druhové	88
	Druhové Danielovi zachráněni z ohně	88
	Znesvěcení posvátných nádob. Trest	89
	Daniel v jámě lví	90
	Předpovědi Danielovy	92

Letopočet před
Kristem:

R. 535.

R. 330—323.
R. 323—202.

R. 165 za Judy
 opanován
 chrám.
R. 142
za Šimona vlast
osvoboz. úplně.
Herodes králem
 r. 40.

7. Doba po zajetí.
Od r. 535 do narození Páně.

Návrat ze zajetí. Esdráš, Nehemiáš	92
Ester. Židovské osady	93
Židé pod vládou makedonskou a egyptskou	94
Pod vládou syrskou. Pronásledování Antio- chovo	95
Boj za svobodu	96
Matatiáš	96
Juda Machabejský	97
Jonatan, Šimon	98
Poslední doba před příchodem	
Vykupitelovým	98

NOVÝ ZÁKON

str.

Letopočet po
Kristu, to jest
po Kristově
narození.

Počátek našeho
letopočtu

V lednu r. 31.

I. velikonoce.

U Jordánu

Galilea, Kána

Jerusalem

U Sichemu

I. Ježíš Kristus a jeho evangelium

1. Narození, dětství a mládí Ježíšovo.

Oběť Zachariášova	101
* Zvěstování	102
* U Alžběty	102
Narození Janovo	103
* Narození Páně	104
* Příchod mudrců	105
* Obětování Páně	106
* Útěk do Egypta a návrat	107
* Dvanáctiletý Ježíš ve chrá- mě	107

2. Veřejný život Kristův.

Jan Křtitel	108
* Křest Páně	108
Půst a pokušení	109
* První učedníci Ježíšovi . .	110
* Zázrak v Káně	110
* * *	
* Vyklizení chrámu	111
Rozmluva s Nikodemem . .	112
* * *	
Ježíš u studnice Jakubovy	113

		str.
R. 32. II. velikonoce.	Kána — Kafarnaum Na moři u Kafar. Kafarnaum	Uzdravení syna úředníkovy 114
	Po Galilei	* Zázračný rybolov 114
	Kafarnaum	Ježíš káže a uzdravuje v Kafarnaum (tchyně Petrova) 115
		Pán uzdravuje malomoc- ného 115
		* Uzdravení ochrnlého . . 116
		* * *
	Jerusalem	Uzdravení muže, nemoc- ného 38 let 116
		* * *
	Galilea	Volba apoštolů 117
	U moře Galilejského	Kristova řeč horská 117
	Hora blahoslavenství	
	Kafarnaum	* Uzdravení služebníka setní- kova 121
	Naim	* Vzkříšení mládence v Naimu 122
	Kafarnaum	Kající hříšnice před Pánem 122
	Moře Galilejské	Podobenství: O rozse- vači, o koukoli v pšenici, o zrně hořčičném, o kva- su, o pokladu a perle . . 122
R. 33. V době, kdy se lid ubíral na velikonoce (III.) do Jerusalema.	Kafarnaum	* Utišení bouře na moři . . 124
		* Vzkříšení dcery Jairovy . 124
		Poslání apoštolů 125
		(Smrt Jana Křtitele) . . . 126
		* * *
	Vých. břeh moře Galil. Kafarnaum	* Nasycení pěti tisíc lidí . . 127
		Pán přislubuje nejsvětější svátost 128
		Uzdravení hluchoněmého . 128
		Petrovo vyznání 129
	Vých. břeh moře Galil. U Cesareje Filipovy	* Proměnění Páně 129
	Hora Tábor	O pokoře, o pohoršení . . 130
	Kafarnaum	O bratrském napomenutí. Moc svazovací a rozvazo- vací 130
		Povinnost odpouštět. O ne- milosrdném služebníku . 131
	Galilea	* * *

Krátce před slavností stánků.	Cesta na slavnost stánků do Jerusalema. Návrat v ob- vodu jeriškém.	Vyslání učedníků. Jejich návrat	131
	Betanie	* O milosrdném Samaritánu Maria a Marta	132 133
		* * *	
Slavnost stánků. Počátek října	Jerusalem	Ježíš na slavnosti stánků v Jerusalemě Učí (Prve než Abraham byl, jsem já). Uzdravuje slepce od na- rození Ježíš, dobrý pastýř . . .	133 134 134 135
		* * *	
	Hora Olivetská. Judsko	* Pán učí modlitbě O lakotě. (Řekni bratru mému, ať se rozdělí se mnou. Člověk, kterému přineslo pole hojnou úro- du.) Podobenství o fíkovém stromě	135 136 137
		* * *	
Posvěcení chrámu. Prosinec	Jerusalem	Ježíš na slavnosti posvě- cení chrámu (Já a Otec jedno jsme)	137
		* * *	
	Zajordánsko	* Podobenství o ztracené ovci * O marnotratném synu . . * O boháči a Lazarovi . . .	138 138 139
		*	
R. 34. V únoru	Betanie	Vzkříšení Lazara Velerada se usnesla, že Je- žíše usmrtí	140 141
		*	
	Na hranicích Galileje a Samařska	Uzdravení deseti malomoc- ných * Podobenství o farizeovi a publikánu	141 142

		str.
	* Přes Jordán a Percí k jihu. V judských končinách Zajordánska.	
	Od Jordánu k Jerichu	
	Jericho	
Do Betanie v pátek, hostina v sobotu. Neděle	Betanie	
	Jerusalem	
Úterý	Nádvoří chrámové.	
		* Ježíš, přítel dítek 142
		Bohatý mládenec 142
		Odměna těm, kdo se Kristu věnovali 143
		Podobenství o dělnících na vinici 144
		Předpověď smrti 144
		Uzdravení slepce u Jericha 145
		Zacheus 145
		Pomazání nohou 145
		*
		* Slavný vjezd Ježíšův do Jerusalema 146
		Ježíš učí v nádvoří chrá- movém 147
		* Podobenství o královské svatbě 147
		Peníz daně 148
		* Největší přikázání 149
		Běda! 149
		Oběť vdovina 149
Úterý večer	Hora Olivetská	Učí na hoře Olivetské . . . 149
		Předpověď zkázy Jerusa- lema 149
		Předpověď konce světa . . . 150
		* O posledním soudu 150
		Podobenství o deseti pan- nách 151
		Podobenství o hřivnách . . . 152
Středa		* Jidáš se nabídl, že Krista zradí 152
		3. Utrpení, smrt a oslava Ježíše Krista.
Čtvrtek	Večeřadlo	Poslední večeře 153
		Příprava 153
		* Beránek velikonoční 153
		Umývání nohou 153
		* Ustanovení nejsv. sváto- sti a mše sv. 154
		Předpověď zrady Jidá- šovy 154

		str.
	Přikázání nové	155
	Předpověď Petrova zapření	155
	Pán se loučí s apoštoly	155
	Z večeřadla na horu Olivetskou	155
	Getsemany	* Smrtelná úzkost Ježíšova . 156
		* Ježíš jat 157
	Dům Annáše a Kaifáše	* Před Annášem a Kaifášem 158
		* Od Petra zapřen 159
		* V žaláři. (Jidáš si zoufal.) 159
Pátek	Dům vladařův	* Před Pilátem 159
	Královský palác	* Před Herodem 160
	Dům vladařův	* Znova před Pilátem. Bičován, trním korunován, na smrt vydán 160
	Křížová cesta	* Křížová cesta 162
	Kalvarie	* Ukřížován. Poslední slova. Smrt 162
		* S kříže sňat, do hrobu položen 164
		*
V neděli ráno	Hrob Páně	* Vstal z mrtvých 165
	Na cestě do Emauz	Zjevil se Marii Magdaleně 166
		Zjevil se dvěma učedníkům na cestě do Emauz . . . 166
	Ve večeřadle	* Zjevil se apoštolům. Ustanovení svátosti pokání . 167
	V Galilei	* Petr nejvyšším pastýřem . 168
40. dne po zmrtvýchvstání	V Jerusalemě: večeřadlo, hora Olivetská.	* Rozeslání apoštolů. Ustanovení svátosti křtu . . . 168
		* Nanebevstoupení 169

II. Šíření evangelia Pána našeho Ježíše Krista od apoštolů.

Volba nového apoštola	170
* Seslání Ducha svatého	170
Uzdravení chromého. Petr a Jan před veleradou	171
Církev v Jerusalemě. (Ananiáš a Safira)	172
Apoštolé v žaláři	173
Jáhnové	174

		str.
Letopočet po Kristu:		
R. 37.	* Štěpán, první mučedník	174
	Církev v Samařsku	175
	Filip pokřtil komorníka královny etiopské	175
	* Šavlovo obrácení	176
	Apoštolská cesta sv. Petra (Eneáš, Tabita, obrácení Kornelia)	177
R. 42.	Křesťanská obec v Antiochii	178
R. 44—49.	Petr v žaláři	178
R. 51.	První apoštolská cesta sv. Pavla	179
—59.	Církevní sněm v Jerusalemě	180
	Druhá a třetí apoštolská cesta sv. Pavla	180
	Další příběhy života sv. Pavla	181
	O činnosti a smrti všech sv. apoštolů	182
	Vznik Písma svatého Nového zákona	182
	* III. O církvi Kristově.	183
